

N:o 2 (i samlingen N:o 7), i anledning af väckt motion, rörande förändradt sätt för uppbärandet af den församlingarne tillkommande skyddsafgift;

N:o 3 (i samlingen N:o 8), i anledning af väckt motion angående förändring i gällande expeditionstaxa;

N:o 4 (i samlingen N:o 9), i anledning af särskilda motioner, rörande förändradt sätt för uttagande hos vederbörande af frälseränta och augmentsränta, då de icke godvilligt erläggas;

N:o 5 (i samlingen N:o 10), i anledning af väckt motion derom, att uppbörden af kronoutskylderna måtte på tvänne terminer fördelas;

N:o 6 (i samlingen N:o 11), i anledning af väckt förslag om sådan förenkling af sättet för utsökande af undsättningsmedel, som tillika medförde lindring i de med indrifningen förenade kostnader;

N:o 7 (i samlingen N:o 12), i anledning af väckt motion om förändring i sättet för indrifning af resterande kommunalutskylder; och

Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 2) Betänkande N:o 1 (i samlingen N:o 13), i anledning af Herr *August Danielssons* motion, N:o 305, angående åtgärders vidtagande till förekommande af spanmålsbrist i rikets nordliga län.

§ 12.

Protokollsutdrag rörande de under §§ 5, 6, 7 och 8 här ofvan an-tecknade ärenden upplästes och godkändes.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem

H. Ljusberg.

Ondsdagen den 26 Februari.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Protokollet för den 19 i denna månad upplästes och godkändes.

§ 2.

Upplästes nedanintagna tvänne protokoll, hållna den 22 dennes hos de Kamrarnes valmän, som, enligt 68 § Riksdags-ordningen, ega att utse Riksdagens Justitie-ombudsman och hans efterträdare, nemligen:

1:o Ett protokoll så lydande: År 1868 den 22 Februari sammanträdde Kamrarnes valmän för att utse Riksdagens Justitie-ombudsman; och befunnos, efter valsedlarnes öppnande, dervid en valsedel förklarats ogiltig, rösterna hafva utfallit sålunda:

Företvarande Justitie-ombudsmannen, Herr Advokatfiskalen
Nils August Fröman 46 röster;
 Herr Revisionssekreteraren *Claes Albert Lindhagen* 1 röst;
 till följd hvaraf Advokatfiskalen Fröman blifvit till Riksdagens Justitie-ombudsman utsedd.

Som ofvan.

A. Cederström.

J. Arrhenius.

C. G. Ugglä.

C. F. Winkrans.

A. A. Andersson.

och 2:o Följande protokoll: År 1868 den 22 Februari sammanträdde Kamrarnes valmän, för att utse den man, som skall efterträda Riksdagens Justitie-ombudsman, i fall han, innan nästa lagtima Riksdag anställt nytt val af Justitie-ombudsman, skulle med döden afgå, samt utöfva embetet under den tid Justitie-ombudsmannen kan vara af svår sjukdom eller annat laga förfall derifrån hindrad; och befunnos, efter valsedlarnes öppnande, rösterna hafva utfallit sålunda:

Herr Revisionssekreteraren *Claes Albert Lindhagen* 46 röster;
 Herr Assessoren i Kongl. Hofrätten öfver Skåne och Blekinge *Per Axel Bergström* 2 ”
 till följd hvaraf Revisionssekreteraren Lindhagen blifvit till Riksdagens Justitie-ombudsmans suppleant utsedd.

Som ofvan.

A. Cederström.

J. Arrhenius.

C. G. Ugglä.

C. F. Winkrans.

A. A. Andersson.

Kammaren beslöt, på Herr Talmannens framställning, att dessa protokoll skulle läggas till handlingarne och deras innehåll meddelas Riksdagens Kansli-deputerade, med anmodan till bemälda Deputerade att låta uppsätta och till Kamrarne inkomma med förslag till förordnanden för de valde, äfvensom till den underdåniga skrifvelse, som till Kongl. Maj:t borde aflåtas med anmälan om dessa val.

§ 3.

Herr *Kjellman* hade med ingifvet och nu uppläst läkarebetyg låtit för sig styrka sjukdomsförfall.

Likaledes gjordes anmälan derom, att Herr *Renström* vore af sjukdom förhindrad att bevista detta Kammarens sammanträde.

§ 4.

Ordet begärdes af

Herr Jöns Pehrsson, som yttrade: Af förekommen anledning har jag icke begagnat den af Kammaren mig beviljade ledighet från riksdagsgöromålen, hvilket jag ansett mig böra för Kammaren anmäla.

§ 5.

Till behandling ånyo förekom Stats-Utskottets Utlåtande N:o 15, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående bestridande af kostnaderna för allmänt kyrkomöte.

Angående Utskottets hemställan rörande arfvode för vald ledamot af kyrkomötet yttrade

Herr C. A. Larsson: Jag hemställer, om icke den nu föredragna punkten innehåller en otydlighet, då den bestämmer ett arfvode af 300 R:dr för hvarje ledamot, äfven om kyrkomötet icke skulle räcka mera än fem eller tio dagar. Detta har väl icke varit Utskottets mening, men enligt ordalydelsen måste punkten så förstås. Jag får därför föreslå den förändring, att, om kyrkomötes förhandlingar på kortare tid än en månad afslutas, arfvodet för ledamöterna beräknas efter 10 R:dr om dagen.

Herr Ridderstad: Den anmärkning, som föregående talare framställt, måtte grunda sig på ett missförstånd, ty föredragna punkten innehåller, bland annat, att, när antingen ledamot afgår, innan kyrkomötet varit en månad församladt, kyrkomötes valde ledamot undfår arfvode, beräknadt efter 10 R:dr om dagen. Det är väl sannt, att der står "*när ledamot afgår*"; men då kyrkomöte upphör, afgå *alla* dess ledamöter. Jag tror således, att något skäl till anmärkning i detta hänseende icke förefinnes.

Jag har begärt ordet egentligen för att framställa en annan anmärkning. Utskottet har utgått från den, såsom mig synes, rigtiga åsigten, att dagtraktamente för ledamöter af kyrkomöte bör utgå enligt samma beräkning som det för ledamöter af Riksdagens Andra Kammare. Då man likväl kan tänka sig, att dagtraktamentet för Kammarens ledamöter framdeles kan blifva annorlunda bestämdt, än nu är förhållandet, skulle följden deraf blifva, att äfven arfvodet för ledamöterna i kyrkomöte borde i enlighet dermed ändras. Jag tror därför, att någon viss summa icke bör utsättas, utan att aflöningen för ledamöterna af kyrkomöte bör göras beroende af den för ledamöterna i Andra Kammaren; och jag får därför föreslå, att punkten måtte erhålla följande förändrade lydelse:

"Att för hvar och en af allmänt kyrkomötes valde ledamöter bestämmes ett arfvode för hvarje lagtima kyrkomöte, beräknadt för en månad -- å 30 dagar -- till lika belopp som är eller kan blifva bestämdt för ledamot i Riksdagens Andra Kammare; dock att när antingen ledamot afgår, innan kyrkomötet varit en månad församladt eller urtima kyrkomötes förhandlingar på kortare tid än en månad afslutas, kyrkomötes valde ledamot undfår arfvode, beräknadt enligt samma grund för hvarje dag kyrkomötet sammanvarit."

Härmed anser jag, att man en gång för alla formulerat förslaget så, att det icke behöfver förändras, hvilka förändringar man än kan komma att vidtaga i afseende på arfvodet för ledamöterna i Kammaren.

Herr C. A. Larsson: Det förundrar mig icke, att denna punkt blifvit olika tolkad, då, enligt hvad jag har mig bekant, flere af Utskottets

ledamöter uppfattat den på samma sätt som Herr Ridderstad. Enligt punktens uttryckliga lydelse skall en ledamot af allmänt kyrkomöte, äfven om mötet räcker endast 2 eller 3 dagar, hafva 300 R:dr i arfvode. Det enda fall, då dagtraktamente skall beräknas, är om ledamot afgår, innan kyrkomötet varit en månad församladt eller urtima kyrkomötes förhandlingar på kortare tid än en månad afslutas. Då, i fall arfvodet skall bestämmas utan afscende på mötets längd, det icke torde vara billigt, att aflöningen sättes så hög, som Utskottet föreslagit, anser jag det vara nödigt att till Utskottet återförvisa frågan.

Att antaga Herr Ridderstads förslag går icke an, ty det skulle kunna tydas så, som skulle hvarje ledamot af kyrkomöte i arfvode erhålla 1,200 R:dr. Jag tror det vara bättre att bestämma, att, när kyrkomöte icke räcker en månad, arfvodet beräknas efter 10 R:dr om dagen.

Herr Carl Ifvarsson: Jag anser Utskottets förslag vara fullkomligt tydligt. Meningen är naturligtvis, att hvar och en ledamot skall erhålla 300 R:dr, ehvad kyrkomötet räcker längre eller kortare tid än en månad; och Utskottet har dervid utgått från den åsigt, att kyrkomöte otvifvelaktigt kommer att vara samladt åtminstone en månad. Då likväl förslaget varit föremål för olika tydning samt mötet antagits kunna försiggå på kortare tid, skulle jag vilja föreslå den ändring, att ordet "urtima" uteslutes. Om man det gör, torde återremiss till Utskottet vara öfverflödig.

Jag förenar mig med Herr Larsson deri, att Herr Ridderstads framställning är olämplig; ty om den vunne godkännande, kunde det blifva fråga om, att äfven arfvodet för ledamöterna af kyrkomöte skulle utgå med 1,200 R:dr.

Jag anhåller om bifall till Utskottets hemställan med den af mig föreslagna förändring.

Herr Sven Nilsson: Mig synes denna punkt alldeles klar och tydlig. Arfvodet är nemligen bestämdt till 300 R:dr för hvarje lagtima kyrkomöte, och det skall således oafkortadt utgå, ehvad mötet räcker längre eller kortare tid än en månad. Frågan är då endast, huruvida detta arfvode är för högt beräknadt eller icke. Om ett kyrkomötes förhandlingar på kortare tid än en månad afslutas, är det föreslagna beloppet något högt, men man kan ock tänka sig, att ett kyrkomöte kan räkka en månad längre än beräknadt är, och då kan arfvodet snarare anses lågt än högt tilltaget. Vill man åter icke bestämma en viss summa, måste arfvodet utgå i form af dagaflöning, men det skulle troligen medföra ökad kostnad, då det berodde af ledamöterna sjelfve att utsträcka mötets förhandlingar, snart sagdt så länge de behagade. Jag får på grund häraf anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Herr Rosenberg: Nog är punkten tydlig, om hvar och en får tolka den så som han vill; men redan den diskussion, som här blifvit förd, visar motsatsen. Jag är icke af samma åsigt som den siste talaren, att ledamöterna af kyrkomöte böra i arfvode erhålla 300 R:dr, ehvad mötet räcker längre eller kortare tid än en månad, och jag delar ej heller

hans mening, att ett kyrkomöte kan räcka ytterligare 30 dagar, ty förordningen angående allmänt kyrkomöte föreskrifver, huru länge dylikt möte i regeln får räcka. Jag skulle deremot vilja föreslå, att arfvodet bestämdes till 10 R:dr om dagen, med vilkor dock att sammanlagda beloppet icke finge öfverstiga 300 R:dr. Huruvida ändamålet vinnes genom att, på sätt en talare föreslagit, borttaga ordet "urtima", tilltror jag mig icke att så här på stående fot afgöra, utan anser att punkten bör till Utskottet återförvisas, på det att Utskottet må komma i tillfälle att afgifva ett nytt förslag så formuleradt, att ej hvar och en talare kommer i frestelse att tolka det som han vill.

Flere ledamöter hördes häri instämma.

Herr Carl Anders Larsson: Äfven jag trodde till en början, att saken vore hjälpt med att utesluta ordet "urtima"; men om så sker, kommer att saknas någon bestämmelse i afseende på urtima kyrkomöte, och jag tror derföre, att någon annan utväg icke återstår, än att till Utskottet återförvisa punkten.

Herr Sveu Nilsson har rätt, om man utgår från den åsigt, att arfvodet bör utgå med 300 R:dr, ehvad kyrkomötet räcker längre eller kortare tid än en månad; men detta argument förfaller, om, såsom Herr Rosenberg sagt, kyrkomöte icke får räcka längre än en månad.

Herr Grefve Posse: En af de siste talarne har sagt, att det borde blifva Utskottets omsorg att formulera ett nytt förslag, så att ej hvarje talare tolkar det som han vill. Jag anser detta vara ett obilligt anspråk, ty huru man än formulerar ett förslag, är ingenting som hindrar, att vissa personer kunna falla på den tanken att tolka det ensidigt. Jag tror punkten vara tydlig. Ätminstone voro alla ledamöterna inom Utskottet derom ense, att arfvodet borde bestämmas till 300 R:dr, ehvad kyrkomöte räckte längre eller kortare tid, och att dagtraktamente skulle ifrågakomma endast i två fall, nemligen då ledamot afgår innan kyrkomöte varit en månad församladt, eller då urtima kyrkomötes förhandlingar på kortare tid än en månad afslutas.

Herr Rosenberg har grundat sin framställning på en förutsättning, som Herr Carl Anders Larsson ansett vara med verkliga förhållandet öfverensstämmande. Jag ber dock att i anledning deraf få hänvisa till förordningen angående kyrkomöte, som stadgar, att kyrkomöte kan räcka längre än 30 dagar, såvida ej Konungen då upplöser det.

Då meningen således tydligen är, att arfvodet skall utgöra 300 R:dr, ehvad kyrkomöte räcker längre eller kortare tid än 30 dagar, inskränker sig frågan till att bedöma, om detta belopp är för högt eller för lågt. Då beloppet är lika med det för ledamot i Riksdagens Andra Kammare bestämda, anser jag det vara väl afpassadt och yrkar derföre bifall till Utskottets förslag.

Herr Ridderstad: Jag erkänner, att jag icke uppfattat förslaget såsom jag nu hör det tolkas. Jag trodde nemligen, att, då arfvodet till ledamot i Riksdagens Andra Kammare minskades, om Riksdagen icke räckte fyra månader, så skulle det ock minskas för ledamot i kyrkomöte,

om detta icke räckte en månad. Men då jag nu finner, att Utskottets uppfattning icke varit sådan, och att meningen är att arfvodet skall utgå med 300 R:dr, ehvad kyrkomöte räcker längre eller kortare tid än en månad, förenar jag mig med dem, som för frågans utredning i detta afseende yrkat återförvisning till Utskottet.

Utskottet blir jemväl då i tillfälle att taga i öfvervägande det förändringsförslag, som jag framställt.

Herr Carl Ifvarsson: Om allmänna meningen är för återremiss, vill jag icke motsätta mig sådant; men då derigenom skulle vållas tidsutdrägt, och jag tror att frågan utan en dylik åtgärd kan afgöras, vill jag föreslå att, utom ordet "urtima", äfven orden "allmänt" och "lagtima" uteslutas. Härigenom blir förslaget så klart, att jag tror, att man icke kan få det klarare, äfven om man återremitterar frågan till Utskottet.

Herr Carl Anders Larsson: Genom den förändring af den föredragna punktens ordalydelse, som Herr Carl Ifvarsson nu föreslagit, tror jag verkligen, att stadgandet kunde göras temligen tydligt i den syftning jag från början af denna öfverläggning framhållit och sålunda sättas utom tvifvel och tvetydighet, att ingen ledamot af lagtima kyrkomöte skulle kunna erhålla fullt arfvode af 300 R:dr, derest mötet icke räckt fulla 30 dagar.

Om åter Utskottets mening är, såsom Herr Grefve Posse antagit, att kyrkomötets ledamöter, utan afseende å tiden för mötets sammanvaro och om denna varit längre eller kortare, borde erhålla arfvode af 300 R:dr, får jag väl medgifva, att BetänkanDET vore riktigt affattadt i denna del. Då jag emellertid om förslaget, just så fattadt, hört åtskilliga skrupler framställas, har jag deraf hemtat anledning att väcka denna diskussion för att komma på det klara med saken och dermed är ju ingen skada skedd.

Nu innehåller 12 § i Förordningen angående allmänt kyrkomöte följande stadgande: "Äro ej mötets förhandlingar afslutade inom en månad, eger Konungen ändock efter den tid att mötet upplösa." Detta förutsätter visserligen, efter hvad Grefve Posse äfven antydt, att mötet kan fortfarande 30 dagar till, och i sådant fall kunde hända, att arfvodet blefve något för litet; men detta torde likväl komma att höra till undantagen. Det troliga är, att så långa kyrkomöten i regeln icke komma att ega rum, och i sådant fall blefve åter de kortare mera onerösa. Vi se ju, att under de 5 år, som förflutit, sedan kyrkomöteslagen promulgerades, intet ärende af mera framstående vikt ännu finnes att underställa det snart sammanträdande mötets pröfning, och sannolikt torde förhållandet i allmänhet blifva föga förändradt för framtiden.

Dessutom står en dylik föreskrift i uppenbar strid med stadgandet beträffande Riksdagens aföning. Ty ehuru jag må bekänna, att jag till en tid lefvat i den föreställningen, att arfvodet till ledamot af Andra Kammaren borde oakortadt utgå med 1,200 R:dr, ehvad riksdagen varade längre eller kortare, har jag dock sedermera kommit till insigt derom, att det icke är så och att, om riksdag upplöses före 4 månader,

riksdagsman icke eger att uppbära i traktamente mera än 10 R:dr om dagen.

Genom att godkänna Betänkandet utan förändring, sådant det lyder i denna punkt, skulle följaktligen icke den konsekvens iakttagas, som dock bör finnas och upprätthållas mellan Riksdags-ordningen och ordningen för kyrkomötet.

Jag vidhåller derföre mitt yrkande.

Herr Key: Man synes här vara ense om, att arfvodet till kyrkomötets valde ledamöter bör utgå i likhet med kostnaderna för riksdagen. Men man har hyst betänkligheter derutinnan, att, om kyrkomöte någon gång blefve af kortare varaktighet än 30 dagar, skulle — genom Stats-Utskottets förslag att bestämma arfvodet för hela mötet till 300 R:dr — inträffa, att dess medlemmar finge en alltför hög remuneration af Statsverket.

Då jag deltagit i detta Utskottets beslut, anser jag mig skyldig att förvara detsamma, helst jag tror, att det låter sig väl göra.

Förhållandet är nemligen, att i 12 § af Förordningen om allmänt kyrkomöte står så här: "Äro ej mötets förhandlingar avslutade inom en månad, eger Konungen ändock efter den tid att mötet upplösa." Alltså stadgar Förordningen om kyrkomöte — utom att mötet skall sammankomma hvar femte år, — att detsamma skall räcka en månad och Kongl. Maj:t eger *efter* den tiden upplösa det; alltså *icke förr* men väl *efteråt*; blott för den händelse således att ledamöterna, före den bestämda tiden, medhunnit att behandla och afgöra alla för handen varande frågor, kan lagtida kyrkomötet sluta på kortare tid än en månad, annars icke. Men nu ansåg Stats-Utskottet det vara mera troligt, att kyrkomöte, som sammanträder blott hvar femte år, skulle räcka vida längre än en månad, och så torde det också komma att gå i verkligheten. Följaktligen har det snarare varit för att — om jag så må uttrycka mig — påskynda förhandlingarne arfvodet föreslagits att utgå på sätt här skett, enär, i händelse mötet varade öfver månaden, derigenom föranleddes en minskning af arfvodets belopp per dag.

På denna grund och under nyssnämnda förutsättning om en månads sammanvaro såsom regel, har Utskottet framlagt sitt ifrågavarande förslag om visst arfvode för hela mötet. Men om ledamot afgår, innan kyrkomötet varit samladt en månad eller urtima mötes förhandlingar slutas på kortare tid, föreslår Utskottet, att arfvodet skall beräknas efter 10 R:dr om dagen. Jag för min del tillstyrker bifall.

Öfverläggningen var slutad.

Sedan Herr Talmannen redogjort för de särskilda yrkanden, som under öfverläggningen blifvit gjorda, framställde han, hvar efter annan, propositioner i öfverensstämmelse med dessa yrkanden. Svarades med ja och nej, hvarjemte begärdes votering; och då jemväl i fråga om kontrapositionen Kammarens ledamöter voro af olika meningar, blef, då jemväl härom omröstning äskades, först uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voterings-proposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen öfver första punk-

ten i Stats-Utskottets Utlåtande N:o 15 antager deras mening, som yrka punktens återförvisning till Utskottet,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, är till kontraposition antaget Herr Carl Ifvarssons förslag, enligt hvilket den ifrågavarande punkten erhåller följande lydelse:

att för hvar och en af kyrkomötes valde ledamöter bestämmes ett arvode af Trehundra Riksdaler för hvarje kyrkomöte, dock att, när antingen ledamot afgår, innan kyrkomötet varit en månad församladt, eller kyrkomötes förhandlingar på kortare tid än en månad afslutas, kyrkomötes valde ledamot undfår arvode, beräknadt efter Tio Riksdaler om dagen.

Genom denna omröstning, som utföll med 79 *ja* mot 65 *nej*, hade alltså återförvisning till Utskottet antagits såsom kontraposition i hufvudvoteringen, hvilken derefter blef företagen i enlighet med följande proposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet, i fråga om arfvoden för allmänt kyrkomötes valde ledamöter, hemställt i första punkten af dess Utlåtande N:o 15,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren beslutat till Utskottet återförvisa ifrågavarande punkt.

Och utföll denna sednare votering med 59 *ja* mot 85 *nej*, i följd hvaraf Kammaren beslutat att till Utskottet återförvisa ifrågavarande hemställan.

Då härefter till afgörande förekom Utskottets andra hemställan i förevarande Utlåtande, eller den som angick resekostnad till och ifrån kyrkomöte, begärdes ordet af:

Herr Friherre Alströmer, som yttrade: Då den sednast föredragna punkten blifvit återförvisad till Stats-Utskottet och på det att frågans slutliga afgörande må kunna företagas i ett sammanhang, hemställer jag, att äfven den punkt, hvarom nu är fråga, må visas åter till Stats-Utskottet.

Och beslöt Kammaren, enligt Friherre Alströmers yrkande, att äfven återförvisa denna del af Utskottets förslag.

Slutligen hade Utskottet hemställt, att såväl berörda arvode och resekostnadsersättningar som ock öfriga af allmänt kyrkomöte föranledda utgifter skulle till utbetalning anvisas, i enlighet med hvad för riksdagskostnader funnes bestämdt. Vid Talmannens proposition på bifall till denna hemställan begärdes ordet af:

Herr Friherre Alströmer: I enlighet med Kammarens nyss fattade beslut tillåter jag mig hemställa om återförvisning jemväl af denna punkt till Stats-Utskottet.

Och blef, på Herr Talmannens framställning, af Kammaren beslutadt, att jemväl detta moment i förslaget skulle till Utskottet återförvisas.

§ 6.

Vid ånyo skedd föredragning af Stats-Utskottets Utlåtande, N:o 16, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Skrifvelse, angående ungefärliga värdet af Statsverkets egendom, lemnades ordet åt

Herr Statsrådet Bredberg, som yttrade: Det förefaller mig, som om Stats-Utskottet vid affattandet af detta Utlåtande öfvergifvit den synpunkt, hvarifrån föregående Riksdag såg saken, och i enlighet hvarmed så väl den som Kongl. Maj:t behandlat ärendet. Man behöfver blott jemföra rubriken å förra Riksdagens skrifvelse i ämnet, N:o 51, den 6 Maj 1867, hvilken lyder så: "Om upprättande af en fullständig tablå öfver Statsverkets ställning", med rubriken å detta Utlåtande, för att finna att då var fråga om en vida mera omfattande utredning, än som innefattas i de nu meddelade uppgifterna angående "ungefärliga värdet af Statsverkets egendom."

Om man läser Riksdagens nämnda skrifvelse, finner man, att det ändamål, som deruti afsågs, var att vinna ett kapitalbokslut, som fullständigt och tillförlitligt utvisade förhållandet mellan Svenska Statens tillgångar och dess skulder. Såsom man vet, finnas Statens tillgångar under flera verks inseende och värd. Största delen är dock ställd under Kongl. Maj:ts förvaltning. Det var i afseende å den som Riksdagen vände sig till Kongl. Maj:t för att, sedan de uppgifter, hvarmed styrelserna för de olika förvaltningsgrenarne borde inkomma, blifvit uppgifna och sammanförda, sålunda erhålla en tablå öfver ungefärliga värdet af *den fasta* och lösa egendom, som tillhörde "*Statsverket*" i den vanligen brukliga inskränkta meningen.

Men här återstår annan Statens egendom under förvaltning af Riksbanken och Riksgälds-kontoret. Med hänsyn till denna har Riksdagen icke ingått med någon framställning till Kongl. Maj:t och har icke heller behöft eller bort göra det, då nämnda verk lyda omedelbart under Riksdagens egen styrelse. Och ännu något annat af väsendtlig vigt återstår; ty en räkning, då den rörer Statens affärer, bör likasom hvarje annan räkning, för att vara sann och riktig, fullständigt ådagalägga förhållandet mellan tillgångar *och skulder*, upptaga både debet och kredit.

Då detta ärende förliden vår från Riksdagen inkom till Kongl. Maj:t, hade jag för tillfället äran att förestå Finans-departementet, och på mig ankom således att föredraga ärendet till Kongl. Maj:ts vidare beslut. Enligt den uppfattning jag hyste och nu i korthet antydt, ansåg jag den gjorda framställningen endast afse värdet af den egendom, som befinns under Kongl. Maj:ts förvaltning; och till följd deraf utfärdades ett cirkulär till de under Stats-departementen lydande förvaltande verk och myndigheter med anmodan att ingifva erforderliga uppgifter i sådan syftning. Den sålunda tillvägabragta utredningen har nu blifvit för Riksdagen framlagd, men skulle, enligt min åsigt, här kompletteras genom uppgifter från Riksbanken och Riksgälds-kontoret för att få den stora tablåu färdig. Kongl. Maj:ts Skrifvelse i ämnet till denna Riksdag innefattar ock en erinran härom, då i densamma yttras på 4:de sidan den förmodan, att, om

den af Kongl. Maj:ts lemnade utredningen sammanställdes med de uppgifter, som torde komma Riksdagen tillhanda från Riksbanken och Riksgäldskontoret, "de materialier", som på sådant sätt blefvo tillgängliga, skulle "göra hufvudsakligen tillfyllest för anställande af den i Riksdagens underdåniga skrifvelse den 6 Maj 1867 afsedda jemförelse mellan rikets kapitaltillgångar och dess skulder."

Jag, såsom icke vald riksdagsman, eger icke rättighet att här framställa något yrkande, men jag tager mig friheten hemställa till Kammarrens ledamöter, om icke anledning må förefinnas att till Stats-Utskottet återförvisa ärendet, på det att Utskottet, med biträde måhända af Banko-Utskottet, skulle kunna införskaffa de ytterligare uppgifter, som äro af nöden, och derefter uppgöra den fullständiga tablån öfver Statsverkets ställning.

Herr Rosenberg: Hvad jag ämnat säga är till största delen yttradt af den föregående talaren och jag har till hvad han anfört icke mycket att tillägga. Några anmärkningar må dock tillåtas mig.

Den tablå, som här blifvit framlagd, är efter mitt föreställningssätt icke tillfredsställande och synes mig icke tillmötesgå den önskan, som Riksdagen vid dess sednaste sammanvaro uttalade i detta fall. Vi veta, att man då började mer och mer bäfva för Statsverkets ställning, ja, att både offentligen och enskildt till och med talades om, att landet befunno sig vid branten af en afgrund. Orsaken, hvarröre Riksdagen begärde en utredning af hithörande förhållanden, var också antagligen den att sålunda få för allmänheten åskådliggjord Statsverkets verkliga ställning, beträffande så väl dess tillgångar som dess skulder, det möjliga öfverskottet eller den befintliga bristen, men icke att få en sådan tablå som denna öfver en mängd egendomar, spridda här och der, och hvilken tablå dessutom icke ens i detta hänseende torde vara uttömmande. Icke heller har man på densamma ens nedlagt det besväret att sammanföra samma egendom på ett ställe, utan satt den under olika titlar, hvarigenom man svårigen erhåller ett sådant slutresultat, utan nödgas man för det ändamålet söka både hit och dit.

Härtill kommer, att *skulderna* icke blifvit upptagna. Tydligt är dock, att man blir bra litet klok på sin ställning, om man endast tager i beräkning fordringarne, men *icke* gälden. Man ser då icke, om man är fattig eller rik. Vid hvarje räknings uppgörande måste man därför hafva tillgångarne samlade å ena sidan och å den andra skulderna. Detta är, så vidt jag begriper, en brist både i det föreliggande sammandraget och den s. k. tablån.

I allt fall anser jag, att denna tablå skulle kunna göras tydligare och anhåller fördenskull om proposition å återremiss.

Herr Carl I fvarsson: Då Utskottet behandlat Kongl. Maj:ts skrifvelse i ämnet, har Utskottet utgått från den åsigt, att denna handling endast afsåg att lemna upplysning om Statsverkets tillgångar i angifna hänseenden. Utskottet fann dock skrifvelsen alltför summarisk och Utskottet har därför, till närmare ledning för bedömandet, här intagit den tablå, som är vidfogad Utlåtandet. Utskottet kunde på grund af sagde Kongl. skrifvelse

icke finna någon vidare utredning böra ega rum utan endast hafva att gifva Kammarens ledamöter del af de upplysningar, som af tablån och sammandraget kunna vara att inhemta.

Om, såsom en föregående talare ifrågasatt, med skrifvelsen skulle afses att framkalla vidare uppgifter och upplysningar om Statens tillgångar, hemtade från *alla* håll samt om rikets kapitalskuld och få allt sedan sammanställt, tror jag, att detta bör blifva ett ämne för sig. Jag tror det desto heldre, som Riksbanken styres af en annan förvaltning än Statsverket. Banko-Utskottet har att behandla ärenden, som höra dit. Riksgäldsverkets ärenden sortera visserligen under Stats-Utskottet, men handläggas på en annan afdelning. Jag föreställer mig således att i sjelfva formen hinder möter för samlande af alla de olika uppgifter, som erfordras, för att uppgöra en fullständig tablå öfver Statens tillgångar och dess skulder.

Såsom jag redan antydt, har Utskottet icke heller kunnat finna detta Utlåtande innefatta eller böra innefatta annat än ett meddelande af den inlemnade redogörelsen, hvilken bör ligga till grund för de upplysningar, som önskas; och derföre tror jag, att Utlåtandet icke föranleder till annan åtgärd än att läggas till handlingarne.

I detta yttrande hördes flere ledamöter instämma.

Herr Carl Anders Larsson: Jag tror, att man med den skrifvelse, som vid förra riksdagen i ifrågavarande ämne till Kongl. Maj:t afsändes, åsyftade att få en sådan tablå upprättad, att man på grund af densamma kunde bedöma Statens ställning i sin helhet. Genom här föreliggande Utlåtande kommer man dock icke till kännedom om annat än värdet af Statsverkets fasta och lösa egendom, något som väl ej lär utvisa landets egentliga kapitalstyrka. För att få reda på landets kredit och kapitalstyrka, borde man hafva gått så långt med denna tablå, som med förra Riksdagens skrifvelse afsågs; man skulle samlat alla Statsverkets tillgångar och skulder på ett ställe. Det är visserligen saunt, att dessa förvaltas af särskilda styrelser, men det hade väl ej derföre varit för Utskottet omöjligt att samla hithörande upplysningar, så att man på ena sidan kunnat få se Statens tillgångar och på den andra dess skulder, hvilket skulle varit i mer än ett hänseende intressant. Man kunde då fått se, huruvida vårt land är förtjent af någon kredit eller icke, hvilket vore nödigt i och för den utländska penningemarknaden; och det skulle vara en verklig vinst, om man kunde visa, att Sverige icke är så utarmadt som man der tror. I sådant syfte, eller att Utskottet måtte uppgöra en sådan fullt tillfredsställande tablå, som jag nu påpekat, yrkar jag Utlåtandets återremiss till Stats-Utskottet.

Herr Hedlund: Efter mitt förmenande hvilat denna boförteckning på en alldeles falsk uppfattning. Om man jemför Statens skulder med Statsverkets fasta och lösa egendom, så förbiser man, att dessa skulder ej betalas genom inkomsterna af denna egendom utan genom bidrag af de skattdragande, hvilkas förmåga att betala är beroende af det allmänna välståndet i landet. Detta sednare är således den faktor, som bör jemföras med Statens skuldbelopp, och ingalunda den egendom, som utgöres af

Statens särskilda. När man vill uppgöra bokslut angående skulder och tillgångar, bör man snarare göra såsom sednaste Finans-komité, då den satt i värde landets samtliga tillgångar. Man fick då en slutsumma af tre tusen millioner Riksdaler fastighetsvärden, en summa, som snarare kan anses för låg än för hög. Sjelf har jag, genom något olika beräkningsgrunder, fått summan till fem tusen millioner. Jag tror ej, att landet kan ställa sina slott, sina fästningar och en eller annan kungsladugård, ja icke ens sina jernvägar, såsom tillgångar, då det gäller att betala dess skulder till utlandet. Det finnes en kommun i vårt land, som dock anses för att vara den rikaste: den har tillgångar i ett eller annat hus — få af dessa lemna någon afkastning — jemte annan egendom, till ett värde af till exempel en million Riksdaler; samma kommuns skulder belöpa sig nu till två millioner Riksdaler, och den har dessutom en årlig underbalans af omkring fyra à fem hundra tusen Riksdaler. Jag vill blott emot dessa bokslut anmärka, att, om denna kommun vore en redbar enskild man, skulle densamma redan funnit sig föranlåten uppgifva sin stat. Arbetar man med en årlig balans af $\frac{1}{2}$ million Riksdaler; så är man icke en årlig gäldenär, om man icke uppger sin stat. Men då den antydda kommunen ej funnit sig föranledd att vidtaga en sådan åtgärd, så har det berott derpå, att dess underbalans fylles genom en bergad befolknings skattebidrag.

Så äfven med Svenska Staten. Vi kunna sakna det hufvudsakliga af denna Statsverkets egendom, som här upptagits, och dock ega förmåga att betala våra skulder, när blott landets välmåga sätter dess innevånare i stånd att betala skatter.

Jag ber, att det redan gjorda steget på denna falska bana icke vidare måtte fullföljas; och önskar på grund af hvad jag nu anfört, att icke någon vidare åtgärd från Utskottets sida måtte företagas, utan att Betänkandet helt enkelt lägges till handlingarne.

Flore ledamöter förenade sig med Herr Hedlund.

Herr Östman: Det är å ena sidan sannt, att det vore intressant att finna beloppet af Statens egendom jemförd med Statens skuldsumma; men det är en sak, som icke står tillsammans med nu förevarande fråga. Nästlidne Riksdag aflät nemligen en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, med begäran om upprättandet af en tablå, som utvisade ungefärliga värdet af Statens fasta och lösa egendom, men den begärde *icke* någon utredning af Statens skulder. Att nu återremittera Stats-Utskottets ifrågasvarande Utlåtande för att få en utredning af dessa, vore nästan att betrakta som en ny motion; hvadan jag anser att, då Riksdagen fått den utredning, som den i sin underdåniga skrifvelse begärt, det icke är annat att göra vid Utlåtandet än att lägga detsamma till handlingarne.

Herr Rosenberg: I följd af en föregående talares här fällda yttranden finner jag mig föranlåten att begära ordet. Denne talare har nemligen sagt, att man vid bedömandet af Svenska Statens ställning icke behöfver taga i beräkning dess egendom, ja icke ens något sådant som dess jernvägar. Mig förefaller detta högst underligt. Jag vill tro, att, om en enskild person ville öfverse sin affärsställning och dervid endast brydde

sig om att se efter, huru stora tillgångar han egde, men icke jemföra dessas belopp med sina skulder, han ej skulle kunna komma till någon klar insigt om sin ställning. Detta lär väl äfven ega sin tillämpning på Staten. Eller skulle det icke vara af någon betydighet, om våra utländska skulder öfverstege våra tillgångar? Efter mitt förmenande är detta en sak, som är af aldra största vigt att känna till, och jag skulle önska, att man tid efter annan finge en sådan tablå upprättad, som verkligen utvisade Statsverkets ställning genom att upptaga både debet och credit; man skulle deraf kunna se, om densamma under årens lopp förbättrats eller försämrats. Om egendomen minskats, under det att skulderna ökats, kunde man märka, att en fara vore för handen; hade åter både egendom och skulder samtidigt i lika hög grad ökats, förefunnes ju ej skäl till ängslan. I det skick ärendet nu föreligger, och genom de upplysningar Stats-Utskottet i sitt Utlåtande hopsamlat, kommer man emellertid icke till någon verklig kännedom om hvad man vill veta, nemligen Svenska Statsverkets tillstånd; hvadan jag yrkar Utlåtandets återremitterande till Utskottet i det syfte, att en fullständig tablå må upprättas, upptagande landets såväl skulder som tillgångar.

Öfverläggningen var slutad; och beslöt Kammarerna, på Herr Talmanens framställning, att lägga ifrågavarande Utlåtande till handlingarne.

§ 7.

Ånyo föredrogs och bifölls Stats-Utskottets Utlåtande N:o 17, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående ifrågasatt försäljning till Carlskrona stad af några Kronan tillhöriga tomter derstädes.

§ 8.

Vid förnyad föredragning af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 18, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, i fråga om upplåtelse till Westerås stad af Kronans dervarande spanmålmagasinstomt jemte dertill hörande utmarkslott, begärdes ordet af:

Herr Friherre von Schulzenheim: Jag anhåller att i denna fråga få yttra några ord, ehuru jag dertill är fullkomligt oberedd. Mitt uppträdande i detta ämne kan möjligen väcka förundran, då man vet, att det ingalunda är min vana att strida för småstädernas rättigheter; men då jag icke utan grundade skäl vill vara någon oppositionsman mot Regeringen, utan fastmer gerna understödjer Kongl. Propositioner, då de hafva skäl för sig, och då motionen, som föreligger, äfven berör det län jag har äran tillhöra, har jag ansett mig böra utbedja mig Herrarnes uppmärksamhet för några ögonblick. Jag har äfven en ytterligare anledning dertill i det tillfälliga sjukdomsfall som träffat min granne: jag finner nemligen på platsen bredvid mig ett litet opus, som synes utgöra en frukt af patientens nattarbete.

Då jag nu upptager dennes vapen, anser jag mig kunna förbigå hans öfriga argumenter, för att blott begagna mig af ett, som står i slutet af hans anteckningar, och som måste tillerkännas en stor betydelse och giltighet. Han säger nemligen, att, sedan båda de kollegier, som blifvit i

saken hörda, hade föreslagit vissa vilkor, som ej ansågos för billiga, hade Kongl. Maj:t behagat skärpa dessa vilkor. Nu har Stats-Utskottet ytterligare skärpt desamma. Detta finner han obilligt på den grund, att jorden, utan att tillhöra Westerås stad, vid köp af fastighet i samma stad icke erhållit samma laga transaktionsform som vid köp af hus; hvilket skett af denna anledning, att vid köp af hus fasta meddelas, men icke vid köp af utjordar eller andra stadens tomter — ett förhållande, som åter har sin källa deri, att denna jord blifvit lemnad åt stadens borgerskap under den tid detta utgjorde alla dess onera, hvilka deremot sedermera blifvit på samtliga jordinnehafvarne fördelad, utan att detta eger någon historiskt-kameralistisk grund. Derföre bör nu staden vindicera tillbaka till sig possessio af den jord, hvartill den har dominium, eller med andra ord: förskaffa sig nyttjanderätt till den jord, i afseende å hvilken den ej öfverlåtit sin eganderätt. Ett sådant öfverlåtande af berörda tomter, som Utskottet föreslagit, skulle derföre blifva ett prejudikat på ett förhållande, som blefve specielt för dessa tunnland, men ej skulle galla för andra.

Då nu emellertid dessa tomter icke öfverlåtas för att bebyggas, utan endast på sanitära och skönhetskäl, och det, som på desamma kommer att uppföras, blir kostsammare än värdet af hvad som kan vinnas, så skulle genom denna uppoffring staden ådraga sig ganska betydliga, årliga ränteutgifter — hvadan det väl må synas obilligt att, såsom Utskottet föreslagit, ännu mera skärpa de vilkor för öfverlåtelsen, som i Kongl. Propositionen utfästs, helst som, om Utskottets Utlåtande blefve Riksdagens beslut, de der föreskrifna villkoren kunde i afseende å tillämpningeu komma att i framtiden leda till ganska svåra förvecklingar. På grund af de skäl, jag anført, och under instämmande med den, hvars talan jag här egentligen fört, yrkar jag bifall till Kongl. Propositionen i frågan.

Herr Carl Ifvarsson: Den föregående talaren tyckes så hafva uppfattat saken, som meningen härvid vore, att Westerås stad skulle betala 900 R:dr; men jag får erinra att han i så fall utsatt sig för en missuppfattning, emedan något sådant ej blifvit af Utskottet föreslaget. Stats-Utskottet har nemligen föreslagit, att utmarksjorden i fråga skall för Statens räkning försäljas, icke af staden lösas. Skulle staden dock anse sig hafva rätt till förevarande utmarkslotter, kan, enligt mitt förmenande, ej något värre inträffa, än att staden tager dem från Staten — något hvarpå naturligtvis aldrig Staten förlorar mer än om den skänker bort den. Och då, efter hvad jag tror mig veta, staden, äfven efter de vilkor Utskottet tillstyrkt, skördar icke obetydliga fördelar, anser jag mig hafva fullt skäl att yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Sven Nilsson: Om jag rätt fattat den förste talarens yttrande, ville han ådagalägga, att med utjorden är ett annat förhållande än med tomterna. Är det så, vill det tyckas vara i sin ordning, att, såsom Utskottet föreslagit, öfverlåta den på skiljda vilkor? Har Staten mera rätt till det ena än till det andra, förstår jag ej, hvarföre icke Staten bör förbehålla sig denna rätt. Och när för öfrigt, såsom den siste talaren an-

tydt, staden är nog tillgodosedd genom Utskottets förslag, kunna vi ej annat än till detsamma önska bifall.

Öfverläggningen var slutad, och Stats-Utskottets Utlåtande N:o 18, blef af Kammaren bifallet.

§ 9.

Änyo föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande, N:o 19, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående afstående till Umeå stad af en del af landshöfdinge-residenstomten derstädes.

Ordet begärdes af

Herr Fahlander, som anförde skriftligen: Då den här ifrågavarande delen af landshöfdingeresidensets tomtplats, som består af idel sand, tarfvar ganska stora oppoffringar för att bringas till växtlighet, genom afdikning, planering och påföring af matjord, hvartill kommer anbringande af staket, trädplantering m. m., så synes mig med billighet och rättvisa förenligt, att, för den händelse någon del af tomten för framtiden skulle behöfva af Kronan disponeras, Umeå stad borde få njuta ersättning för de kostnader, som vid då anställd syn kunna anses hafva blifvit å samma del af tomtplatsen nedlagda — hvarföre jag, under förhoppning om Kammarens bifall, anhåller sålunda få förändra ordalydelsen uti Stats-Utskottets förslag: att Kongl. Maj:ts nådiga framställning måtte af Riksdagen bifallas, dock med det ytterligare vilkor, att, derest någon del af ifrågavarande tomtplats framdeles skulle blifva ertorderlig för uppförande eller utvidgning af Kronans hus och byggnader, Umeå stad skall åligga att afstå så mycket deraf, som för ändamålet behöfves, utan annan ersättning än för de kostnader, som, vid anställd syn, kunna anses hafva blifvit å samma del af tomtplatsen nedlagda och emot den lindring i den årliga afgälden till landshöfdingen i länet, som af den afstådda delens förhållande till hela tomtplatsen föranledes; hvarå jag anhåller om proposition.

Herr Carl Ifvarsson: På skäl, som Utskottet anført, yrkar jag bifall till dess förslag,

Öfverläggningen förklarades slutad; och bifölls Stats-Utskottets ifrågavarande Utlåtande.

§ 10.

Till föredragning förekom änyo Stats-Utskottets Utlåtande, N:o 20, i anledning af väckt motion om lindring i den en del kronoskatte-gatuhus åliggande dagsverksskyldighet till kungsgården Hjelmshult.

Härvid yttrade

Herr Ola Jönsson: Jag har ingalunda begärt ordet för att yrka bifall till min motion, för hvilken jag tydligen ser, att jag icke kan påräkna något understöd, men jag tror mig icke träda grannlagenheten för nära

genom att upptaga Kammarens tid för en redogörelse af frågans ställning från början intill närvarande stund och för att visa, att jag icke saknar skäl för denna min motion.

De ifrågavarande torpen äro till antalet tio, belägna i det härads jag har äran representera, och de flesta inom den socken, der jag bor, hvar för jag äfven känner till desammas beskaffenhet. Till några af dessa lägenheter höra icke mera än 2 à 3 tunnland jord, till andra åter ända till 18 à 20 tunnland; men icke desto mindre är dagsverksskyldigheten för alla lika, eller 52 mandagsverken om året på egen kost för hvarje torp. Huru det varit möjligt att någonsin pålägga så stora kronoutskylder — jag anser nemligen detta för kronoutskylder — är för mig oförklarligt, om man ej får antaga att till dessa under kungsgården Hjelmshult lydande torp fordom hört mera jord än nu: om så ursprungligen varit förhållandet, har likväl nu den förändring inträffat, att denna jord försvunnit, under det att dagsverksskyldigheten kommit att stå kvar.

Femtiotvå dagsverken tror jag skola kunna uppskattas till femtio R:dr. Beräknar man nu att dessa 50 R:dr utgå från t. ex. två och ett halft tunnland, blir det 20 R:dr per tunnland, hvilket är mera än som för den bästa jord betalas i arrende. Denna jord är dock torparens egen, hvadan dessa onera också icke äro annat än kronoutskylder.

För att i någon mån afhjelpa denna olägenhet gjorde jag vid 1859—1860 års riksdag framställning till Rikets Ständer om aflåtande af underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t, för att utröna den arbetsskyldighet, som rätteligen borde dessa torp åläggas. Vid samma riksdag väcktes äfven af flere representanter från Skåne motioner om rättighet för hemman att med penningar lösa sig ifrån hofveri- eller arbetsskyldighet. Dessa motioner blefvo remitterade till Stats-Utskottet och undergingo der behandling. Jag var tillfälligtvis närvarande, då dessa frågor i Utskottet afgjordes. Jag yrkade, att Utskottet skulle afgifva ett särskildt Utlåtande angående min motion, emedan denna skiljde sig från de öfriga derutinnan att här var fråga om lindring i dagsverksskyldigheten, då i de andra begärdes att få lösa detta arbete med penningar. Stats-Utskottet var ej villigt att tillmötesgå denna framställning, men tillstyrkte med anledning af min motion, det Rikets Ständer ville lemna afgörandet af frågan åt Kongl. Maj:t, med rättighet för Kongl. Maj:t att, om han så funne för godt, friskalla dessa lägenheter från all arbetsskyldighet till och med utan ersättning; såsom jag nemligen vill förstå detta Utskottets Utlåtande, hvilket bifölls af Ständerna. Med anledning af detta Riksdagens beslut gjorde torparne, med bifogande af behöriga bevis öfver lägenheternas beskaffenhet äfvensom ett af tvänne fullt opartiske och redbare män afgifvet förslag till lindring i dagsverksskyldigheten, en framställning till Kongl. Maj:t, det Kongl. Maj:t måtte, om icke annat stode att vinna, åtminstone anställa en undersökning på stället för utrönande af den dagsverksskyldighet, som torparne rimligtvis borde erlægga. Dessa handlingar remitterades, för afgifvande af yttrande, till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet, till Regementschefs-embetet samt till vederbörande indelningshafvare samt Krigs- och Kammarskollegierna. Endast Konungens Befallningshafvande afstyrkte ej bifall, alla de andra ansågo, att Kongl. Maj:t borde lemna frågan

utan afseende. Man trodde det oaktadt åtminstone, att Kongl. Maj:t skulle lemna bifall till en *undersökning*, men den, som trodde något sådant, bedrog sig storligen.

Så står frågan nu; något annat ansåg jag mig för närvarande icke kunna vidtaga än att hos Riksdagen ånyo göra framställning om en underdånig skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t. Jag får uppriktigt bekänna, att jag ej trodde, att Riksdagen 1868 skulle taga tillbaka hvad 1859 års Riksdag gifvit. Emellertid har Stats-Utskottet nu afgifvit ett afstyrkande Utlåtande på skäl, hvilka jag ber att få närmare taga i betraktande.

Utskottet säger, att "flera gatuhus i Skåne af ungefärligen lika värde med de ifrågavarande fortfarande till bostället Svabesholm i Christianstads län utgöra enahanda dagsverksskyldighet". Huru det förhåller sig med dessa gatuhus i Christianstads län, känner jag icke, men jag tror, att dessa tomter äro af bättre beskaffenhet än de i min motion omnämnda. Och äfven om de vore lika svaga, utgör detta ingalunda något skäl för Utskottets yttrande.

Utskottet säger vidare, att "denna arbetsskyldighet, ehuru enligt egegens egen önskan ännu utgående in natura, likväl måste hafva antagit egenskapen af grundränta, hvilken vid lägenhetens förvärfvande tagits i beräkning vid köpeskillingens bestämmande". Om jag af detta Utskottets resonnement får draga någon slutsats, kan den icke blifva någon annan, än att Utskottet anser fördelaktigare, om dessa lägenheter blifva ödehemman, än om man skulle göra eftergift i deras skyldigheter.

Utskottet fortfar: "om ock icke förnekas kan, att dagsverksskyldigheten icke finnes lämpad i förhållande till de olika lägenheternas inbördes värde och storlek", anser Utskottet dock "icke någon jemkning af denna skyldighet lägenheterna sinsemellan kunna ega rum". Huru Utskottet kunnat yttra något sådant, begriper jag icke; ty sådant är ju ej ifrågasatt. Det har hvarken varit min eller torparnes mening, att lindringen skulle ske på det sätt, att det ena torpet skulle utgöra den skyldighet, från hvilket ett annat befriades. Af de handlingar rörande frågan, som varit för Utskottet tillgängliga, hade bort kunna inhemtas, att förslaget afsåg lindring i dagsverksskyldigheten allt efter hvarje lägenhets beskaffenhet.

Utskottet anför vidare, att Utskottet derföre finner "den af motionären föreslagna undersökning gagnlös, såvidt icke dermed åsyftas en nedsättning af dagsverksskyldigheten i det hela; hvilket åter skulle framkalla såväl ersättningsanspråk från indelningshafvarens sida, som ock anspråk från andra dagsverksskyldiga hemman och lägenheter på lindring". Att med undersökningen afsåges nedsättning af dagsverksskyldigheten i det hela är klart, men beträffande ersättningsanspråken från indelningshafvarens sida, tror jag icke några sådana kunna väckas; och skulle äfven någon sådan ersättning komma i fråga, anser jag denna utgift icke blifva farlig. Den kan dock icke gerna ifrågakomma, ty Hjelmshult, upptaget som jag tror till 2,090 R:dr årlig afkastning, gifver nu omkring 6,000 R:dr. Klart är således, att den af mig åsyftade eftergiften, vid ombyte af indelningshafvare, skulle kunna försiggå utan ersättningsanspråk. Hvad åter beträffar anspråken på lindring från andra dagsverksskyldiga hemman och lägenheter, så är förhållandet, att en del arbetsskyldige till Hjelmshult hafva löst sig på sätt, att hvarje hemman betalar 10 tunnor spanmål,

hälften råg och hälften korn, efter årets markegångspris. Om detta något är öfverstigit, lärer det dock i allmänhet på hvarje hemman icke belöpt sig till stort mera än 100 R:dr. Till hvarje sådant hemman höra måhända 250 tunnland jord; skulle dessa hemman betala i proportion till lägenheterna i fråga i min motion, skulle på hvarje hemman belöpa sig en summa af icke mindre än 5,000 R:dr. I insen således, mine Herrar! att något anspråk på lindring från dessa hemman icke kan komma i fråga.

Slutligen yttrar Utskottet, att "banan en gång beträdd, skulle svårligen föra till annat än en allmän skattejemkning". Mine Herrar! när jag läser denna strof, kan jag ej annat än fatta höga tankar om min motion. Om den skulle kunna leda till en allmän skattejemkning, vore det för visso den största reform i vårt land ända sedan världens skapelse. Är det detta Utskottet skulle frukta? detta, hvartill vi dock alla böra sträfva!

Jag yrkar icke bifall till min motion, ty dess öde är på förhand afgjort, men jag får bekänna, att den behandling, frågan rönt, har betydligt förringat min förut svaga tro på mensklig rättvisa eller rättvisa i denna världen. Emellertid må ingen tro, att allt ännu är slut: något återstår. En frimodig man nedlägger icke vapen så lätt; och jag ämnar icke heller göra det. Jag vill och skall offentliggöra det sätt, hvarpå denna fråga blifvit behandlad från början till slut, och jag tror i sanning, att äfven min svaga röst skall få någon organ villig att sprida upplysning i saken. Jag skall visa, hvad Sveriges arbetande befolkning har att vänta af sin Regering och sin Representation: Jag tror, att det kan blifva ett snyggt bidrag till slafveriets historia i det land, som kallas "frihetens vagga" och "frihetens stamort på jorden".

Vidare förekom icke, och Stats-Utskottets nu föredragna Utlåtande, N:o 20, bifölls.

§ 11.

Härefter föredrogs ånyo Stats-Utskottets Utlåtande, N:o 21, i anledning af väckt motion angående inköp för Statens räkning af till skogskultur tjenlig jord, m. m.

Ordet begärdes af

Herr A. von Proschwitz: Här har Stats-Utskottet erkänt motionens vigt, ehuru det icke trott sig kunna för närvarande tillstyrka densamma. Vi känna dock alla mer än väl, huru skogsförödelsern fortgått i alla delar af landet och huru skogen ännu i dag går bort så fort den kan. Det finnes i de provinser, motionen omnämner, stora ljunghedar, stora fält utan värde, men som skulle få ett betydligt sådant, om skog å dem planterades, men den enskilde har ej tillfälle att på så sätt göra dem fruktbara -- Staten måste här ingripa. Jag vågar därför hemställa, huruvida det verkligen icke vore skäl att antaga första punkten i förevarande motion, hvori är föreslaget: "att Riksdagen måtte besluta, att till skogskultur tjenlig jord i de mellersta och södra länen skall, sedan undersökning om dertill lämpliga lokaler blifvit verkställd, uti sammanhängande större vidder för Statens räkning inköpas eller genom expropriation inlösas för att

med skog besås.“ Till här omnämnda undersökning begäras endast 10,000 R:dr, hvilket belopp väl ej kan anses för stort. Motionären har mycket väl utredt frågans statsekonomiska vikt och den inverkan den kommer att få på de klimatiska förhållandena. Dervid har jag således intet att tillägga. Men man talar om Staten icke bör träda emellan och Stats-Utskottet förmenar, att man borde taga i öfvervägande, huruvida “det förut ej alldeles oförsökta sättet att genom premier understödda enskilda förverkställande af skogsplantering å dertill lämplig mark“ icke förtjenade att föredragas framför det af motionären föreslagna.

Det är sannt, att denna väg verkligen är försökt; men inom det län, jag tillhör, har den åtminstone ej åstadkommit något resultat, och jag vet, att förhållandet varit detsamma i andra län. Der har hushållnings-sällskapen gjort, såsom här föreslagits: man har arrenderat en liten gård och derpå verkställt skogsplanteringar, för att kunna tjena enskilde personer till mönster. Min öfvertygelse är, att, om Staten gjorde på samma sätt inom åtskilliga län, mycket skulle vara vunnet för förverkligande af det ändamål motionären åsyftar.

På grund af hvad jag nu anfört, yrkar jag bifall till punkten 1 i Herr Odelbergs motion, med det tillägg, att 10,000 R:dr måtte beviljas för i densamma åsyftade ändamål.

Herr Ola Jönsson: I likhet med föregående talaren kan jag icke bifalla Stats-Utskottets förevarande Betänkande af det skäl, att jag anser denna fråga vara af alltför stor vikt för att så lätthändt behandlas, som Stats-Utskottet gjort. Frågan om skogshushållningen i vårt land torde nemligen vara en af de mest betydande. Hvar och en har sig bekant, hvilket oändligt inflytande skogarne utöfva på ett lands växtlighet och fruktbarhet, och vi kunna äfven lära det af andra länders sorgliga öde. Och vill man se med öppna ögon märker man klart, att, möjligen till följd af skogens förödelse, en omvexling i våra klimatiska förhållanden under de sista tiotalen af år inträffat, hvilken varit allt annat än fördelaktig. Men huru viktig frågan än är, kan den dock ej berättiga till några tvångsåtgärder eller något ingripande i den enskildes rätt. Utskottet anser, att en utredning af frågan bör ega rum, innan vidare åtgärder vidtagas. Hvarföre icke då tillstyrka en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, deri en sådan undersökning och utredning hade kunnat ifrågasättas? Jag tror, att Utskottet hade bort göra det, och att detta varit det minsta man haft rätt att förvänta.

Vidare har Utskottet sagt, att “hvad slutligen beträffar förslaget om landstings berättigande att, för åvägabringande af skogskultur, expropriera enskilda personer tillhörig jord inom länet, så, enär härmed synes vara åsyftadt ett tillägg i gällande lagbestämmelser angående jords och lägenhets afstående för allmänt behof, är detta en fråga af sådan beskaffenhet, att den icke faller inom gränserna af den verksamhet, som för Utskottet enligt grundlagarne blifvit utstakad.“ Detta svar kan jag ej gilla, ty då motionen en gång blifvit från Kammaren remitterad till Utskottet, borde det behandlat densamma. Jag medgifver visserligen att denna motionens del ej tillhör Stats-Utskottet ensamt att behandla, och jag tror äfven dertill, att man, der motionen blifvit väckt, kunnat vägra remiss på den-

samma. Men då motionen var till Utskottet remitterad, borde Utskottet så förfarit med densamma, som i 47 § Riksdags-ordningen föreskrifves, det vill säga sammanträdt med annat Utskott, hvilket här bort blifva Lag-Utskottet.

På grund af de skäl, jag nu anfört, yrkar jag, att ärendet måtte till Stats-Utskottet återförvisas.

Herr Per Nilsson från Malmöhus län: Att Stats-Utskottet skall klandras, hörer till ordningen för dagen. Men att man skulle säga, det Stats-Utskottet lättsinnigt skulle behandlat denna motion, det trodde jag ej, helst skäl till ett sådant uttalande icke förefinnas. Jag tror snarare att genom den sednare talarens yttrande just bevisas, att frågan ingalunda lättsinnigt behandlats. Staten har icke tillfälle på detta sätt bortgifva 10,000 R:dr hit och 10,000 R:dr dit. Om Stats-Utskottet tillstyrkt något sådant, då hade det med bättre skäl bort kunna tillvitas för lättsinnighet.

Hvad vidare angår motionens innehåll, så säges i densamma, att Staten och landstingen skulle inköpa jord för att derpå plantera skog. Att Staten skulle göra detta är icke förenligt med god hushållning, då, i afseende å skötseln af Statens egna skogar, så mycket ännu finnes att önska. Vi hafva dessutom ej råd att inköpa mera jord för sådant ändamål. Icke heller har Staten råd att underhålla den skogsbetjening, som för dessa skogsplanteringar vore nödvändig. Den skulle sannerligen blifva så talrik, att den växte oss öfver hufvudet, enär på de ställen, Staten för ändamålet inköpte jord, det icke skulle ligga i de närboendes intresse att på något sätt vårda skogen.

Frågan faller sålunda mera inom den enskildes verksamhetskrets. Om flera förena sig om skogsplantering, kunna de naturligtvis bättre och med mindre kostnad än Staten hålla vård om densamma. De skola dessutom snart lära sig inse, att genom företag i denna riktning deras egendomar skola stiga i värde. Mången har så gjort och dermed funnit sig belåten.

Stats-Utskottet har vidare påpekat lämpligheten af att genom premier understödja enskilda för verkställande af skogsplantering, och jag tror, att detta är enda sättet att åstadkomma en sådan i de trakter, der tjenlig mark dertill finnes. Icke allenast den, som erhöle premier, utan äfven hans grannar skulle derigenom uppmuntras. Bäst är således lemna detta åt den enskilda företagsamheten. Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets Ut-låtande.

Herr Kolmodin: Det är, upprigtigt taladt, icke för att klandra Stats-Utskottet, eller att klandra för klandrets skull, som jag begärt ordet, utan därför att jag anser denna fråga vara af så stor vikt, att jag finner mig uppmanad yttra äfven min mening om densamma. I många fall är jag förekommen af Herr von Proschwitz, och hvad han framställt rörande frågans betydelse för vår skogshushållning vill jag gerna biträda.

Man har framkastat, att vi ega större skogar än vi kunna tillbörligt sköta. Det är sant, att Svenska Staten flerstädes laborerar med för mycken skog, men å andra sidan kan väl ej nekas, att många trakter finnas, der skogstillgångarne äro, jemförda med behovet, alltför små och

inskränkta. För så vidt man verkligen icke blott tillerkänner skogen en ekonomisk betydelse, utan äfven fattar dess inflytande på landets klimatiska förhållanden, är det ingalunda afgjort, att vårt land är hulpet med att ega stora skogar på somliga orter, medan på andra icke en buske finnes att bryta storm och vindar.

Dessutom är frågans vikt af Stats-Utskottet erkänd, så att jag till stor del står på samma ståndpunkt med Utskottet. "Utskottet, som lifligt delar den icke blott af motionären utan äfven den af andra ledamöter inom Kammaren vid motionens remitterande uttalade åsigt angående vigten för vårt land af en förbättrad skogskultur", så inleder Utskottet sitt Utlåtande i frågan, och det är från denna synpunkt som äfven jag ser saken.

Då Utskottet vidare säger att undersökning i ämnet fordras, innan Riksdagen kan fatta något beslut, så är det möjligt, att Utskottet föreställt sig frågans utredning antingen genom en komité eller af Skogsstyrelsen utan någon undersökning på stället, då deremot motionären framhållit önskvärdheten just af en sådan undersökning i de af skogsbrist lidande trakterna och för detta ändamål begärt ett anslag af 10,000 R:dr. Skiljaktigheten blir, såsom man ser, icke stor.

Utskottet är likväl tveksamt, huruvida Staten bör ingripa i denna verksamhet. Såvidt likväl erfarenheten får tagas till råds, är det klart, att, om icke Staten härutinnan gör någonting, den enskilda omtanken icke gör annat än afverkar. Den enskilda omtanken har i sådant fall, såväl hos oss som i andra länder, först då börjat röra på sig, när det varit för sent, och, beträffande särskildt den provins, från hvilken jag är, tror jag att mångenstädes, der marken är afklädd från skog, en återväxt är nästan omöjlig att åstadkomma. De starka hafsvindarne, som fritt spela öfver de öppna fälten, förvandla den uppspirande skogen till krypväxter, som slingra sig utefter marken. Det ligger för öfrigt i öppen dag, att det icke är så lätt för den enskilde att offra tid och penningar för skördar, som ej komma till gagn i hans tid. Vanligtvis förbiser han vigten af en sådan åtgärd. Till sist torde det möta stora svårigheter att med det medel Utskottet förordat, eller premier, uppväcka den enskilda företagsamheten. Det har på många ställen visat sig att man ej så lätt kan förmå folk att göra ansträngningar ens för att efter 10 à 15 år blifva hugnade med ett premium. Just derföre att Staten är den enda, som både kan så och skörda, bör den här ingripa.

Under fullt erkännande af rättigheten i flertalet af Stats-Utskottets premisser, skulle jag dock önskat och väntat att Stats-Utskottet kommit till ett helt annat resultat, nemligen till ett förslag, hvarigenom en uppslagsända gifvits till skogsfrågans behandling; och då återremiss blifvit yrkad, så, ehuru jag tänkt förena mig med Herr von Proschwitz, vill jag nu instämma i yrkandet om återremiss af Utskottets Utlåtande.

Herr Rosenberg: Jag vill ingalunda klandra Stats-Utskottet för dess Utlåtande i denna fråga, utan erkänner gerna att Stats-Utskottet synes hafva skärskådat frågan från flera sidor. Hade jag varit ledamot af Stats-Utskottet, så skulle jag sjelf dragit i betänkande att tillstyrka bifall till motionärens förslag i dess helhet, synnerligast som han deruti

inblandat frågan om expropriation m. m. Något tror jag dock att Utskottet kunde hafva tillstyrkt i frågan. Att behovet af en förbättrad skogshushållning är både känt och erkänt, lär väl ingen bestrida; och därför synes det mig vara ganska önskligt att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla om åtminstone undersökning genom sakkunnige personer, i hvilka delar af riket skogsplantering nu lämpligast kunde verkställas. I min hemort nemligen i trakten af Engelholm har Staten för flera år sedan företagit sig skogsplantering och betydliga trakter, som der besåddes med frö, äro nu så försigkomna att man säljer derifrån skog för flera tusen Riksdaler årligen. Det är således sådana arbeten, som i sinom tid bära ganska god frukt. Men man kan dock icke i allmänhet begära, att den enskilde skall tillskjuta kapitaler till företag, af hvilka de egentliga frukterna först efter 50 å 60 år kunna sköras. Deremot skulle Staten kunna göra det. Så t. ex. kunde Staten vid utarrenderandet af sådana boställen i Skåne, hvarest skog saknas och utmarken är för jordbruk otjenlig, göra undantag af dertill lämplig mark för verkställande af skogsplanteringar. Och om Staten sålunda räckte en hjälpsam hand, så skulle man kunna påräkna ett godt resultat; men man kan ej begära att boställsinnehafvare skola på egen hand kunna göra något. Det finnes säkerligen åtskilliga här närvarande, som hafva rest i det inre af Skåne, icke i detta Skåne, som är känt som ett riktigt Kanaans land, utan i den del af Skåne, der man kan resa från den ena gästgifvaregården till den andra utan att se annat än kala backar och nakna ljunghedar; och dessa skola säkerligen med mig instämma deruti att man ganska lämpligt skulle kunna använda dessa utmarker för skogsplantering. Jag yrkar för min del bifall, men ett inskränkt bifall till motionen, och förenar mig derföre med de Herrar, som hafva yrkat återremiss, på det att Stats-Utskottet må ytterligare kunna försöka om icke något skulle kunna för saken göras.

Herr Carl Ifvarsson: Med anledning af vigten och beskaffenheten af denna fråga skulle jag gerna önska att höra hvar och en inom Kamraren uttala sin åsigt i densamma. Att tveksamhet funnits inom Utskottet, synes af dess Betänkande, och jag tror, att hvar och en måste vara tveksam, innan man beslutar sig för att gå in på en bana, som kan förorsaka Staten så stora kostnader. Man måste först taga i betraktande, om Staten bör ingripa i denna angelägenhet. Och om så är, så har man sedan att se efter på hvad sätt sådant skall ske. Då man å ena sidan ser huru värden om skogarne handhafves i norra delen af Sverige, och å den andra eftertänker hvad vinsten skulle blifva, om Staten skulle taga hand om skogshushållningen i södra Sverige, så kan man verkligen vara tveksam huru denna fråga bör afgöras. Kan nu Staten icke vårda de skogar den redan eger, huru skall den då i framtiden kunna vårda ett vida större antal skogar? Är kostnaden för värden af de nu befintliga så stor, att inkomsterna icke förslå till betäckande deraf, hvad skall den icke då blifva, om Staten först skulle inköpa mark, så bekosta planteringar och vidare underhålla jägeribetjening? Detta tål att tänka på, innan man beslutar något så storartadt som det motionären föreslagit. Mig synes det icke vara ur vägen att, såsom Utskottet antydt, försöka att uppmuntra den enskilda företagsamheten genom premier, och Staten kan ju göra ett

och annat förbehåll för dessas erhållande: såsom att skogarne skola ställas under jägeribetjeningens inseende; Staten undginge åtminstone då att bekosta inhägnad och stängsel. Möjligen skulle äfven landstingen kunna taga befattning med denna fråga, om man ville anslå ett visst belopp åt dem, för att vinna det åsyftade ändamålet; men jag är tveksam, huruvida jag skall förorda det ena eller andra. Emellertid och då medel finnas tillgängliga i skogsplanteringskassan och denna står till Kongl. Maj:ts disposition, så borde väl Skogsstyrelsen äfven kunna taga initiativ i denna fråga, derest den verkligen är så vigtig, att Statens mellankomst behöfves. Och jag tror verkligen, att Stats-Utskottet har behandlat frågan så, att det suarare skulle hafva förtjent klander, om det gjort på annat sätt. Frågan behöfver åtminstone påtänkas någon längre tid, och jag tror derföre, att det är tillräckligt för närvarande att den kommit till tals. Jag yrkar för min del bifall till Utskottets hemställan.

Herr Friherre Alströmer: Motionärens förslag, att till skogsplantering tjenlig jord i de mellersta och södra länen borde för Statens räkning inköpas, är särdeles tänkvärdt, och afser en fråga af omätlig vigt för Sveriges framtid. Det hade således varit önskligt, om Utskottet hade kunnat föreslå åtgärder härutinnan. Men då frågan är alldeles ny, och allmänna tänkesättet ej ännu hunnit införlifva sig med densamma, så är det svårt att nu kunna fatta något beslut i ämnet. Man har talat om mer eller mindre lämpliga åtgärder, och bland annat framhållit, att ändamålet torde kunna vinnas genom premier. Jag hyser likväl en motsatt åsigt. Genom premier tages Statens mellankomst i anspråk, men man får ändock ingen skog; ty den af enskilde planterade skog afverkas i allmänhet så snart den på ett eller annat sätt kan användas. Man har ifrågasatt huruvida Staten eller landstingen borde inköpa jord för skogsplanteringen. Åtskilliga försök hafva redan blifvit gjorda af dessa sednare, och jag hoppas att deraf redan vid nästa riksdag skall kunna visas något resultat. Hallands läns landsting har beslutat afsätta medel för detta ändamål och vidtagit åtgärder för inköp af några hundra tunnland utmark för ändamålet; men svårigheter hafva mött, emedan detta är samförlid mark, besvärad af gemensamma inteckningar; dock hoppas jag, att dessa svårigheter skola kunna undanrödjias, och skogsplanteringen således komma till stånd. Jag har velat omnämna detta, för att man skall tänka efter hvilket som är lämpligast, antingen att landstingen taga hand om denna sak, eller att Staten gör det. Det är otvifvelaktigt, att landstinget i en framtid skall få goda inkomster, der skogar för dess räkning anläggas. Å andra sidan har Staten måhända bättre utvägar att åstadkomma skogsplanteringar derigenom, att den kan utbyta eller försälja en eller annan kronoegendom mot odlingsmark. Man har sagt, att Staten icke bör befatta sig med denna sak, emedan Staten så illa sköter sina skogar. Detta påstående är dock obilligt. Att Staten icke kan sköta sådana vidsträckta skogar, som den har i de norra länen, är icke underligt; men ser man efter huru förhållandet är på åtskilliga andra ställen, så finner man, att Statens skogar der äro mycket väl skötta. Då emellertid frågan är alldeles ny, och allmänna tänkesättet, såsom sagdt, behöfver dermed införlifvas, så vill jag ej nu yrka någon positiv åtgärd, ej heller återremiss,

utan anser det för närvarande vara tillräckligt, att Kammaren uppmärksammar frågan; och den torde så småningom blifva allt mer utredd för hvarje gång den återkommer, tills den slutligen får sin lösning.

Herr Hedenberg: Jag anser tiden vara inne för Statsmagterna att tillse, att åtgärder vidtagas till förekommande af den skogssköfving, som nu länge egt rum till den grad, att snart inga skogar mera återstå i vårt land. Jag anser derföre, i likhet med flere föregående talare, att Stats-Utskottet bör närmare skärskåda frågan, och torde en återremiss gifva anledning, att vid denna eller en följande riksdag få frågan på ett tillfredsställande sätt löst. Således yrkar jag på återremiss.

Herr A. von Proschwitz: Då här blifvit framställt svårigheten för Staten att vårda dessa skogar, i fall de komma till stånd, så vill jag nu endast vidare tillägga, att jag icke anser det lämpligt att komma med några särskilda reglementariska föreskrifter härutinnan, och det skall ej heller lyckas; men landstingen böra verksamt biträda. På "Svältorna" i Westergötland har Staten inköpt mark för skogsplantering, och der växer nu vacker skog. Här har af flera talare yrkats på återremiss, och jag instämmer nu äfven i detta yrkande.

Herr Åstrand: Den fråga, som nu utgör föremål för Riksdagens behandling, är af den vikt och beskaffenhet, att den troligen skall återkomma hvarje riksdag, tills den blir löst. Jag vill derföre taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk, för att något litet gå tillbaka på dess historik.

Medan Carl XI ordnade rikets finanser, nedsatte han för skogsväsendet särskilda kommissioner, motsvarande vår tids komitéer, men icke med mål att undanskjuta, utan att utreda och lösa frågan. Dessa hade vid Konungens fränfalle just hunnit så långt, att Statens skogar voro så skiljda från enskildes, att några väsendtliga tvister icke vidare kunde derom uppstå. Då kom frihetstiden med sitt sjelfsväld, då hvar och en sökte att tillskansa sig fördelar på det allmännas bekostnad. Skogarne blefvo nu icke heller förbisedda; man inkom med ansökningar i massa, innefattande anspråk på eganderätt till kronoskogarne eller delar deraf. Dessa ansökningar lyckades tyvärr alltför väl. De, som hos Regeringen anförde klagomål öfver denna kronoskogarnes förskingring, blefvo i allmänhet hänvisade till domstolarne, hvilka å sin sida icke vågade sätta sig emot det herrskande partiet, utan alltid godkände de anspråk, som af detta partis koryfée framställdes. Sedan Gustaf III genom statskuppen af år 1772 hade gjort ett slut på partiernas slitningar och tvister, fingo samma frågor helt och hållet en annan utgång. I Westergötland hade flera socknar en 20 år förut med framgång anført klagomål öfver skogskommissionernas domar samt yrkat, att större eller mindre del af någon angränsande kronopark skulle socknen såsom dess allmänning tilldelas; men då andra socknar nu framkommo med slika klagomål, stödda på samma grunder, så blefvo dessa underkända och ogillade. Jag har gjort mig all möda för att dels i Kammar-kollegii arkiv, dels i Riksarkivets handlingar efterforska

forska huru Statens skogar minskades under Frihetstiden, och af dessa handlingar framgår, att endast i Westergöthland blefvo icke mindre än 169,000 tunnland dels roffade, dels bortskänkta från Staten. Så kom 1823 års Riksdag och satte kronan på verket; det hade då blifvit en jargon, att Staten borde afhända sig sina skogar och öfverlåta dem till enskilde mot en viss årlig kronoränta, och så skedde nu en tid bortåt. Men det hade icke gått mer än tio år förr än de, som sålunda hade erhållit skog, inkommo till Regeringen och sade: "vi kunna ej betala denna ränta, ty marken är så dålig, att den icke ger någon afkastning." Men hvad var rätta skälet? Jo, de hade sköflat skogen, till dess nu ingenting mera var att taga. Emellertid, då de sade sig icke vidare kunna betala räntan, så tyckte Riksdagen att det var synd om "dessa arma stackare", och räntan blef eftersköpt. Några år derefter hembjödös dessa marker, å hvilka skogen blifvit nedhuggen, Kronan till skänks, "emedan de voro så lämpliga till skogsplantering," och Staten inköpte dem. Så har det t. ex. gått på Mösseberg. Billingen, som var en Kronans skog på 24,000 tunnland, utskiftades på enskilda hemman, och skogen är nu i grund förstörd.

Nu är frågan den: skall Staten göra något för skogshushållningens upphjelpande, eller skall den gå i 1823 års Riksdags fotspår? De enskilde tänka icke så långt framför sig, och skogen skördas icke samma år den sås; därför måste Staten här, enligt min åsigt, träda emellan. Så har Staten gjort i alla Tyska länder, i hvilka skogskulturen nu mera befinner sig på en hög ståndpunkt. I Belgien hafva skogsplanteringarne, utförda å en bördig och för sädesodling passande jord, lönat sig å flera ställen så väl, att de ansetts lemna större afkastning, än om marken varit beväxt med hvete eller råg. Vi hafva visserligen icke någon så förträfflig mark till sådant öfverfföd, att vi deraf kunna upplåta till skogsplantering; men vi hafva godt om sådan mark, från hvilken, liggande fri för solsken, vind och blåst, det öfra lösare jordlagret så småningom bortsopas, så att marken nu endast bär ljung. Dessa ljungedar lämna sig emellertid förträffligt för skogsplantering. Visserligen fordras stora kostnader för att göra dem skogbärande, men det tillhör Staten att göra någon uppoffring för att vinna ett stort och allmännyttigt mål.

Det har blifvit sagdt under diskussionen, att det sätt, hvarpå skogarne behandlas i norra Sverige, är ett afskräckande exempel; men hvarföre behöfva vi gå så långt efter exempel? hvarför icke taga det från södra delarne af riket, der bildandet af nya kronoskogar nu ifrågasättes? och jag vill då fråga, om icke södra Sveriges skogar äro så väl skötta som i något annat land i Europa. Men vi kunna icke alltid afsätta vindfällan lika väl som i Belgien, Holland m. fl. länder, hvarföre skogsmarken hos oss icke företer ett lika borstadt utseende. Dock tror jag icke, att vi kunna lägga vår jägeribetjening till last, att så är; och jag finner i denna omständighet intet skäl, hvarföre icke Staten skulle taga skogsplanteringen om hand äfven i vårt land, och förr eller sednare måste vi ändock derhän.

Det inflytande, skogarne hafva på klimatet, är mycket omtvistadt; och proportionen mellan skogigt land och skogfritt, som allmänt erkännes böra

vara olika under olika breddgrader, är för öfrigt icke med någon absolut visshet bestämd. Alla öfverensstämma likväl derutinnan, att skogarne mildra klimatet, såväl vinterkölden som sommarhettan; ty under dagarne återgifva de långsamt den fuktighet, som de under nätterna absorbera, och under nätterna den värme, som trädens under dagarne mot solljuset vända bladverk hunnit upphemta. Proportionen har man emellertid, såsom jag nyss nämnde, icke kunnat komma till någon bestämd visshet om. För min del anser jag, att vi hafva för litet skog i södra Sverige; och det vore derföre väl, om Staten nu för en ringa spottstyfver tillagnade sig de marker, som ligga obegagnade, och använde dem till skogsplantering.

Samme talare, som till skäl mot Statens inblandning i denna fråga framdrog huru illa Staten sköter sina skogar i norra Sverige, samme talare har äfven föreslagit, att jägeribetjeningen skulle hafva uppsigt öfver deras skogar, som finge de af Utskottet föreslagna premierna; men jag undrar huru stor jägeristat vi då skulle behöfva? Den blefve säkerligen så betydlig, att kostnaden för densamma skulle stiga till vida större belopp än för inköpet af några tusen tunnland oduglig mark till skogsplanteringar i södra Sverige. Derföre yrkar jag bifall till motionen och afslag å Utskottets Betänkande.

Men innan jag lemnar ämnet, vill jag ännu särskildt framhålla den Utskottets motivering, att det vore lämpligare att söka vinna det åsyftade ändamålet genom premier till enskilde; jag antager dock, att Utskottet icke i verkligheten hyst denna öfvertygelse, ty då skulle det i sanning hafva tagit alltför liten upplysning af andra länders erfarenhet i detta afseende. Deremot förmodar jag, att Utskottet åsyftat, att få frågan uppskjuten; men allt uppskof med hvad som förr eller sednare måste ske, är skadligt, och tiden har långt för detta varit inne att i denna fråga skrida till några afgörande mått och steg. Vi behöfva icke tveka för en kostnad af 10 å 20,000 R:dr, då det är fråga om ett företag, som i framtiden rikligen kommer i mera än ett hänseende att återgälda derpå nedlagdt kapital, synnerligast då lämplig mark för företaget nu finnes till ett så högst ringa pris, att det icke blir någon skilnad att tala om, antingen man inköper en areal på t. ex. 1,000 eller 4,000 tunnland.

Herr Ola Jönsson: En talare har antydt, att jag, då jag förra gången hade ordet, begagnat ordet "lätsinnig". Jag kan icke minnas att så varit; utan tror jag att jag *glömde* begagna ordet "lätsinnig".

Man har sagt, att det bör vara den enskildes omsorg att odla skog; ja, det är visserligen godt, om den enskilde odlar skogen, men om icke hvarje enskild gör det, så måste Staten träda emellan. Hvad tjenar det till, att man erkänner förslagets nytta, då man ej gör något för dess realiserande? Vidare har blifvit sagdt, att man ej kan tillstyrka motionen, emedan man ej vet, om Staten kan inblanda sig i denna fråga; men det är just emedan ingen utredning finnes i detta afseende, som jag tror det hade varit välbetänkt, om Utskottet föreslagit en framställning till Kongl. Maj:t om verkställande af undersökningar. Man har trots, att Skogsstyrelsen skulle vara tillräcklig att lösa frågan, och att den borde taga initiativ; men jag tror att Representationen borde något lita på sig sjelf. Emellertid vill jag ingalunda, såsom den siste värde talaren, yrka bifall

till motionärens förslag, utan jag säger i likhet med Utskottet, att frågan ännu är för litet utredd; men derföre anser jag äfven, att en ytterligare utredning är alldeles nödvändig, och, på det att man måtte vinna en sådan, yrkar jag återremiss. Beträffande hvad jag i sednare delen yttrat om det formela i Betänkandet, så står jag fast dervid — och Stats-Utskottet skall ej kunna bevisa motsatsen — att, om Kammaren nu bifaller Utskottets hemställan, så begår den en grundlagsöfverträdelse, i hvilken jag ej vill taga någon del.

Herr Witt: Vår Svenska skogshushållning är af den vigt, att hvarje motion, som afser densamma, förtjenar att behandlas med den största uppmärksamhet. Det är ej svårt att göra sig en föreställning om huru illa det nu är bestäldt med våra skogar; vi behöfva blott besinna hvad de äro, och hvad de hafva varit, och hvad de kunde hafva varit, om man rätt hushållat med dem, för att inse huru viktigt det är att genom ändamålsenliga åtgärder söka för framtiden förbättra skogen, der den blifvit förstörd. Under en tid af 34 år har jag i egenskap af besigtningssman för utsyning af ekar genomrest de flesta provinser i medlersta och södra Sverige, och varit i tillfälle att se dess ekskogar, och jag har sett huru illa alla dessa skogar hafva blifvit behandlade; och jag har tagit känne-dom icke endast om Kronans, utan äfven om enskildes skogar, och dessa äro icke bättre. Här är nu icke tillfälle att ingå i en närmare redogörelse, men framdeles skall jag göra det, då frågan återkommer, hvilket den i alla händelser måste göra, emedan det återstår ännu en motion i detta ämne, hvilken för närvarande är under behandling af Andra Kam-marens Tillfälliga Utskott N:o 4. I korthet vill jag nu endast såsom ett exempel på skogsförödelsen nämna, att det finnes i Christianstads län en utmark med det ståtliga namnet Kungsskogen, men någon skog finnes der alls icke, utan endast enbuskar och några enstaka smärre träd, kring-spridda här och der.

Beträffande våra enskilda ekskogar, vill jag nämna, att, då Kronan, enligt beslut vid 1828 års riksdag, afhände sig dem, så räknades och värderades träden och såldes för några skillingar stycket, hvarvid särskildt bör märkas, att författningen om försäljningen var sådan, att ju större och rikare skog fanns på hemmanet, desto mindre skulle det betalas för hvarje träd. Följden blef, att, då Kronan hade sålt ekar för några skilling per stycke, så måste hon inom kort inköpa sådana från Tyskland för lika många R:dr per kubikfot. Att ett sådant sätt att hushålla icke var det rätta, det ligger för öppen dag.

Likväl torde det böra medgifvas, att det icke är den enskilde utan Staten, som skall hafva hand om skogarne och bevara dem, ty att inköpa och vårda skog gifver icke på långt när den afkastning, som att afverka skogen, och då kan väl Staten hafva sitt intresse af att bevara dem, men icke så den enskilde. Jag vill belysa förhållandet genom ett exempel. Om en enskild person eger en skog med i medeltal 100-åriga träd, och kan för denna skog erhålla 1,000 R:dr, under vilkor att träden genast afverkas, så gör han en bestämd förlust, om han icke säljer dem; ty på nämnda summa kan han, om han utlånar den mot ränta efter 5 à 6 procent, erhålla ett årligt intresse af 50 à 60 R:dr; men vill han deremot

bibehålla skogen i samma skick, som den nu befinnes, och endast taga afkastning i proportion till tillväxten, så kan han icke taga mer än $\frac{1}{100}$ -del af skogen årligen, eftersom trädens medelålder är beräknad till 100 år; och efter samma pris, som nyss nämndes för hela skogen, kan han då icke få mer än 10 R:dr årligen för sin skog. Således, i stället för att, om han genast realiserar skogen, kunna erhålla 5 à 6 procent, så får han nu genom traktuggningen endast 1 procent; och äfven denna procent får han ej alldeles ofkortad, ty skogen fordrar för sitt underhåll dagsverken, bevakning o. s. v. Nu säger man visserligen, att resultatet af att underhålla skogen skulle blifva fördelaktigare, om skogen hade större värde; jag har hört detta påstående upprepas vid en föregående riksdag. Men antag, att skogen hade större värde, t. ex. 10,000 R:dr i stället för 1,000; då vore det ju en ännu större misshushållning att icke taga 5 procent, då man kan erhålla dem genom att genast realisera skogen och utlåna kapitalet, utan i stället nöja sig med endast 1 procent, som man får genom att låta skogen bibehållas i sitt nuvarande skick, eller ännu mindre än 1 procent, då man afräknar omkostnaderna för skötsel m. m. Den enda rimliga invändning, som kan göras mot detta påstående, är att skogen ökar sitt värde under årens lopp, och att, om man väntar att sälja den, får man ett större kapital. Men för att se huru dermed förhåller sig, så antag, att man utaf det utlånta kapitalets ränta endast konsumerar en procent och lägger den öfriga räntan till kapitalet samt låter detta växa genom ränta på ränta. Då skulle man efter förloppet af 70 à 80 år hafva förstorat sitt kapital till mer än 32 gånger skogens ursprungliga värde; men att sjelfva skogen på nämnda tid eller någonsin skulle stiga till 32 gånger sitt nuvarande värde är en uppenbar orimlighet, ty då skulle ju vara fördelaktigare, att vi utifrån införskrefve mahogny, jakaranda m. fl. dyrbara trädslag och använde dessa till bränsle i våra kökspislar, än att taga ved från våra egna skogar.

Efter hvad jag nu visat blir det således ingen vinst för den enskilde att låta skogen växa, och detta kommer sig helt enkelt deraf, att menniskorna låta kapitalen växa fortare än vår Herre skogen. Då så är, måste Staten taga saken om hand, ty den enskilde hvarken kan eller vill göra det.

För öfrigt förenar jag mig med dem, som yrka återremiss, icke emedan jag obetingadt godkänner motionen, ty jag vill ej säga, att jag finner de deri föreslagna åtgärderna så alldeles lämpliga, men emedan jag anser, att motionen icke blifvit af Utskottet fullständigt behandlad.

Här har blifvit sagdt, att Första Kammaren icke hade bort remittera denna motion till Stats-Utskottet, emedan flera olika ämnen i densamma äro hopblandade; ty 55 § Riksdags-ordningen säger: "Ej må i en skrift flera mål af olika beskaffenhet sammanföras." Men detta är ej fallet här, fastän det mål, som förekommer i motionen, råkar till att falla under mer än ett Utskotts behandling; det är icke så underligt att sådant kan inträffa, och det är af grundlagsstiftaren äfven förutsedt, då i 47 § säges: "Derest ständigt Utskott anser nödigt att, till öfverläggning om något ärende, med annat ständigt Utskott sammanträda, skall sådant ske genom deputerade, på sätt Utskotten derom öfverenskomma." Följaktligen skulle

Stats-Utskottet nu hafva sammanträdt med Lag-Utskottet, och tillsammans med detta fullständigt behandlat motionen.

Såsom jag redan förut sagt, yrkar jag derföre på återremiss.

Herr Jan Andersson: Att denna fråga är af den vigt, att den bör nog behjertas, är en sanning; men huruvida Staten skall blifva skogsplanterare och dertill inköpa jord, derom äro tankarne delade; jag tror icke att det är rätt, och Staten har mer än nog af de skogar den redan eger, ty man ser att dessa nästan öfverallt vanvårdas, oakadt en icke så ringa skogsbetjening är vid dem anställd. Deremot anser jag att de enskilde eller och landstingen och hushållningssällskapen bättre kunna taga hand om denna sak, och då blir det också billigare än om Staten gör det.

För öfrigt har jag vid jämförelse emellan denna fråga och den, som för några veckor sedan förevar om den s. k. cembratalen, funnit, att en och annan talare låter nog mycken motsägelse komma sig till last. Jag hörde då — när framställning var gjord derom att Staten skulle något understödja odlandet af detta träd, hvilket, utom de vanliga egenskaperna hos träd, äfven skulle kunna gifva bröd under hårda tider — jag hörde då en talare här framför mig lika varmt yrka afslag på denna framställning, som han nu förordat bifall till förslaget att Staten skulle inköpa jord för skogsodling. Då var det enligt hans åsigt ganska ondt om medel, men nu finnes det, enligt samma persons åsigt, godt om penningar. Huru förklara denna motsägelse? Kommer den måhända deraf att det sednare förslaget afser södra Sverige, under det att det förra afsåg norra Sverige? Jag vet icke, men nog hastigt omvexlande åsichter tycks det utvisa.

För min del anser jag motionens syfte i sig godt, men tror, såsom jag nyss yttrade, att ändamålet bättre vinnes genom landstingens eller hushållningssällskapens mellankomst än Statens; och derföre yrkar jag nu bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Per Nilsson från Malmöhus län: Jag är lika stor vän, som trots någon inom denna Kammare, af skogshushållningen; men att vi skola vinna något resultat af motionen i fråga, derpå tviiflar jag. Vi hafva under de gamla ständsriksdagarne haft många diskussioner om skogshushållningen, men de ledde ej heller till något resultat. Det är derföre särdeles intressant att höra med hvilket lif och intresse frågan nu omfattas, och man kan häraf med skäl hoppas att den skall snart få sin rätta lösning, och detta genom vår Skogsstyrelse, hvilken har ganska stora kapital till sitt förfogande. Man hade önskat att denna Styrelse tagit frågan om hand mer än hittills varit förhållandet, och att den velat ingå till Regeringen med ett välbetänkt, ordnadt och utredt förslag, som Regeringen kunnat framlägga för Riksdagen.

Jag hoppas det skall komma nu, när man hört att Kammaren visat sig så intresserad af frågans lösning. Men, som sagdt, motionen i fråga kan ej för sig leda till det resultat man åsyftar. Hufvudsaken är emellertid att Staten skall väl sköta de skogar den har. — En talare har sagt att Statens skogar äro på många ställen väl vårdade; detta kan nog vara möjligt; men i min hemort finnas åtminstone ej några sådana skogar, om inte måhända de enskildes. Efter några år och sedan vår skogshushåll-

ning blifvit bättre ordnad, hoppas jag dock, att detta missförhållande skall upphöra. Men innan vi kunna komma till detta önskvärda resultat, är det, enligt min öfvertygelse, alldeles nödvändigt, att vi bestämma vissa lagar för skogshushållningen, så att för såväl Statens som enskildes skogar föreskrifter stipuleras, huru de skola användas. Jag yrkar således fortfarande bifall till Stats-Utskottets Utlåtande.

Herr Per Nilsson från Christianstads län: Äfven jag är öfvertygad om nödvändigheten af en bättre skogshushållnings införande, på det att våra skogstillgångar ej skola allt mer och mer förminska och slutligen helt och hållet förstöras. Men att hitta på rätta sättet att härvidlag gå tillväga är ej så lätt. Många hafva påstått att ändamålet bäst skulle vinnas derigenom, att Staten inköpte till skogsplantering tjenlig jord och besådde denna med skog. Det kan väl hända, att denna väg skulle föra till det önskade målet.

Emellertid är jag ej öfvertygad om att detta skulle vara bästa sättet att tillvägagå. Inom det län, jag tillhör, finnas en stor mängd boställen af alla slag, och jag har sjelf deltagit i ekonomiska besigtningar å mer än tjugu af dessa boställen. Dervid har jag kommit till ertarenhet derom, att, under det de enskilda jordegarna hafva åtnunstone någon skog, finnes deremot vid boställena nästan ingen sådan. Hvert boställsskogarne tagit vägen vet jag icke, lika litet som jag vet hvad jägeritjenstemännen gjort för nytta.

Denna min erfarenhet har kommit mig att tvifla på lämpligheten och nyttan af att, såsom motionären föreslagit, Staten skulle inköpa jord och derå plantera skog.

Deremot tror jag att bästa sättet att uppnå det mål, motionären åsyftat, vore det att medel anlöges till premier åt dem, som i någon utmärktare grad idkade skogsplantering. Dessutom kunde ju skyldighet åläggas boställsinnehafvare att för hvarje år å sitt boställe plantera ett visst antal träd.

På grund af hvad jag nu anfört, yrkar jag att frågan till Utskottet återremitteras, för att Utskottet må inkomma med förslag om beviljande af medel att användas till premier åt idkare af skogsplantering.

Herr Hierta: Att frågan om åstadkommandet af en förbättrad vård af våra skogar eger synnerlig vikt, det är obestridligt, och det kan därför äfven hafva sina goda skäl, att man här i allmänhet börjat sina föredrag i detta ämne på ett sätt, som något påminner om en viss bekant talares, hvilken alltid började med ett "mine Herrar! Vi lefva iett tidehvarf."

Emellertid tror jag för min del icke, att Utskottet förtjenar det klander, som här blifvit mot detsamma rigtadt därför att Utskottet icke i anledning af motionen funnit skäl att föreslå Riksdagen vidtagande af någon åtgärd. Jag tror att man vid uttalandet af detta klander icke tagit så noga hänsyn till hvad Utskottet i sjelfva verket hade att besvara. Om frågan rört att hos Kongl. Maj:t begära tillsättandet af en komité för uppgörande af förslag till en förbättrad skogshushållning i allmänhet samt att i sammanhang dermed påpeka, huruvida icke skogsplanterings vid-

tagande skulle kunna bidraga till ändamålets vinnande, så vill jag icke neka, att man möjligen bort tillstyrka en sådan framställning till Regeringen, men då hade frågan tillhört Tillfälligt Utskotts behandling och icke såsom nu Stats-Utskottets.

Nu deremot förelåg till Utskottets behandling intet annat än motionärens förslag, och hvad innefattar detta? Jo! "att Riksdagen måtte besluta, att till skogskultur tjenlig jord i de mellersta och södra länen skall, sedan undersökning om dertill lämpliga lokaler blifvit verkställd, uti sammanhängande större vidder för Statens räkning inköpas eller genom expropriation inlösas, för att med skog besås."

Det första man gör, innan man beslutar att företaga någon åtgärd, är ju att se till hvilket ändamål man vill genom åtgärdens vidtagande vinna. Hvad man i allmänhet anser sig böra söka att genom skogsplanteringar vinna, är ju klimatets förbättrande eller att åtminstone förekomma dess försämring? Men för att kunna uppnå detta ändamål, är väl nödigt att skog planteras på en stor mängd spridda ställen i alla orter, der ej skog redan finnes, så att fördelarne deraf kunna komma alla landsändar till godo, och icke, såsom motionären föreslagit, på "sammanhängande större vidder".

Jag öfvergår nu till en annan del af motionen, nemligen den, deri motionären föreslår, att jord till skogsplanteringar skulle af Staten genom expropriation inlösas. Jag tror nog att det skulle vattnas i munnen på många vid blotta tanken på möjligheten att kunna få, efter expropriation, försälja en eller annan ljunghed till Staten. En person, som icke är alldeles främmande för den ifrågavarande motionen, vet af egen erfarenhet hvad en sandbacke i hufvudstadens närhet i slikt fall kunnat inbringa och skulle därför kanske äfven tycka att det vore rätt intressant, om Staten fortsatte med vidare experimenter i expropriationsväg, men för min del kan jag ej anse att ett sådant experimenterande är för Staten särdeles tjenligt.

Mine Herrar! det är en sats, som jag under hela min förflutna riksdagsmannaverksamhet städse förfäktat och som jag ej heller, så länge jag har den äran att intaga en plats bland Eder, någonsin skall frångå, den nemligen, att ett af de våldigaste tilltag, som Staten kan företaga sig, är att såsom entreprenör blanda sig i sådana saker, som tillhöra den enskilda hushållningen. Hvad som genom bifall till motionärens förslag säkerligen skulle vinnas, vore behofvet af ökad jägeribetjening, och man skulle således kunna säga om det hvad salig Dumbom sade om medicinen, att "den nytta gör åt medici, om ej åt flera."

Utan att nu vilja gifva mig in på sjelfva hufvudsaken, instämmer jag med de talare, hvilka ansett att hvad man först bör söka att vinna är en bättre vård af de skogar, Staten redan eger. Dessutom är det ju möjligt för statsmagterna här i landet att, i likhet med hvad i andra länder redan skett, föreskrifva vissa lagar till kontrollerande af den enskildes nyttjanderätt till sin skog. Så veta vi, att i Danmark finnes en lag, som förbjuder köpare af fastighet att inom vissa år efter köpet af den å fastigheten tilläfventyrs befintliga skog afverka mer än som till husbehof erfordras, hvilken föreskrift utgör ett hinder för personer att, såsom hos

oss ofta sker, inköpa egendomar endast i ändamål att genast slå af skogen och på så sätt taga åter köpeskillingen.

I öfrigt tror jag ej, att en återremiss i något fall erfordras. Ty om nu Utlåtandet till Utskottet återremitteras, så kan ju Utskottet icke göra något annat än föreslå en framställning till Regeringen om vidtagande af de åtgärder, som i motionen afses, och detta tror jag för min del vara en sak, som nu genast kan afgöras. Jag yrkar bifall till Utskottets Utlåtande.

Flera ledamöter hördes häri instämma.

Herr Svensén: Motionären har föreslagit, att Staten skulle, i och för skogsplanterings idkande, inköpa dertill tjenlig jord. På detta förslag kan jag så mycket mindre gå in, som jag hellre skulle se, att Staten afhände sig den jord, som den nu eger. Jag har nemligen ej kunnat finna, att Staten skött sin jord och skog så väl, att man deraf kunde hemta anledning att experimentera med inköp af mera jord för Statens räkning.

Man har sagt, att våra nybildade kommunala myndigheter skola komma att förhjelpa oss till den sjelfstyrelse, vi så länge saknat. Hvarför kunna vi då icke äfven förvänta, att dessa myndigheter skola förskaffa oss en ändamålsenligt ordnad skogshushållning? Jag tror att de kommunala myndigheterna lämpligast kunna taga initiativet i denna fråga och, på de orter der skogsplantering kan finnas erforderlig, sjelfve gå i författning om såväl inköp af jord dertill som äfven sjelfva planterings verkställande och framtida vårdande. Att ingå i en närmare utredning af huru detta kan och bör ske, dertill anser jag tillfället nu ej lämpligt.

Man har mycket talat om vigten af skogarnes bevarande. Har torka inträffat, så har man sagt: ja, det är en följd af att våra skogar äro borta! och har det en annan gång regnat för mycket, så har man sagt, att också det vållats af skogarnes uthuggande. Allt har man skylt på lagstiftaren, som ej sört för skogarnes bevarande, men man har ej tänkt på att ny skog växer upp för hvarje år.

Inom det län jag tillhör, har jag ej förmärkt, att de enskilda jordegarne hushållat med sina skogar på ett sätt, som kunnat föranleda dessas förstörande, utan jag har deremot funnit jordegarne der sköta sina skogar rätt väl. Dessutom tror jag, att om vi göra Staten till skogshushållare, så kommer det att gå med Staten likasom med en viss landtbrukare, hvilken sådde och skördade och tröskade, men dervid på samma gång sjelf åt upp allt hvad han skördat.

En föregående talare har omnämnt expropriationen af en backe vid Enskede. Jag tror ej, att man af det exemplet skall finna anledning till något vidare inköp af sandbackar vid Skans tull. — Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Åstrand: Jag vill blott med några ord bemöta åtskilliga yttranden, som nu sednast blifvit under diskussionen fälda.

En talare från Kopparbergs län har yttrat, att Statens skogar ej sköttes som sig borde, och att de enskildas skogar i allmänhet vårdades bättre. Jag skulle önska att den talaren kunde erhålla något anslag för att fara ut till främmande länder och se huru de allmänna skogarne der

skötas, till exempel i Hannover, hvarest likväl mark har ett betydligt högre värde, än i allmänhet här i Sverige, och jag är förvissad om, att han derefter vid jämförelse med det sätt, hvarpå Statens skogar här vårdas, skulle finna, att vi i detta hänseende icke stode så synnerligen långt efter, då deremot den enskilda skogsvården hos oss, jämförd med den i Tyskland, Danmark m. fl. länder, kan kallas oefterrättlig.

För öfrigt är det ej möjligt för den enskilde att sköta sin skog så väl som Staten kan sköta sin, ty retelsen att missbruka skogen är för den enskilde särdeles stor och blir med hvarje dag ännu större, då virkesprisen inom landet stiga i bredd med sköflingens fortgång.

Det bästa sättet att åstadkomma en förbättrad hushållning med de enskilda skogarne tror jag för min del vara, att undervisningsanstalter finnas, hvarest allmogens söner kunna få lära sig hvad till en rätt skogshushållning hörer, och att Staten derjemte, genom att hafva skogar på spridda orter i landet, ger exempel på huru en skog bör rätt skötas. Nu finnas visserligen skogsskolor inom vårt land, men hvilken del af undervisningen tillgodogöra sig väl egentligen eleverna från dessa skolor, sedan de lemnat desamma? Jo, läran om att kubera eller taxera en skog, men icke den del af undervisningen, som angår skogens rätta vård.

En annan talare har sagt, att han visserligen ej kände till, huru de egentliga statsskogarne inom hans provins sköttes, men deremot visste huru det derstädes stod till med boställsskogarne. De sätt, hvarpå dessa olika slag af våra allmänna skogar skötas, kunna ej jämföras. Ty under det våra kronoparker blifvit skötta på ett utmärkt sätt, har Staten deremot ej tagit någon befattning med boställsskogarne. Dessa hafva antingen fått ruttna ned, eller ock hafva boställsinnehafvarne fått bränna upp dem, dock endast i sina egna spisar, ty att sälja något från boställsskogarne var länge absolut förbjudet. Det står visserligen militieboställshafvare öppet att få boställets skog indelad till trakhuggning och att, der den årliga afverkningen öfverstiger boställets behof, få försälja öfverskottet, dock allt mot skyldighet att iakttaga de för skogens återväxt i den uppgjorda skogsindelningen föreskrifna vilkor, men någon riktig kontroll på att dessa föreskrifter äfven iakttagas, finnes icke, och derfor hafva desamma ej heller medfört åsyftad verkan. På militieboställena hållas visserligen ekonomiska besigtningar på bestämda tider, men auditören torde dervid sällan komma så särdeles långt utom husknuten.

Vidare har en talare ifrågasatt, att Riksdagen möjligen borde ingå till Kongl. Maj:t med begäran om tillsättande af en komité för skogsfrågans utredande. En dylik framställning tror jag ej vara på sin plats, då en komité så nyligen som år 1856 varit för ändamålet tillsatt och hvars betänkande dessutom är af den goda beskaffenhet, att någon vidare utredning af frågan nu icke torde kunna vinnas.

Slutligen har en talare yttrat, att, enligt den erfarenhet han egde, Statens skogar skulle hafva blifvit mycket illa vårdade. Denne talare är från Calmar län, och han har verkligen rätt i sitt påstående, ty der hafva Statens skogar blifvit mest vårdslöst behandlade. Men hvem är skulden till detta? Jo, det är en sjelfsväldig och laglös befolkning, som der på det mest oförsynta sätt föröfvat åverkan å de allmänna skogarne. Vi minnas alla huru 100 man af Calmar regemente blefvo kommenderade

till Böda kronopark för att skydda denna från obehöriga angrepp af befolkningen. Äfven å Hanbörds allmänning bedrefs åverkan i stor skala, men det kunde man finna mindre underligt, då befolkningen under långa tider fått vänja sig vid att anse allmänningarne såsom en sin tillhörighet; men att åverkan skulle komma att bedrivas på en kronopark så oförsynt, som på Böda skog, derpå har man lyckligtvis i södra delarne af riket under de sista årtiondena saknat exempel.

Jag yrkar att första punkten af motionen måtte till Utskottet återremitteras, och hoppas att, om detta blifver Kammararens beslut, Herr Hierta i Stats-Utskottet icke skall kunna vara oviss om hvad med återremissen afses.

Herr Hedlund: Då jag går att förena mig med dem, som yrkat bifall till Utskottets nu föredragna Utlåtande, så sker detta af rent intresse för skogarnes vård och för förbättring af hushållningen med desamma. Det är redan upplyst att i åtskilliga delar af landet hushållnings-sällskapen börjat arbeta i den rigtning man här föreslagit att Staten skulle gå, medelst inköp af mark, tjenlig till skogssådd, och för min del är jag öfvertygad derom att de förenade krafterna af nämnda sällskap samt för saken intresserade enskilda personer kunna uträtta långt mer än Staten. Denna har redan ofantliga skogar utan att behöfva härför inköpa ytterligare mark, och af den bouppteckning, som blifvit gjord på Statens tillhörigheter, och hvilken här nyss blifvit föredragen, inhemtas, att Staten, förutom boställen och dithörande skogar till ett värde af omkring 60 millioner Riksdaler, derjemte besitter i kronoparker i mellersta och södra delarne af riket omkring 60,000 tunnland, i flygsandsrikt omkring 12,000 tunnland, samt i öfverloppsmarker och oafvittrade marker i norra delen af landet omkring en million tunnland, att nu inte tala om den mark, som redan blifvit inlöst för Stockholms fortifikationsbehof o. s. v. Således finner man att Staten har mer än hvad den behöfver för sitt behof i detta fall.

Man må medgifva att Staten har ett synnerligt intresse uti skogskulturens ändamålsenliga bedrivande, äfven, bland andra skäl, på grund af klimatets förbättrande, och i likhet med den föregående talaren, till hvars sakrika föredrag jag lyssnat med största uppmärksamhet och liffigaste intresse, anser jag att, der skog icke finnes i behörigt förhållande till de öppna fälten, utsättes klimatet för likaså ogynnsamma förhållanden, som der, hvarest man har för mycket skog. Likasom i sednare fallet skogarne böra undanrödjas och fälten öppnas för solens och luftens inflytande, så bör i förra fallet de öde, torra fälten planteras med skog; men detta bör blifva de enskilda egarnes eller på sin höjd vissa korporationers ensak. Man har visserligen ofta tillfälle höra det påståendet, att den enskilde icke kan hafva samma intresse för en ordnad skogshushållning, som Staten, då den förre sällan eller aldrig kan njuta någon frukt af sin omvårdnad, i anseende till den långa tid tillväxten af våra skogar erfordrar, men jag för min del är fullt öfvertygad derom, att skogsodling, åtminstone för de sydliga delarne af vårt land, är ganska lönande. Jag har mig särskildt bekanta åtskilliga exempel härför, dels från Göteborgs och Bohus län, dels från Skåne, hvarest egendom, som för omkring 40

år sedan hade ej så synnerligt värde, men på hvilka skogsodling och plantering då verkställdes, numera egare, som verkställde planteringen, vunnit ett högt värde. Man behöfver blott se något dylikt, och det erfordras blott att sådant blir allmänt känt, så manar det ganska säkert till efterföljd. Dessutom bör man ock något se på behaget att hafva sin egendom omgifven af väl värdade parker och skogar, och äfven detta bör föranleda den enskilde att vinnlägga sig om ett förståndigt handhafvande af sina skogstillgångar. Jag tror således att man, långt itrån att säga den enskilde, att han ej har någon egen fördel af skogssådd och skogsplantering, bör öfvertyga honom om motsatsen. Men att bedrifva skogsskötseln såsom en föregående talare här föreslagit, kan jag för min del icke gilla, och förmodligen blir det väl icke heller mången, som på dylikt sätt begagnar sig af sina tillgångar. Om en egendomsegare har hundraårig mogen skog, för hvilken han kan tillgodogöra sig 1,000 R:dr R:mt, är jag säker på att han icke indelar den på det sätt, att han derutaf kan draga en reventy af 10 R:dr om året, ty detta vore i sanning en alltför dålig affär. Bättre är då väl alltid att hugga ned den mogna skogen och att plantera annan i stället, till kommande skörd, liksom hvarje förständig jordbrukare afmejar sin rågskörd, när den blifvit mogen, och icke tager endast en liten del af densamma, derföre att den endast hvar 9:de eller 10:de månad kan förnyas. Sådant vore verkligen en mycken dålig hushållning. Som detta emellertid går något på sidan om frågan, så vill jag icke härvid längre uppehålla mig.

Då man klandrar de bestämmelser om skogshushållningen, som af Rikets Ständer vid 1823 års riksdag fattades, förbiser man att denna åtgärd motiverades af det dåvarande dåliga tillståndet med skötseln af Statens skogar. Jag tror ej heller att följderna deraf varit så olycksbringande, som man velat påstå. De kapital, som genom afverkningen tillflutit vissa orter, hafva uträttat ganska mycket godt för den allmänna odlingen. Att de atverkade skogarne behöfva en längre tid för återväxt, ligger i sakens natur. Statens lif är dock långt öfverskjutande den enskildes lifslängd, och våra efterkommande blifva nog i tillfälle att skåda hundraåriga skogar, till hvilka fröen blifvit nedlagda under vår tidsålder. Om Staten inblandar sig i sjelfva skogskulturen på annat sätt, än såsom ordnande och uppmuntrande, och såsom iakttagande god hushållning med sina egna skogar, tror jag att detta snarare skulle motverka än befrämja det åsyftade ändamålet, ty en hvar kunde då börja fundera på att få vara med och förtjena på sina nakna skogsmarker, förmedelst deras upplåtande åt Staten.

Det är alltså af ren och upprigtig nitälskan för skogsåterväxten på de skoglösa orterna, som jag afstyrker Statens direkta inblandning i saken, och tillstyrker bifall till Utskottets förevarande Utlåtande.

I detta anförande förenade sig flera Kammarens ledamöter.

Herr Jonas Andersson: För min del tror jag att Utskottet icke kunnat komma till något annat resultat, än det som i Utlåtandet finnes intaget, och det just till följd af motionens egen beskaffenhet, och jag är öfvertygad derom, att, ifall motionen af Riksdagen godkändes, man då gäfve sig in på ett ganska vådligt experiment. Af en min länskamrat har

nyligen blifvit i ganska skarpa och hjerta färger uppdragen en mörk skildring af skogens vanvårdande och den sköfving, för hvilken den på de flesta håll är utsatt, och jag är fullkomligt ense med honom derom, att det står ganska illa till i detta fall, men jag frågar: går då verkligen denna motion ut på att hindra den nu på så många ställen rådande skogssköfvingen? Nej! alldeles icke. Motionen innefattar deremot, att till skogskultur tjenlig jord i de mellersta och södra länen skall uti sammanhängande större vidder för Statens räkning inköpas eller genom expropriation inlösas, för att med skog besås. Mig synes nästan, som skulle antagandet af ett dylikt förslag kunna snarare gifva en uppmuntran till skogssköfving än blifva af nytta för skogarnes vård, ty om en jordegare hade utsigt att, efter det skogen blifvit uthuggen, till Staten få sälja sin skogsmark, så skulle, enligt min åsigt, sådant i ej obetydlig grad bidraga till förhöjd afverkning af våra skogar. Hela förslaget går ut på att inleda Staten i ett företag, som aldrig kan blifva lyckligt, och i likhet med flere föregående talare är jag öfvertygad derom att Staten har skog nog och tillräckligt stort utrymme att kunna ordna en fördelaktig skogshushållning utan att behöfva för detta ändamål vidare inköpa eller lösa sig till några skogsparker.

Här har af åtskillige talare blifvit erinradt, att Staten redan eger ofantliga egovidder bland annat uti boställsskogarne, och att dessa på långt när icke äro så värdade, som de borde vara, och jag hemställer om det icke är ett vida bättre förslag än det af motionären framställda, att å dessa öfver hela landet spridda skogsmarker gifva exempel af en god och rationel skogshushållning, och derigenom lifva intresset hos enskilde skogsegare att beträda samma bana. Såsom Herr Åstrand redan har anmärkt, finner äfven jag ganska troligt, att för den händelse Staten genom sitt exempel visar att skogsskötsel på längden blir lönande, detta blir en uppmuntran för det enskilda intresset, som derigenom sannolikt kommer att uppvakna och besinna hvad dess frid tillhör. Begynna dertill landstingen, hushållningssällskapen och kommunerna, hvar i sin mån, att något verka för denna angelägenhet, hoppas jag att vården om våra dyrbara skogar skall kunna blifva ganska tillfredsställande, utan att Staten behöfver direkt dertill bidraga. Den kan ändock medverka ganska betydligt till det goda ändamålets vinnande dels, såsom jag redan anmärkt, genom en förbättrad hushållning å sina redan egande skogar, dels genom bildande af skickliga undervisare uti skogskulturen, allt utan att behöfva göra sådana uppoffringar för inköp eller inlösen af mark, som motionären föreslagit.

På grund af hvad jag nu haft äran nämna, hemställer jag det Kamraren måtte bifalla ifrågavarande Utlåtande.

Herr Svensén: Jag har begärt ordet, för att till Herr Åstrand frambära min tacksägelse för det han påmint mig om ett nytt skäl till stöd för min åsigt, hvilket skäl förut fallit mig ur minnet. Jag har nemligen yttrat, det jag ej finner lämpligt att Staten inköper mer skogsmark än den redan eger, och jag har sökt att härför angifva goda grunder. Härtill vill jag nu endast tillägga, att, vid den skogssköfving, som af Herr Åstrand nyss påpekades, såsom föröfvad inom Calmar län, den oförmodade upptäckten gjordes att åverkan var begången af sjelfva jägeribetjeningen,

och en af dessa, såsom stående i spetsen för företaget, innanades också ganska riktigt i häkte. Detta synes mig i sanning vara ett så talande skäl därför, att Staten bör afstå från hvarje tanke på att förvärfva ytterligare skogsmark, då frestelsen visat sig alltför stark för dess egne skogstjenemän, att jag icke har något vidare att tillägga, utan endast förnyat framförandet af min tacksamhet till Herr Åstrand, som lemnat mig tillfälle att meddela denna nya upplysning till sakens bedömande.

Herr Rudberg: Såsom en talare nyss anmärkte, är det ganska riktigt att, för några år tillbaka, en truppafdelning, 100 man utaf Calmar regemente, kommenderades till Öland, i anledning af derstädes på Böda kronopark föröfvad åverkan, och visserligen låg kommenderingen der för att skydda skogen, men äfven, som jag tror, jägeribetjeningen, af hvilken alla dock icke kunde beskyddas, emedan åtminstone en utaf dem sköt sig sjelf just vid samma tid. Jägeribetjeningen hade nemligen ett ganska eget sätt att gå tillväga, i det att den tog i beslag allt hvad som var afverkadt på enskilde skogsegares marker i närmaste granskapet med kronoparken och sammanblandade detta med hvad, som var åverkadt på samma kronopark, hvarefter alltsammans försålles för Kronans räkning.

Öfverläggningen förklarades vara slutad.

Å Herr Talmannens framställning om bifall till hvad Utskottet uti ifrågavarande Utlåtande hemställt svarades med dels ja och dels nej; enahanda svar afgåfvos jemväl å den dernäst framställda propositionen på återremiss; och blef, då votering derjemte begärdes, nu uppsatt, godkänd och anslagen följande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i dess Utlåtande N:o 21,

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej;

Vinner nej, har Kammararen beslutat att till Utskottets förnyade handläggning återförvisa den fråga, hvarom i detta Utlåtande handlas.

Omröstningen, i grundlagsenlig ordning anställd, utföll med 113 ja mot 43 nej; och var i följd deraf ifrågavarande Utlåtande af Kammararen bifallet.

§ 12.

Till förnyad behandling förekom härefter Bevillnings-Utskottets bordlagda Betänkande N:o 3, i anledning af väckt motion om nedsättning af portot för enkel brefvigt till 10 öre.

Herr Hierta: Den upplysning, Utskottet i början af Betänkandet lemna, att denna fråga vid riksdagen 1865—1866 och de tre närmast föregående riksdagarne varit föremål för Rikets Ständers pröfning, utan att till någon åtgärd föranleda, utvisar nogsammt att densamma, ehuru den icke förevar vid sednaste riksmöte, det första under våra nuvarande riksdagsförhållanden, ändock är af den största vikt. Man erkänner ock all-

mänt, att den är af stor betydelse för den korresponderande allmänheten, och i andra länder betraktas portonedläggningen såsom en stor fördel, ledande till en mycket ökad brefvexling. Under sådana förhållanden vill jag ej förneka att det förefaller mig, som om Utskottet behandlat Herr Östmans motion dels väl knapphändigt, dels ock icke heller iakttagit den konsekvens, som man bort hafva rättighet att härvidlag af Utskottet fordra, och på hvilken inkonsekvens jag anhåller att i möjligaste korthet, med några få ord, få framdraga ett och annat exempel.

Sålunda säger Utskottet, till att börja med, att årliga portoinkomsten för inrikes bref uppgår till omkring 1,200,000 R.dr, motsvarande ett antal af omkring tio millioner bref, hvadan nedsättning i det enkla brefportot från 12 till 10 öre, under förutsättning att ingen väsentlig tillökning i antalet afsända bref deraf blefve en följd, komme att medföra en årlig minskning i Postverkets inkomster af omkring 200,000 R.dr. Straxt derefter medgifver Utskottet, att brefantalet årligen tillväxer, dock endast med 6 à 7 procent, men yttrar genast derpå, att den föreslagna portonedläggningen, "under nyssberörda antagande af *oförändradt* brefantal", och derest icke särskildt anslag blefve Postverket anvisadt, skulle leda derhän, att inrättandet af nya och ytterligare utvidgande af redan befintliga postförbindelser måste åsidosättas. Nu förekommer alltså, att Utskottet väl erkänner, att antalet bref årligen tillväxer med 6 à 7 procent, men det oakadt å andra sidan åberopar, såsom skäl för afstyrkande af motionen, ett antagande af *oförändradt* brefantal. Detta vill, såsom en hvar lätteligen kan finna, icke hänga rätt tillsammans. Jag tager mig också friheten påpeka, att det icke lider tvifvel, det ju, ifall enkla brefportot nedsattes till 10 öre, tillväxten i brefantalet bliver ganska betydlig, och då brefantalet under nuvarande förhållanden uppgå till tio millioner, eller två och ett halft bref på hvarje person inom riket, är det, enligt min åsigt, icke för högt beräknadt, om tillökningen antages till två millioner bref årligen, motsvarande ett bref om året på *hvarannan* person inom landet. Skulle någon hysa tvifvel härom, så lemna exempel från andra länder stöd för det antagande, att nedsättning i portoafgiften skall föranleda en tillväxt uti brefvexlingen, fullt ut så stor som jag antager. England, den stat, hvaruti ett uniformt postporto först infördes, och hvaräst postportot då bestämdes till en penny, det vill säga ungefär 7 $\frac{1}{2}$ öre, för enkel vikt, visade under de allranärmaste åren efter förändringen en ofantlig underbalans i dittills varande inkomster, men år efter år steg sedan antalet af bref i en sådan progression, att det Engelska postverket nu kan uppvisa en nettobehållning af omkring en million pund sterling årligen. Jag kan icke inse, hvarför icke äfven här hägen för brefskrifning skulle tillväxa lika mycket som i England i förhållande till befolkningen, under enahanda förhållanden, och jag hoppas, att den tid varder kommande, då portot nedsattes till 8 öre, som närmar sig till portot såväl i England, som i äfven de flesta andra Europeiska länder.

Vidare säger Utskottet, att till dess kännedom kommit, att hos General-poststyrelsen är under utarbetande ett från Kongl. Maj:t inforrdadt underdånigt förslag till ny allmän poststadga, hvaruti, bland annat, komme att föreslås, i sammanhang med rättighet att med posterna försända ofrankerade bref, olika portoafgifter för frankerade och ofrankerade bref, större

vigtmoderation än den nu medgifna för bref utöfver viss vigt, samt upphörande af den särskilda afgiften för brefs hembärande från postanstalten till adressaten. Jag måste bekänna, det jag icke förmår inse, att någon enda af dessa uppgifter står i sammanhang med eller lägger hinder i vägen för bifall till den afgifna motionen. Då man deremot tager i betraktande, hvad Utskottet äfven medgifvit, att redan nu, då enkla brefportot utgör 12 öre, brefantalet ärligen ökas med 6 å 7 procent, synes det mig icke vara någon alltför sangvinisk förhoppning att antaga, det tillökningen, efter portots nedsättande till 10 öre, komme att stiga till 12 å 13 procent ärligen, hvarigenom man snart skulle uppnå den tillväxt af 20 procent, som Utskottet anser nödvändig för att betäcka den minskning i Postverkets inkomster, som genom nedsättningen skulle uppstå. Enda faran synes mig blifva den att, genom bifall till motionen, General-poststyrelsen under ett eller ett och ett halft års tid möjligen nödgades stanna med utvidgande och upprättande af nya postdiligensturer m. m. dylikt; men man bör dock äfven härvidlag taga i betraktande, om icke besparingar skulle kunna åvägabringas uti de utgifter, som för dessa ändamål utgått, så att det oaktadt ett varligt framåtskridande skulle kunna ega rum i dessa grenar af postförvaltningen. Men äfven om man skulle härmed hvilat ett par år, så vore nedsättningen i postportot ändock en så stor välgerning för hela Svenska folket, att man gerna kan vänta under ett års tid på de förbättringar i denna väg, som allmänheten annars kan hafva skäl att önska. Jag hemställer, huruvida någon enda i denna ärade församling finnes, som icke anser en sådan portonedsättning önskvärd och behaglig, icke så mycket för inbesparingen af 2 öre på hvarje bref, som synnerligen för den liflighet i affärsverksamheten, som derigenom skulle befordras, och den flitigare taukeutvexling mellan vänner och bekanta, som på grund deraf skulle komma till stånd, med de flera fördelar en dylik åtgärd ganska säkert skulle medföra äfven inom det enskilda lifvets sfer. Jag anser alltså att vi böra noga betänka oss, innan vi af afgöra denna fråga, och jag tillåter mig påyrka återremiss af Betänkandet, för utrönande huruvida icke resultatet af den ifrågasatta förändringen kunna blifva några helt andra än dem Betänkandet nu förutsätter.

Ordet lemnades derefter åt

Herr Statsrådet, Friherre af Ugglas: Om det också kunde vara önskvärdt att, på sätt den siste talaren framhållit, brefportot nedsattes något lägre än det för närvarande är, ber jag dock få fästa uppmärksamheten derpå, att man icke så bestämdt, som den siste talaren det gjort, kan antaga att sådant skulle till den grad befordra postutvexlingen, att genom brefvens ökade antal betäcktes den minskning i Postverkets inkomster, som deraf blefve den omedelbara följd; och då för närvarande dessa inkomster jemnt räcka till att betäcka Postverkets utgifter, anser jag det icke vara välbetänkt att nu vidtaga en dylik åtgärd.

Jag anhåller att för denna frågas bedömande få lemna följande upplysningar. År 1855, då ett likformigt porto af 6 skillingar infördes, uppgick brefvens antal till 4,420,000 stycken, och under hvarje af de två följande åren ökades detta antal med omkring 400,000 bref. Efter år 1858,

då portot förändrades från 6 skillingar till 12 öre, hvilket innefattar en liten nedsättning, har tillökningen fortgått med 200,000 à 300,000 stycken om året tills 1863, då en tillökning af nära 900,000 stycken egde rum. Denna betydliga tillökning kan dock icke tillskrifvas den ringa portonedsättningen 1858, utan den härledde sig från den år 1862 medgifna tillåtelsen att med posten befordra s. k. lokalbref. Denna förändring visade sig så gagnelig, att redan första året efter dess införande befordrades 300,000 à 400,000 dylika bref, och antalet af dessa bref är i jemnt stigande, men i öfrigt har icke brefantalet under de sednare åren särdeles ökats. Slutligen hemställer jag om närvarande tidpunkt kan anses vara lämplig för vidtagande af en portonedsättning, hvarigenom en minskning i Postverkets inkomster åtminstone äfventyras. Kongl. Maj:t har nemligen ansett sig kunna undvara det af Riksdagen förut för befordrandet af postdiligenser beviljade anslag af 70,000 R:dr, i hopp att kunna med Postverkets inkomster bestrida alla dess utgifter; och jag fruktar att detta icke låter sig göra om inkomsterna i någon mån minskas. Jag får därför hemställa att Kammaren ville bifalla Utskottets förslag.

Herr Östman: Det är icke blott ur ekonomisk synpunkt som nu förevarande fråga bör betraktas, utan har jag vid väckandet af den motion, som ligger till grund för Utskottets förevarande Betänkande, i främsta rummet tagit i öfvervägande den omständigheten att, sedan numera decimalsystemet blifvit infördt i alla andra förhållanden, detta äfven bör ega rum i fråga om det enkla brefportot. Då nu äfven erfarenheten från andra länder lärt oss, hurusom, i mån af brefportots nedsättning, det antal bref, som med allmänna posten befordras, och, till följd deraf, äfven Statens inkomster, ökats, så anser jag det icke vara skäl att dröja med den nu föreslagna förändringen; men vill emellertid icke nu påyrka obetingadt bifall till motionen, utan instämmer med Herr Hierta i hans yrkande om återremiss af Betänkandet.

Herr Friherre Alströmer: Sedan numera Herr Statsrådet Friherre af Ugglas yttrat sig i ämnet, samt hans anförande hufvudsakligen innefattade hvad jag hade tänkt yttra i saken, så kunde jag visserligen inskränka mig till att instämna med honom; men vill emellertid, eftersom jag nu fått ordet, tillägga några ord. Den förste talaren uttalade den åsigt att på förevarande fråga icke inverkade det förhållande, att för närvarande är under pröfning förslag till ny Poststadga, men jag vill fästa hans uppmärksamhet derpå, att i berörda förslag äfven blifvit ifrågasatt införandet af en viss viktmoderation samt att detta icke är utan inflytande på det ämne, hvarom nu är fråga. Hvad i öfrigt angår sjelfva Betänkandet, så utgöres detta hufvudsakligen af ett referat af en del upplysningar, dem Utskottet forskaffat sig och som här icke gerna kunna blifva föremål för pröfning. Hufvudfrågan är i allt fall, om den närvarande tidpunkten kan anses lämplig för införande af den föreslagna reformen, och var man inom Utskottet ense derom, att så icke vore förhållandet. Väl är det möjligt att genom nedsättning af brefportot antalet bref i framtiden ökas, men otvifvelaktigt är också, att detta sker blott successive samt

samt att det första äfvensom möjligen ett och annat af de följande åren Statens inkomster derigeuom minskas, hvilket åter har till följd, att Postverket ej kan fullgöra sina redan ingångna förbindelser samt, i fråga om inrättandet af nya poststationer m. m., gå allmänhetens önsknings till mötes — en sak som är af vida större vikt än nedsättningen med några öre af gällande brefporto. Jag ser mig derföre föränlåten yrka bifall till Utskottets ifrågavarande Betänkande.

Öfverläggningen var slutad, och Kammararen biföll Bevillnings-Utskottets ifrågavarande Betänkande.

§ 13.

Protokollsutdrag rörande de under §§ 5—12 här ofvan antecknade ärenden upplästes och godkändes.

Kammararens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m., men sammanträdde åter

Kl. 6 e. m.

§ 14.

Förekom ånyo till handläggning och föredrogs punktvis Banko-Utskottets Memorial N:o 2, angående verkställd granskning af Riksbankens tillstånd, styrelse och förvaltning.

Punkten 1.

Herr de Maré: Såväl enligt myntbestämmningslagen den 1 Mars 1830 som lagen för Rikets Ständers Bank af samma dag åligger det Banken att vid anfordran inlösa sina sedlar; men uti ingen af dessa författningar ingår någon föreskrift derom, att Banken behöfver ställa sig uttagarens önskan i afseende å valören af den klingande valutan till efter rättelse. Ej heller Myntordningen af den 3 Februari 1855 innehåller någonting i denna syftning; och som dessa trenne författningar äro de, som reglera myntväsendet, kan man af denna tystnad icke draga någon annan slutsats, än att hvarje Svenskt silfvermynt, af hvilken valör som helst, utgör ett lagligt betalningsmedel.

Banko-Utskottet, lika litet som någon annan, har kunnat förbise eller underkänna detta förhållande; men icke desto mindre har det, vid granskningen af Banko-fullmäktiges åtgärder under sistförflutna år, kommit till det säregna resultat, att Fullmäktige, genom att hafva beslutat att vid vexling utlemna silfver äfven af smärre valörer och vid ett tillfälle låtit verkställa sedelinlösnings med klingande mynt af en fjerdedels specie, icke iakttagit en riktig omsorg om Riksbankens kredit och anseende.

Detta skarpa klander skulle naturligen komma någon att föreställa sig, att Fullmäktiges ifrågavarande förfarande vore någonting alldeles exceptionellt, och att man ingenstädes på andra ställen brukade vid vexling utlemna mindre valör än den högsta gällande myntenhet, som en bank har till sitt förfogande.

Jag håller likväl här i min hand beviset för motsatsen. Jag har nemligen — efter gifven anledning — fått del af ett bref från en af Berlins största bankirer, hvaraf kan inhemtas, att Preussiska banken väl utlemnar hela thalerstycken, men att det icke är något ovanligt, att uttagare få nöja sig med en tredjedels och en sjettedels thaler, hvilken sistnämnda myntvalör i Svenskt mynt kan evalveras med 44 à 45 öre, eller mindre än hälften af det vid nu ifrågarande vexling utlemnade mynt. Har man emellertid hört, att Preussiska bankens anseende och kredit lider minskning genom detta förfarande? Ingalunda. Lika litet har man funnit det samma obehörigt i Danmark, hvars nationalbank, såsom bekant, utlemnar mynt på en half riksbanksdalers valör lika ofta som hela specier.

Det uttalade klandret torde således icke ur synpunkten af åtgärdens utomordentliga ovanlighet kunna rättfärdigas.

Men härtill kommer nu, att, enligt bankoreglementet, Fullmäktige böra tillse, att Bankens metalliska valuta icke hålles under tio millioner Riksdaler. Det torde likväl icke vara obekant, att valutan vid slutet af förra året var i starkt nedgående och i närvarande ögonblick icke särdeles betydligt öfverstiger berörda minimibelopp; och jag kan vid detta förhållande ej finna annat, än att Fullmäktige, lagligen berättigade som de voro att till förebyggande af silfvervalutans minskande under dess stadgade minimum vidtaga ifrågavarande åtgärd, äfven kunnat, utan att utsätta sig för berättigadt klander, tillgripa den. Aldraminst bör densamma, så vidt jag förstår, berättiga till en *sådan* "prickning", som man velat åstadkomma genom Banko-Utskottets omdöme i förevarande punkt.

Om det i något afseende synes mig vara viktigt att Bankstyrelsen har fria händer, så är det just i allt hvad som sammanhänger med Bankens skyldighet att med silfver inlösa sina utelöpande sedlar. Ty jag hemställer, hvart det skulle leda, om sedelns lydelse: att vid anfordran inlösas emot så eller så mycket prägladt mynt eller emot silfver till en viss kvantitet och lödighet, skulle kunna tolkas så, att hvarje sedelinnehafvare egde rättighet att utbekomma liquid i hvilken eller hvilka myntsorter han behagade. Med samma fog skulle man då tillägga innehafvaren af en enskild banks sedlar enahanda rätt; ty lagen för enskilda bankerna af den 26 Maj 1864 föreskrifver i sin 28 §, att "Banksedel skall ovilkorligen, då den i Bankens hufvudkontor till invexling företes, inlösas med Rikets mynt *eller* Rikets Ständers Banks sedlar". Har då, jag vågar fråga det, den som till inlösning presenterar en sådan sedel, rättighet att bestämma, om liquiden skall ske i silfver eller banksedlar, eller hvilka mynt- eller sedelvalörer Banken skall tillhandahålla honom? Jag tror ej, att man kan tillåta sig en sådan orimlig tolkning, men om den ej är giltig i ena fallet, lärer den ej heller vara det i det andra; och jag måste därför från min ståndpunkt fränkänna innehafvaren af Riksbankens sedlar all bestämmande rätt uti ifrågavarande hänseende.

Af de skäl, jag sålunda i korthet haft äran andraga, får jag hemställa, "att Kammarerna, utan att instämman i Utskottets ogillande yttrande öfver Bankofullmäktiges i förevarande punkt omnämnda beslut, måtte lägga punkten till handlingarne", samt anhålla om Herr Talmannens proposition derå.

Många af Kammarernas ledamöter hördes instämman.

Herr Anders Gudmundsson: Då den föregående talaren, enligt min åsigt, fullkomligt riktigt utvecklat frågan, kan jag förbigå en stor del af de skäl, som jag i annat fall ämnat för Kammaren framlägga till stöd för ett ogillande af punkten.

Jag måste emellertid uttrycka min förvåning öfver det slut, hvartill Utskottet kommit, helst det utan tvifvel förut inträffat, liksom det sannolikt kommer att hända, att Riksbanken icke under alla förhållanden kan ega tillgång på tillräcklig mängd silfverspecier, för att möta alla requisitioner, dels derföre att dessa uteslutande afse utbekommande af silfverspecier och dels derföre, att man ej hinner tillräckligt hastigt verkställa myntningen. Häri ligger nu ett skäl, att Fullmäktige må, så vidt möjligt, lemnas fria händer, och någon fara för sedlarnes inlösnings med silfver skall sålunda icke kunna uppstå. Visserligen stadgar Bankoreglementet, att uttagarne af silfver "så vidt ske kan" skola tillhandahållas de valörer, som de ästunda; men just dessa ord, "så vidt ske kan" antyda äfven rättigheten att i nödfall lemna andra valörer. Det har många gånger uppstått fråga om borttagande af dessa ord, och de hafva utgjort ett ständigt återkommande tvisteämne; men man har alltid stadnat vid att låta dem kvarstå.

Tillika skulle det obestriddigen vara för Riksbanken och landet skadligt, om man genom en allmän stormlöpning kunde tvinga Banken att utgifva sin sista silfverspecie, ty det är att observera, att myntet ej kommer tillbaka i präglat form, emedan det ganska väl lönar sig att låta utomlands nedsmälta detsamma, hvarigenom landet förlorar ej mindre kostnaden för präglingen utan äfven den ej obetydliga kopparquantitet, som bildar myntets legering. Jag önskar derföre, att Fullmäktige må bibehålla en magt, som gör det möjligt för dem att efter sig företeende omständigheter utlemna större eller mindre valörer, och förenar mig uti Herr de Marés förslag till proposition, ehuru jag eljest hade tänkt mig, att Riksdagens åsigt skulle kunna ännu starkare betonas, derigenom att propositionen formulerades sålunda: att Riksdagen med godkännande af Fullmäktiges förfarande uti ifrågavarande fall lägger Utskottets Utlåtande i denna punkt till handlingarne.

Herr Friherre Liljencrantz: Enligt mitt förmenande är det en besynnerlig uppfattning, som hos en och annan gjort sig gällande i afseende på den ställning Riksbanken bör intaga gent emot innehafvarne af dess sedlar. Denna uppfattning går ut på att Riksbanken bör genom hvarjehanda medel söka värja sin metalliska kassa mot de anspråk, som kunna ställas på densamma af innehafvarne af Bankens sedlar. Beklagligtvis synes äfven denna uppfattning i någon mån delas af majoriteten bland Herrar Bankofullmäktige, hvilket kan slutas af samma majoritets yttrande till Fullmäktiges protokoll för den 19 December, der den förhoppningen uttalas, att utlemnandet af smärre silfvermynt antagligen skulle verka till upphörande af silfveruttagningen. Det är emot denna åsigt, hvilken vill göra det till en berättigad uppgift för Riksbanken, att genom allehanda konstgrepp söka förhindra att sedlar utbytas mot silfver, som jag anser mig böra inlägga en protest. Riksbanken är nemligen, enligt min uppfattning, i alldes samma ställning till innehafvarne af dess sedlar,

som den en vanlig gäldenär intager till sin fordringsegare. Om således en innehafvare af riksbankssedlar finner det vara för honom förmånligt att utbyta dessa mot silfver, för att dermed vare sig gälda skuld till utlandet eller göra någon förmånlig affär, har han dertill samma befogenhet som en fordringsegare att uppsäga sin fordran, då han för beloppet kan finna en förmånligare placering eller eljest finner sig dertill föranledd. Erkännes detta, så måste man äfven medgifva, att det lika litet öfverensstämmer med Riksbankens värdighet att söka lägga hinder i vägen för sedelinnehafvaren att utbekomma den i sedlarna föreskrifna metalliska valuta, som det skulle anses grannliga — om ock ej olagligt — att en gäldenär, för att slippa betala sin skuld, erbjöde kopparmynt i liqvid för ett betydligare skuldbelopp. Den förste ärade talaren har åberopat 1830 års myntlag m. fl. förordningar till stöd för det anmärkta förfarandet. Mot dessa auktoriteter vill jag anföra Bankoreglementets 16 §, hvilken ålägger Fullmäktige att tillse att, "såvidt ske kan, prägadt mynt af alla fastställda sorter städse finnes i förråd". Gerna må medgifvas, att ur detta stadgandes ordalydelse ej härflyter någon ovilkorlig förpligtelse för Riksbanken, att under alla förhållanden tillhandahålla uttagaren den myntsort han åstundar — en skyldighet, som i en kritisk tidpunkt kan blifva svår, ja omöjlig att uppfylla — men om dertill detta stadgandes historiska tillkomst, hvilket inflöt i Bankoreglementet med anledning af en väckt motion om rättighet för sedelinnehafvaren att i utbyte bekomma den myntsort han önskade, så skall man lätteligen finna, att deri ligger åtminstone en antydning för Fullmäktige att under vanliga förhållanden medgifva en sådan valfrihet. Man har nära nog velat finna något klandervärdt i förfarandet att uttaga silfver ur Riksbanken. För min del finner jag en sådan åtgärd, äfven om den vidtages på spekulation, ej vara annat än utöfvandet af en obestriddlig rättighet, på samma gång jag skulle ogilla, om någon under en kritisk tidpunkt och utan yttersta nödtvång gjorde det. Men att några sådana omständigheter vid ifrågavarande tillfällen ej varit för handen, torde upplysas af det förhållandet, att Riksbanken vid denna tidpunkt, eller den 9 November, egde en metallisk valuta af öfver 16,500,000 R:dr, och den 21 December nära 13,500,000 R:dr. Äfven synes mig det vara mycket begärdt, att en person, som t. ex. i September månad säljer silfver eller anvisningar på silfver i form af vaxlar och derföre bekommer sedlar, ej skulle några månader derefter kunna, om han så önskade, uttaga silfver för samma sedlar, utan att derföre stämpas som dålig patriot. Bland de många, som skarpt klandra dem, hvilka uttaga silfver ur Banken, har, såvidt jag hört, ingen höjt sin röst mot dem, som af en privatbank fordra riksmünt i utbyte mot dess sedlar. Förhållandet är dock enahanda, med den skillnaden endast att privatbankssedeln kan inlösas med riksbankssedel, men denna sednare åter innehåller ett löfte om silfver vid anfordran. Innan jag slutar, anhåller jag att med några ord få påpeka ett förhållande, som har ett väsentligt inflytande på de öfverklagade silfveruttagningarne. Det är allmänt bekant, att dessa uttagningar vanligen ske för liqviderande af skuld till utlandet. Å andra sidan har export af myntadt silfver intet skäl för sig, om dessa liqvider kunna verkställas på annat sätt eller genom vaxlar. Men nu är förhållandet, att vaxelkurserna, till stor fromma för exportören, ständigt af Riksbanken

hållas synnerligt höga, hvilket bäst bevisas deraf, att kursen på 100 R:dr Hamburger banko ibland är uppe ända till 134 R:dr 50 öre. Då nu parikurs för 100 R:dr Hamburger banko är 132 R:dr 14 öre, och en liqvad af detta belopp i Hamburg säkerligen kan åtminstone under öppet vatten verkställas, om omkostnaderna tagas med i beräkningen, till högst 133 R:dr 50 öre, så frågas om man kan ställa en så hög fordran på patriotismen, att den skall vidkännas en så betydlig förlust, heldre än att föranleda till myntets nedsmältning. För min del tror jag det vara riktigare, att kurserna af Riksbanken hålles lägre, emedan vid sådant förhållande det ej vidare blefve någon fördel att utskeppa silfver, så länge vaxeltillgång finnes. På grund af hvad jag nu haft äran yttra, anser jag det önskvärdt, att Kammaren instämde i den åsigt, som af Banko-Utskottet i denna punkt blifvit uttalad, hvarföre jag anhåller, att den måtte läggas till handlingarne.

Uti detta anförande förenade sig många ledamöter.

Herr Björck: Såvidt jag eger mig bekant, har man uti Riksbanken under de sednare åren, efter det Bankens förråd af mynt utaf alla valörer blifvit ökad. i allmänhet gått trafikanternas önsknings till mötes genom att utlemna silfvermynt af de valörer, desse sjelfve begärt. Härifrån gifvas dock några undantag, såsom under sommaren år 1866, då det hände några gånger, att mynt af lägre valörer än som begärdes blevo utlemnade. Men de, som verkställde uttagningen, voro ej missbelätne härmed, utan nöjde sig fullkomligt med hvad myntsort som helst, ty vaxelförhållandena voro då sådana, att det för uttagarne var fördelaktigt att taga silfver, äfven om någon skilnad uppkom genom den ena eller andra valören. I min egenskap af Fullmäktiges deputerad tillät jag mig då till och med att utlemna mynt, hvilka egentligen icke voro vidare gångbara, såsom de der icke blifvit omstämplade från skilling till öre. Men häremot hördes ingen anmärkning hvarken från uttagarne eller från den öfriga allmänheten. Under år 1867 inträffade emellertid icke något dylikt, utan en hvar erhöll då den myntsort han önskade. Dock bör jag upplysa, att samme person, hvilken under sednare delen af förra året gjorde de stora silfveruttagningarne från Riksbanken, en gång erhöll ungefär hälften af det då uttagna beloppet i fjerdedels-specier i stället för hela specier. Men dessa fjerdedels-specier mottogos af uttagaren utan någon anmärkning från hans sida; och anledningen hvarföre jag ansåg mig böra utlemna fjerdedels-specierna var den, att tillgången derpå var ganska stor i förhållande till åtgången, vid hvilket förhållande jag trodde det ej vara skäl att fortsätta den starka minskningen af bankens förråd af hela specier, utan heldre utlemnade ungefär halfva beloppet i den mindre myntsorten. Eljest har vid all utväxling af silfver från Banken trafikanten erhållit den myntvalör, han behagat. Hvad nu angår det Fullmäktiges beslut, som i denna punkt blifvit klandradt, ber jag blott få fästa uppmärksamheten derpå, att någon verkställighet af detta beslut aldrig kommit i fråga. Silfveruttagningarne upphörde den 18 December och beslutet fattades af Fullmäktige den 19 December. Det är möjligt, att jag något missstager mig rörande dessa data, men hvad jag ej missstager mig på, är att Fullmäktiges beslut aldrig kommit till verkställighet, och att blotta tillvaron af ett dylikt beslut

skulle hafva ledt till någon praktisk verkan i fråga om uttagningsoperationernas upphörande är ju omöjligt, då beslutet endast var känt af Fullmäktige och icke ens meddelades Bankens egna tjänstemän, utom dem hvilka vid Fullmäktiges sammanträden äro tillstädes.

Beträffande sjelfva innehållet af detta beslut kan jag ej neka, att jag strängt fasthåller den åsigten, att Riksbanken eger rätt utlemna mynt af lägre valörer, än uttagaren fordrar, derest sådant finnes nödigt. De mindre mynten äro ju af samma halt som de större, och då Riksbankens förbindelse enligt ordalydelsen å dess sedlar är att inlösa dessa med myntadt silver till en viss vikt, kan jag ej finna annat, än att Banken fullgjort sin skyldighet, då uttagaren erhåller myntadt silver till den bestämda vigten, vare sig att han får en större eller en mindre myntsort. Det är således, enligt min bestämda öfvertygelse, en rättighet för Riksbanken att så handla; och denna rätt ega också alla andra banker. Jag känner åtminstone icke någon bank, som ej har denna rätt, men väl känner jag banker, som ofta begagna sig af sin rätt i detta hänseende. Nu vill jag ej säga, att ställningen vid den här ifrågavarande tidpunkten var så tvingande, att Fullmäktige måste fatta det beslut de gjorde; men jag vill icke heller påstå motsatsen. Lika litet vill jag yttra mig om, huruvida de närvarande förhållandena äro sådana, att ett dylikt beslut vidare kan vara af nöden, eller huruvida än mera tvingande omständigheter kunna tänkas förestå, så att Riksbanken äfven i den närmaste framtiden skulle behöfva anlita en dylik utväg; men jag tror icke, att det skulle vara lämpligt, om Riksdagen i detta fall lemnade Bankofullmäktige bestämda föreskrifter eller ens ledande uttalanden, hvilka hindrade Fullmäktige att i denna sak förfara så, som omständigheterna och ett klokt afseende på Bankens eget behof kunde fordra. Ett dylikt beslut af Riksdagen synes mig temligen obetänksamt och innebära ett åsidosättande af den varsamhet, som i detta hänseende onekligen är af nöden, ja, jag går så långt, att jag anser det rent af vara öfvermod, om man säger, att Banken *aldrig* får lemna ut mynt af lägre valör, än uttagaren fordrar.

Om den nu föredragna punkten vill jag ej vidare yttra mig i sjelfva saken, men ber att få tillägga något i anledning af några ord, som förekomma i Utskottets Betänkande och röra mina åtgärder vid ärendets behandling hos Fullmäktige. På sätt Betänkandet utvisar, hade jag hos Fullmäktige till protokollet uttalat min åsigt i fråga om ordnandet af Bankens vaxelhandel å en viss tid; men denna min åsigt tyckes Utskottet alldeles hafva missuppfattat, att döma åtminstone efter de uttryck, som af Utskottet begagnas å sid. 3, hvarest det heter: "Öfver den af Rådman Björck uti hans nyss omförmälda framställning i allmänhet uttalade grundsats att Riksbanken borde söka nedbringa kursen samt på antydt sätt hålla densamma lägre, än förhållandet hittills öfverhufvud varit" etc. Innan jag ingår i någon närmare förklaring af min i detta hänseende hos Fullmäktige uttalade mening, torde det tillåtas mig få erinra, hursom vaxelhandeln inom Riksbanken förut var ordnad på det sättet, att Banken köpte vaxlar endast då tillgången på sådana var stor och kursen således låg; samt sålde vaxlar först då, när kursen steg så högt, att silveruttagning från Banken var att befara. Efter alla de förändringar Bankoreglementet tid efter annan undergått, hafva emellertid nu ur detsamma försvunnit

dessa föreskrifter, som afsågo att på dylikt sätt bestämma Bankofullmäktiges befogenhet i fråga om vaxlars inköp och försäljning. Fullmäktige hafva sålunda numera vida friare händer än förut, när det gäller att ordna Bankens vaxelhandel. Då blir frågan: huru böra Fullmäktige bruka denna rätt? Att Fullmäktige ej kunna styra kursen är obestridligt, men hvad de kunna och synas böra göra, det är att hindra den från att fluktueras allt för mycket. Det är denna möjlighet för Riksbanken att kunna utöfva ett dylikt inflytande på kursförhållandena, som jag just ansåg och fortfarande anser böra beaktas under sådana förhållanden som dem, hvilka voro rådande vid tiden för Fullmäktiges nu ifrågavarande beslut. Under förra sommaren var kursen så hög, att man ej kunde påräkna att få köpa vaxlar annat än till höga priser, och då man således icke kunde köpa vaxlar och ej hade valuta att sälja, blef frågan den, huru man borde i sådant fall förfara, och om man helt enkelt skulle lemna saken å sido och låta allt gå som det kunde. *Då* var det min åsigt, att Banken borde köpa vaxlar för att genast ånyo sälja dem. Häremot invändes naturligtvis, att, om Banken uppträdde såsom köpare af vaxlar, detta skulle hafva medfört en ytterligare stegring af kursen; men jag svarar härpå endast det, att, när Banken köper och säljer vaxlar på samma gång, Banken genom en dylik operation väl icke kan drifva upp kursen, ty i samma mån Banken tager vaxeltillgången i anspråk, ökar den ock genom försäljningen samma tillgång. Dertill kommer, såsom ett ytterligare stöd för min åsigt, att, om Fullmäktige lemnade saken å sido, det snart skulle inträffa, att Riksbanken utträngdes ur vaxelrörelsen; och deraf blefve följden den, att när Riksbanken en gång behöfde att köpa vaxlar, den finge lika med andra köpare betala agiotörerna den provision de åska. Därföre anser jag, att vår Riksbank bör, i likhet med den Danska banken, köpa och sälja vaxlar på samma gång. Endast derigenom kan Riksbanken bibehålla något inflytande på vaxelrörelsen och förekomma alltför stora fluktuationer i kursförhållandena.

Nu påstår man visserligen, att Fullmäktige genom att köpa vaxlar mot hög kurs sätta ned landets mynt, men detta påstående håller ej streck, ty nog kan man i allmänhet säga, att Riksbanken bör få taga lika mycket för sitt silfver i Hamburg som någon annan för sitt, och om den åsigten vore riktig, att Fullmäktige kunde nedhålla kursen, skulle ju detta vara detsamma som att Banken kunde styra kursen. Men det gifves så många förhållanden, hvilka inverka på kursen, att det ej är tänkbart, det Fullmäktige kunna i detalj styra den, men väl kunna de följa den; och det är också, enligt min uppfattning, Bankens skyldighet både mot rörelsen och mot trafiken. Det är således fåfängt att lägga Fullmäktige till last, att kursen är hög. Detta betingas ju af förhållandet emellan tillgång och efterfrågan, och särskildt tillkommer en orsak, den nemligen att vårt silfvermynt är bättre i jämförelse med de Norska och Danska samt Hamburgska mynten, med hvilka det företrädesvis har att täfla på marknaden; vid hvilket förhållande det naturligtvis inträffar, att det bättre myntet icke betingar sitt rätta värde. För att nu emellertid återgå till den anmärkning, Utskottet framställt rörande min åsigt om Bankens vaxelrörelse, så kan jag ej begripa, huru Utskottet kunnat säga, det jag ifrågasatt, att Banken skulle köpa till billigare kurser än andra. Jag har ju tvärtom sagt,

att Banken skulle köpa vexas äfven mot hög kurs. Det är ju icke ens tänkbart, att något annat låter sig göra, ty ej lär någon sälja sin vara till den ena billigare än till den andra. Men deremot vore det ej så farligt, om Banken betalade vexas till och med något högre och sålde något lägre än andra, ty Banken kan återgifva något på diskonten och således ändock uthärda konkurrensen med de enskilda spekulanterne. Visserligen medgifver jag, att mitt till Fullmäktiges protokoll afgifna yttrande i afseende på vissa deri förekommande uttryck ej är fullt exakt i tekniskt hänseende, men nog synes det mig omöjligt att uppfatta det såsom Utskottet tyckes hafva gjort. Hvad jag yttrat och påstått är ej annat, än det att Banken skulle på en gång köpa och sälja vexas och derigenom bibehålla det inflytande på vaxelrörelsen, som Banken med rätta tillkommer. På detta sätt skall det visserligen lyckas Banken att långsamt men säkert sätta ned kursen till hvad den bör vara, men icke kan det kallas för att med ens vilja nedtvinga kursen. Och att kursen nu är hög, dertill ligger ju, såsom jag förut påpekat, skulden icke hos Fullmäktige. Ett och det hufvudsakliga skälet är redan uppgifvet eller den i jemförelse med tillgången stora efterfrågan, men det gifves nog äfven andra skäl, såsom, bland annat, den omständigheten, att man i forna tider betalat Hamburger-banko med vida högre pris än den var värd, och då dessa beräkningar varit följda i cirka 30 år, har det icke varit Fullmäktige möjligt, att under en helt kort tidsperiod åstadkomma en rättelse deri. Enda sättet att så småningom kunna rätta detta missförhållande är genom att låta Banken, såsom jag här påpekat, oupphörligt köpa och sälja vexas, och att derved nöja sig med en mindre fördel än någon annan.

För öfrigt är jag i den ställning, att jag naturligtvis anser mig icke böra yttra mig vidare rörande detta Betänkande.

Herr Hedengren: Som jag hör till ledamöterna af Banko-Utskottet, anser jag för min pligt att begära ordet vid detta tillfälle, för att förklara, att jag, då detta Betänkande inom Utskottet justerades, var på permission frånvarande och således icke deltagit i det skarpa ogillande, som här af Utskottet blifvit mot Bankofullmäktige uttaladt, ehuru jag af ofvannämnda skäl icke kunnat deremot reservera mig. Jag anser det vara alltför hårdt att säga, att Fullmäktige genom sitt beslut att utlemna silfvermynt å smärre valörer i stället för begärda hela specier icke visat en rätt omsorg om Riksbankens kredit och anseende. Hade mynt som länge gått i rörelsen och varit förslitet blifvit utlemnadt, kunde giltigt skäl hafva förennats för ett sådant skarpt klander, men här har icke af Banken utlemnats annat än fullvigtigt mynt och ej af lägre valörer än fjerdedels specier, som just utgör vår myntenhet. Hvarföre skall man vara skyldig att ständigt utgifva just det största myntet, hvarföre skulle man icke få utlemna det som för tillfället kan synas Bankens styrelse lämpligt att utlemna? A andra sidan kan jag för min del icke se någon fördel för Banken i att utsläppa det mindre myntet, då sådant icke begäres, när ju detta dock kostar Staten mest att låta tillverka. Skulle någon anmärkning göras, så vore det den, men så många förhållanden kunna tänkas, som inverka på denna fråga, att jag icke i förevarande fall vågar yttra något ogillande. Är förhållandet mellan export och import sådant,

att den sednare är den förra mycket öfverlägsen, och vexlar icke kunna till drägligt pris erhållas, utan den öfverstigande importen måste med silfver betalas, så är det en absolut omöjlighet att söka förekomma silfrets utströmmande ur Banken, men icke är det absolut nödvändigt för Bankens kredit och anseende att dervid endast hela specier utlemnas. Jag yrkar, att Betänkandet, hvad denna punkt beträffar, lägges till handlingarne med ogillande af Utskottets skarpa klander mot Bankofullmäktige i denna punkt.

Herr Lindström: Tvänne olika meningar söka att i denna fråga göra sig gällande. Å ena sidan stå de som icke anse att Bankofullmäktige orätt förfarit, då de utlemnade lägre valörer i silfver än som begärts, mot dem som å andra sidan ogilla detta Fullmäktiges handlingssätt. Från båda sidorna säges att det är alltför strängt, då Utskottet yttrat, att det anser Fullmäktiges beslut om utlemnande vid de ifrågavarande tillfällena af silfvermynt å smärre valörer i stället för begärda hela specier icke väl öfverensstämma med en riktig omsorg om Riksbankens kredit och anseende. Det må vara att dessa ord kunna förefalla stränga, och jag kan, för min del, så mycket mindre hafva något emot, om det skulle behaga denna Kammare att, med gillande i öfrigt af Utskottets anmärkning, mildra ordalagens skärpa, som jag icke inom Utskottet deltagit uti punktens slutliga justering och således ej har skyldighet att svara för de hårda orden, ty för mig ligger det mindre vikt uppå den form, under hvilken anmärkningen gillas, än att anmärkningen verkliga af Riksdagen godkännes, det enda möjliga vilkoret för att icke Fullmäktiges förfarande må för framtiden upprepas, hvilket, om man också icke vill medgifva att det skadar Bankens kredit, dock icke kan sägas öfverensstämma med dess sanna bästa, icke vara densamma värdigt.

Att ett slikt förfarande icke kan vara Banken värdigt, och att det, i längden fortsatt, icke kan hos allmänheten höja Bankens kredit och anseende, vill jag taga mig friheten visa, sedan jag först med några ord bemött en villfarelse, som jag funnit göra sig gällande till och med hos ganska många upplysta personer, för att icke tala om en del af vår tidningspress. Så föreställer man sig, att de stora uttag af silfver, som stundom ske, äro anlagda på spekulation att utföra detta silfver ur landet för att der nedsnåltas, hvilket skulle bereda spekulanten en betydlig vinst, allt på Riksbankens bekostnad; och man har nära nog velat betrakta den som detta gjort såsom en riksförrädare, såsom en den der för sina tilltag borde, så att säga, stekas vid sakta eld. Det må vara tid uppå att göra slut på dessa villfarelser och ställa saken fram i sitt rätta ljus. Jag tager det föreliggande fallet såsom ett exempel. En stor penninganstalt i hufvudstaden försträcker dels enskilda, dels kanske också Staten sjelf med lån, för hvilket ändamål denna anstalt sjelf behöfver låna och då den icke kan inom landet göra detta på billiga vilkor, vänder sig till utlandet. Penningar indragas derifrån antingen genom att intaga silfver eller genom att liqvidera äldre skulder, för hvilkas betalning eljest silfver skulle hafva gått ut ur landet. Kommer så den tid då lånet till utlandet skall betalas och icke kan med nytt lån få omsättas. Betalningen måste ske antingen med silfver eller vexlar. Men till de stora belopp,

hvarom är fråga, kunna vexas icke fås utan af Riksbanken. Riksbanken sätter dock derpå ett så högt pris, att det för vederbörande mera lönar sig att uttaga silfver ur Banken, och silfret går nu Banken ur händerna. Hade Riksbanken athändt sig sina vexas, hvilket är detsamma som om Riksbanken gifvit anvisning på det silfver den t. ex. har liggande i Hamburg, hade ingen haft ett ord att derom säga, men nu, när det här hemma liggande silfver utlemnas, så väcker det ett enormt uppseende, och hvad som är en lika oundviklig som naturlig affär, det stämplas nu såsom en nära nog fiendtlig handling emot Banken, allt under det man förbiser, att Banken sjelf hade kunnat, om den velat, förekomma det uttag som skett.

Återkommande nu till frågan om de stränga uttrycken får jag bekänna, att jag icke kan förstå med hvad skäl man kan skilja en Banks förhållande af gäldenär från det, hvori en enskild person såsom gäldenär står till sina borgenärer. Om jag af en gäldenär blir trakasserad på det sätt, att jag icke blir liqviderad i en form, som är med bruket och med rätt och billighet öfverensstämmande, utan så att, om jag också icke kan sägas lida en förlust, jag dock deraf har besvär och obehag, så benämnes ett sådant handlingssätt med uttryck, dem jag icke vill på detta rum uttala. Men om Banken gör sig skyldig till ett sådant handlingssätt, skulle det icke få på samma sätt bedömas. Den anses måhända såsom alltför hög och förnäm för att böra drabbas af samma omdöme som en enskild. Men omdömet måste vara detsamma om den som står högt som om den hvilken innehar en lägre ställning; och är man ense om detta, då skall man erkänna, att Utskottets uttryck är jmförelsevis ganska lindrigt. Men för att vidare kunna bedöma, huruvida Utskottet yttrat sig för strängt, så låtom oss taga i skärskådande den operation af den enskilda bankanstalten, som föranledt detta handlingssätt, hvarom här är fråga. Jag har redan i det föregående yttrat, att här icke kunde vara eller var i fråga någon annan spekulation än den att betala en utländsk skuld. Men om nu denna utländska skuld var en skuld, i viss mån åsamkad för att bispringa Staten sjelf, för att underlätta Riksgälds-kontorets låneoperationer sistlidna höst, och således den skuld, som skulle betalas, i grunden icke var någon annan än en Svenska Statens egen, då må man väl fråga, om icke den bank eller bankir i Köpenhamn, som genom en annan penninganstalt här bisprungit Svenska Staten och i liqvid för sin fordran får småmynt, har skäl att vara missnöjd med ett sådant förfarings-sätt, och ingen synes mig kunna tadla, om han säger: jag kan icke hyta aktning för en sådan bank, jag kan icke gifva den mitt förtroende, jag vill ej vidare hafva med deusamma att göra. Om vidare denna Köpenhamns bank för sin fordran icke begärt något annat än vexas, men blifvit, mot sin vilja, tvingad att taga silfver och sedermera erfar att Riksbanken, med betydlig uppoffring måste återhemta detta silfver, så hvad skall väl omdömet blifva om ett sådant sätt att gå till väga. Icke kan det blifva något för Bankens anseende fördelaktigt. Jag har sagt *om* och *om*, men jag skulle kunnat säga *när* och *när*. För öfrigt är Utskottets yttrande vid närmare påseende icke så strängt, som man velat låta påskina. Utskottet har icke sagt, att Fullmäktige icke värdat Riksbankens kredit och anseende, det har sagt, att Fullmäktiges handlingssätt *icke väl*

öfverensstämm med en riktig omsorg om Riksbankens kredit och anseende.

Den talare, som här först hade ordet, åberopade banklagen såsom stöd för Fullmäktiges rättighet att handla som de gjort, men ingen har bestridt denna rättighet; icke åtminstone Utskottet. Men frågan är icke här om Fullmäktige hafva handlat emot sitt reglemente, utan huruvida Fullmäktige, som i detta stycke varit af reglementet oförhindrade att anorlunda handla än de gjorde, icke hade bort lyssna till den framställning, som af en af dess kolleger inför protokollet gjordes, att använda en vida enklare utväg att förekomma myntadt silfvers uttagande än att, såsom nu skedde, besluta att på försök utlemna silfvermynt af lägre valörer. Detta, såsom en reservant kallat det, oskyldiga försök förmenar man nu hafva lyckats. Huru vet man detta? Jo, deraf, säger man, att efter den betan ingen kom för att vidare uttaga silfver. Jag deremot är af den åsigt, att detta kom deraf, att den mäktiga privatbanken, som man kallat den, icke hade behof af ytterligare silfver. Men vore det också sannt, att Fullmäktiges åtgärd hade en sådan verkan, så lemna jag derhän, om detta ändock bevisar att den varit nyttig för Banken, och om icke den kur som blifvit vidtagen blott framkallar ett mycket större och mera obotligt ondt, dervid det torde vara till ringa tröst att kunna, såsom en stor skald om läkaren, säga: "när mjeltsjukan i gikt förvandlar sig till slut, så skryter läkar'n af hur lyckligt hon drefs ut."

Den anmärkning Utskottet tillåtit sig är icke gjord för att Fullmäktige skulle stå och skyldra inför Riksdagen, utan för att för framtiden förekomma ett förfaringssätt sådant som det här ifrågavarande. I Fullmäktiges ställe skulle jag, om Riksdagen ogillade Utskottets yttrande, anse detta betyda, att Fullmäktige i framtiden borde i samma fall handla på samma sätt, och deruti ligger den stora faran.

Samme värde talare, som jag nu bemöter, har producerat ett bref från Berlin, som, enligt hans förmenande, skulle innehålla, att Preussiska banken icke utlemnar hela thalerstycken, utan småmynt, till innehafvarne af den bankens sedlar. Såvidt jag förmår öfersätta Tyska har i detta bref, som jag här har i hand, något sådant icke blifvit yttradt, utan blott att Preussiska banken icke är *förpligtad* att utlemna hela thalerstycken, alldeles såsom hos oss, samt för öfrigt verkställer sin sedelinlösnung med mynt om $\frac{1}{3}$ och $\frac{1}{6}$ thaler, allt efter som det med dess egen bekvämlighet öfverensstämm, men att deremot, hvad skiljemyntet eller myntet af lägre valörer beträffar, ingen är skyldig emottaga detta i likvid för större fordringsbelopp. Med dermed är icke sagdt, att icke Preussiska banken äfven utlemnar hela thalerstycken, och att detta äfven till betydliga belopp sker, det torde något hvar som rest i utlandet noggsamt hafva erfarit, der thalerstycken äro i allmänna rörelsen lika gängse som hos oss Riksbankens och privatbankernas småsedlar. Det som emedertid Preussiska banken icke *kan* göra, emedan ingen i det landet är skyldig att underkasta sig detsamma eller att med skiljemynt, utöfver en viss obetydlig summa, inlösa sina sedlar, är hvad Svenska Riksbanken trott sig kunna göra, då dess Fullmäktige fornligen beslutat att, på försök, till förekommande af silfveruttag, utlemna mynt af smärre valörer, d. v. s. skiljemynt, ty märk väl! det är icke emot något Fullmäktiges beslut att utlemna fjerdedels

specier som anmärkningen är rigtad, utan mot beslutet att utlemna smärre myntvalörer, till hvilka kunna räknas till och med tio-örings-stycken.

Man har vidare velat försvara Fullmäktige dermed, att den metalliska valutan vid det tillfället stod så lågt, och att åtgärden för att förekomma dess miskning således var befogad. En annan talare, före mig, har redan ådagalagt, att den ingalunda var låg, då den med 3 å 4 millioner öfversteget dess nuvarande belopp, men det må nu vara härmed huru som helst, så kan jag icke fatta, att den metalliska valutan bättre uppehålls eller skyddas genom utlemnande af smärre myntvalörer i stället för större, ty förminskningen måtte väl blifva lika stor, antingen uttaget sker i det ena eller andra slaget af mynt.

En af Fullmäktige har här uttalat den åsigt, hvilken jag till alla delar gillar, att man icke bör för mycket binda händerna på Fullmäktige. Jag har alltid försvarat denna åsigt och gör det än i dag. Men just för den frihet man lemnat Fullmäktige äro anspråken på dem så mycket större. Och af vikt är det också derföre, att Riksdagen, i förekommande fall, uttalar sin mening. Fullmäktige kunna annars låta den omständigheten att detta icke skett lända sig till ursäkt. Derföre borde Utskottet och bör nu Kammaren uttala sin mening högt och oförstaldt. Utskottets mening har visst icke varit att uppträda fiendtligt emot Fullmäktige, men jag kan icke annat än anse det som glädjande, att Utskottets yttrande i denna fråga är ett uttryck af en betydlig majoritets åsikter inom det-samma.

Hvad min aktade vän till venster yttrat om vaxlar och kursförhållanden, rör den andra punkten i Utskottets Utlåtande, och jag skall, då denna punkt blifvit föredragen, derom yttra mig; här vill jag endast nämna, att jag på det högsta beklagar, att hans åsikter icke gjort sig gällande hos hans kolleger. Hvad samme talare yttrat beträffande hvad som står att läsa på sidan 3 af Betänkandet och af honom tros vara lagdt i hans mun, besvarar jag dermed att det åberopade yttrandet tydligen utgör endast ett uttryck af Utskottets egen åsigt, hvilken jag emellertid, lika litet som han, gillar, men hvarom mera längre fram när andra punkten af detta Betänkande blifvit föredragen.

Herr Sääf: Den uppställning Banko-Utskottet valt för tillkännagifvande af sin mening om silfverutvexlingen i Riksbanken under sistlidne November och December månader, angifver tydligen en önskan, att Riksdagen äfven måtte uttala ett omdöme derom, antagligen till bekräftelse af det stränga tadlet i första punkten mot Bankofullmäktige. Finnas nu verkligen tillräckliga skäl att bekräfta ett sådant klander? Anledningen skulle bestå deri, att af ett större utrequireradt belopp af hela specier Fullmäktige utgifvit en mindre del i fjerdedels-specier. 16 § af bankoreglementet stadgar, att det åligger Fullmäktige tillse, att, så vidt ske kan, präglat silfvermynt af alla fastställda sorter *städse* må finnas i förråd. Då nu inträffat, att af det befintliga förrådet å fyra-riksdalers-stycken cirka en tredjedel utvexlades på 6 veckors tid, synes mig, att Fullmäktige, just med afseende på nämnda föreskrift, haft att tillse, att äfven för *andras* behof än dens, som gjorde dessa täta rquevisioner, ett tillräckligt förråd funnes af denna myntsort. Då nu vaxlar icke fingo an-

vändas, återstod för ändamålet ingenting annat, än att vid en så hastig minskning af specier antingen utlemna andra myntsorter eller ock silfver i omyntad form, i händelse öfverenskommelse derom kunde träffas.

Det hufvudsakliga innehållet i den nyss citerade 16 § är, att Banken är pliktig att invexla sina sedlar med Svenskt silfvermynt. Detta har ju skett. Något uppenbart förbiseende af bankoreglementets föreskrifter utgör således icke grunden för det klander, som i förevarande punkt af Banko-Utskottets Memorial funnit sitt uttryck. Detta medgifver ock Utskottet. Den mening Utskottet emellertid ansett tillståndigt att här uttala skulle följaktligen bero på dess subjektiva uppfattning, att Fullmäktige genom den så mycket framhållna åtgärden försummat att behörigen tillgodose Bankens kredit och anseende. Hvad mig beträffar, kan jag icke dela en sådan uppfattning, åtminstone för så vidt den rör det speciella fall hvarom här nu endast är fråga. Då Riksdagen icke funnit för godt att i sitt bankoreglemente intaga ett bestämdt stadgande derom, att, då silfver utvexlas, hvarje reqvirent skall ega att bekomma den myntsort han begär, lärer Riksdagen icke heller skäligen kunna klandra Bankofullmäktige, därför att de vidtagit en åtgärd, som måste antagas vara af sjelfva Riksdagen förutsatt såsom möjlig att kunna inträffa, ty eljest hade Riksdagen, genom ett bestämdt stadgande, som låg helt nära till hands vid redigerandet af § 16, säkert förhindrat det nu öfverklagade förhållandet. Detta har dock icke skett.

Banko-Utskottet synes hafva synnerligen fäst sig vid, att här varit fråga om likvid till utlandet. En sådan distinktion är ingalunda behörig; den är för öfrigt fullkomligt betydelselös. Utländska affärer uppgöras, såsom bekant är, genom aftal om likvid i det mynt, som är de respektive ländernas eget; och således icke i Svenska silverspecier.

Om Utskottet genom sin här gjorda framställning förmenat sig kunna höja eller återställa Riksbankens anseende, tror jag, att Utskottet alldeles misstagit sig om medlet. Mig synes, att Utskottet förfarit riktigast, i fall Utskottet inskränkt sig till en enkel anmälan af förhållandet, om denna sak ansetts såsom så riksviktig, att den nödvändigt behöfde särskildt framhållas för Riksdagen. För min del tror jag det icke och beviset finner jag i den motsägelse, som förekommer i Utskottets eget Betänkande, då man jemför dess yttrande i den nu föredragna första punkten och inledningen eller motiveringen till den femte. I den förra yttrar Utskottet om Fullmäktige, att deras der omförmälda beslut icke väl öfverensstämmer med en riktig omsorg om Riksbankens kredit och anseende. I den sednare punkten åter förklarar Utskottet, såsom orden lyda, "det Bankofullmäktige med nit och omsorg städse" — märk väl, *städse* — "motsvarat det dem lemnade viktiga förtroende".

Jag vill här reservera mig mot möjligheten af den uppfattningen hos dem, som i denna sak äro med mig olika tänkande, att jag skulle anse, att Riksbanken mindre än andra gäldenärer behöfver fullgöra åtagna förbindelser. Jag håller lika strängt på ett ovilkorligt uppfyllande af Bankens pligt att inlösa sina sedlar, som på den enskildes skyldighet att dess förbindelser till fullo inlösas. Men här är icke fråga om något sådant. Af en närvarande Bankofullmäktig har nyss blifvit förklaradt, att den vidtagna åtgärden icke skett för *bruk*, att den händt såsom ett undantags-

fall samt ingått i förvaltningen såsom för en gång nödig; och med den frihet, hvilken Fullmäktige bör lemnas att handhafva Bankens angelägenheter inom de gränser reglementet föreskrifver, tror jag, att saken är alltför litet riksviktig, då den derjemte icke står i strid med gällande stadganden, för att föranleda till den offentliga skrapa åt Fullmäktige, som ett godkännande af Banko-Utskottets yttrande skulle innebära.

Med de skäl, som kunna ligga i hvad jag nu anfört, förenar jag mig med dem, som uppträdt emot Utskottets yttrande i denna del, och yrkar särskildt, att detsamma med ogillande lägges till handlingarne.

Många af Kammarens ledamöter förenade sig med Herr Sääf.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: Den näst siste talaren förklarade, att, ehuru han inom Utskottet deltagit i beslutet, att ett klandrande yttrande skulle afgifvas, han dock icke varit med om att bestämma hvilka ordalag skulle begagnas i den anmärkning, som finnes framställd i den nu föredragna punkten, men under fortgången af sitt anförande instämde han dock till fullo i de särdeles skarpa uttrycken af det klander, som af Banko-Utskottet sålunda blifvit emot Bankostyrelsen uttaladt och måste därför anses nu hafva åtagit sig ansvaret för hela innehållet af den gjorda anmärkningen. Jag hemställer då, om icke just de af Utskottet såväl som af honom sjelf begagnade ytterst stränga uttrycken emot Riksbankens styrelse äro af den beskaffenhet, att hvad den värde talaren jemte Utskottets majoritet anser skulle blifva en följd af Bankofullmäktiges klandrade förfarande, eller att Bankens anseende deraf skulle *lida*, snarare måste sägas blifva en följd, om Riksdagen godkänner den anmärkning, hvartill Utskottet funnit sig befogadt, i den foru den blifvit gjord.

För min del har jag icke antecknat vid Betänkandet någon särskild mening i denna punkt, men det oaktadt har jag inom Utskottet icke biträdt den åsigten, att anmärkning borde ske i antydd syftning. Vål har jag i sjelfva saken varit af den mening, att det icke varit behöfligt, att Fullmäktige fattat ett sådant beslut att utvexla mindre silfvermynt i stället för större, utan har det synt mig att, med den tillgång å hela specier som silfverfonden erbjöd för tillfället, Fullmäktige bort låta utvexlingen deraf utan hinder fortgå, men jag har likväl ej kunnat och jag kan icke heller nu finna, att, då Fullmäktige, med begagnande af den rätt, som för Riksbanken gällande lagar och reglementen dertill lemna dem, en gång beslutat vidtaga en dylik åtgärd, den bör anses vara sådan, att den berättigar till ett så hårdt omdöme, som det att Fullmäktige derigenom gjort sig skyldige till ett handlingssätt, som ej vore "öfverensstämmande med en riktig omsorg om Riksbankens kredit och anseende". Detta måtte väl vara ett af de skarpaste klandrande yttranden, som gerna kan sägas om Riksbankens Styrelse, och så skarpt att det måste träffa Representationen sjelf, om denna deri instämmer.

Ty hvad innebär det annat än en förklaring, att de förtroendemän, hvilka blifvit utsedde att, medan Riksdagen icke är samlad, utöfva ett af de viktigaste uppdrag som denna har att lemna, att vaka öfver myntvärdets upprätthållande, dervid åsidosatt sin pligt i en sådan grad, att

Bankens kredit derigenom blifvit blottställd; och ett dylikt yttrande tyckes mig, såsom jag nyss nämnde, verkligen vara mera egnadt att sätta Bankens anseende i fara än det lagligen fullt berättigade förfaringsätt som det afser att klandra. Ty då allmänheten finner, att de valde förtroendemännen så skött sin viktiga befattning, att deras valmän måst offentligen förklara, att dem lemnadt förtroende icke blifvit motsvaradt i en af de mest grannliga delar af Bankens förvaltning, så måste den anse att en förklarad missbelåtenhet på dylik grund återfaller icke blott på Styrelsen för Banken utan på Representationen, som valt en sådan Styrelse.

Härtill kommer, att den åtgärd, som är i fråga, nödvändigtvis alltid bör kunna obehindradt vidtagas af Riksbanken, lika väl som den, såsom här förut blifvit nämnt — när sådant befinnes behöfligt eller fördelaktigt — begagnas af andra med denna jemförliga bankanstalter i utlandet. Någon bestämd och på förhand gifven föreskrift om den myntsort, hvarmed utvexlingen skall fullgöras, kan ej för någon bank lemnas, och bör därför ej heller åläggas Svenska Riksbanken, utan det måste vara Fullmäktige medgifvet att i detta hänseende, med den rätt som de hittills dertill egt, få förfara efter omständigheterna och bestrida vaxlingen med hvilken sort silfvermynt som helst. Och om, såsom förhållandet här varit, Banken utlemnat mynt i mindre valörer mot de sedlar som presenterats, kan jag icke förstå hvad skada dermed skett, emedan det ju icke är myntets storlek utan vigten och silfverhalten eller lödigheten, som bestämmer liquidens fullgiltighet; och då i detta afseende någon nämnvärd skilnad icke eger rum mellan det större silfvermyntet och det mindre, fattar jag ej, att något grundadt skäl till klagan kan förefinnas, hvilkendera sorten som än lemnas. Oaktadt jag anser, att, så vida tillgångarne i förråden det medgifva, Riksbanken i likhet med andra som hafva någonting att aflåta till allmänheten, bör tillhandagå sina kunder med den vara, som begäres, och då alla sorters Svenska silfvermynt, hvarmed Bankens sedlar skola inlösas, äro lika fullgoda den ena som den andra, behöfver ingen skilnad dem emellan göras hvarken från Bankens eller allmänhetens sida.

Hufvudsaken är således icke, huruvida Fullmäktige vid det ifrågavarande tillfället bort göra det ena eller det andra, utan om *hvad* Fullmäktige gjort kan vara sådant, att det bort föranleda till en anmärkning, och att det rättfärdigar det skarpa klander, som här blifvit uttaladt af Utskottet. För min del är min öfvertygelse den, att det, då Fullmäktiges beslut, fastän ej enligt min tanke af behöfvat påkalladt, dock varit fullt berättigadt, det därför alldeles *icke* bort föranleda något klandrande omdöme, aldra minst i den form som skett, och jag tror, att det icke är skäl för Kammaren att förena sig derom just af den grund, bland annat, som Herr Lindström sjelf framhållit såsom särdeles viktig, att man icke bör för framtiden binda händerna på Fullmäktige.

Ty det är klart, att ett af Representationen godkändt omdöme om Bankens förvaltning, uttaladt i den riktning Banko-Utskottet angifvit, måste fattas såsom en förklaring, att det mindre silfvermyntet icke är lika godt betalningsmedel som det större och såsom en anvisning till Fullmäktige, som de så noga måste följa, att de för framtiden icke skulle våga att utlemna mindre silfvermynt, äfven om Banken derigenom skulle råka i fara att ej kunna inlösa sina sedlar med den begärda större myntsorten. Men om

detta är meningen, om anmärkningen åsyftar att framkalla denna verkan, må man då öppet uttala det och i reglementet intaga en föreskrift derom, att hvar och en skall ega att få den myntsort han begär för Bankens sedlar.

Hvad mig beträffar, kan jag alltså icke biträda sjelfva klandret; och då ett instämmande deri, efter hvad jag visat, icke kan gifvas, utan att sätta Bankens anseende och kredit i fara, genom att nedsätta förtroendet till den Styrelse, hvaraf densamma förvaltas, och lemna en föreskrift, hvars tillämpning vid många tillfällen skulle kunna förorsaka Banken stora olägenheter, anser jag följaktligen origtigt att uttala ett omdöme af det innehåll, som Banko-Utskottet formulerat, och kan för min del, i likhet med den förste talaren, icke annat finna, än att Kammaren bör, med ogillande af den mening, Utskottet yttrat, lägga punkten i öfrigt till handlingarne.

Hvad slutligen angår vaxel- och kursförhållandena, derom åtskilligt äfven blifvit här ordadt, tror jag, att denna fråga, såsom också nyss nämndes, snarare tillhör en följande punkt. Jag vill derföre vänta med hvad jag i sådant hänseende ännu yttra, till dess den hunnit blifva föredragen, och inskränker mig för närvarande att instämma i det yrkande Herr de Maré framställt.

Herr Lönnberg: Ingen har påstått — icke ens Banko-Utskottet — att Fullmäktige öfverträdt gällande föreskrifter, eller att Riksbanken brustit i förpligtelsen att enligt 16 § af Bankoreglementet infria sina sedlar med silver.

Här är endast fråga om lämpligheten af Fullmäktiges beslut att inställa utväxlingen af hela specier och i stället utlemna mindre silvermynt. Om jag icke misstager mig, voro också Fullmäktige sjelfve vid fattandet af sagda beslut tveksamme, om det borde vidtagas, helst det innebar, att Riksbanken skulle infria sina förbindelser med ett sämre betalningsmedel; — och detta är hvad som här bör komma i fråga.

Att småmynt i mindre valörer utgöra ett sämre betalningsmedel, bevisas, bland annat, af skillnaden i remediets vikt. Denna får utgöra för hela specier $\frac{3}{1000}$ öfver eller under per skålpund; för $\frac{1}{2}$ -specier $\frac{1}{1000}$, för $\frac{1}{4}$ -specier $\frac{7}{1000}$, för 50-öre-stycket äfven $\frac{7}{1000}$, för 25-öre stycket $\frac{10}{1000}$ och för 10-öre-stycket $\frac{15}{1000}$, allt öfver eller under per skålpund.

Nu kan visserligen någon säga: "det kan ju vara lika väl öfver som under". Allmänna meningen är dock, att det är *under*. Då jag i liqid erbåller 10-öre-stycken i stället för specier, får jag följaktligen ett sämre betalningsmedel. För öfrigt — för att taga ett exempel som ligger nära till hands — om någon har att fordra 2.000 R:dr och erhåller i liqid 20.000 10-öre-stycken, nog tror jag, att han blifver snopen. Eller om en sedelutgitvande privatbank vill inlösa sina sedlar med en-riksdalers-sedlar i stället för att lemna de valörer i riksmünt, som fordringsegaren begär, skulle man icke då säga, att man ville krångla.

Frågan är med ett ord *icke* om de följder, som Bankofullmäktiges berörda beslut medfört, utan om *bestutet såsom sådant*; och att detsamma, i betraktande af Riksbankens kända solidité, icke varit lämpligt, derom är jag för min del ense med Utskottets majoritet, ehuru jag icke vill bestrida
att

att ju icke det uttryck för antydningen derom, som förekommer i Betänkandet, kan vara något för skarpt; likasom dylikt ofta händer i Utskotts-betänkanden. Men i en sak har jag, som sagdt är, instämt med Utskottets majoritet i ifrågavarande fall.

Herr Hierta: Då det synes vara öfverenskommet, att diskussionen nu blott skall omfatta Utskottets yttrande i första punkten, vill jag söka att hålla mig vid den; och som jag haft förtroendet att under sju år vara ledamot af Bankstyrelsen, anser jag mig skyldig att uttala mitt omdöme i frågan.

Detta är, att — då på sedlarne å 1 R:dr R:mt står, att de inlösas med $\frac{1}{4}$ R:dr i silfver eller 2 ort tolfödigt myntadt silfver; på fem-riksdalers-sedlarne, att de inlösas med $1\frac{1}{4}$ R:dr i silfver eller 10 ort tolfödigt myntadt silfver; på tio-riksdalers-sedlarne med $2\frac{1}{2}$ R:dr i silfver eller 20 ort; på femtio-riksdalers-sedlarne med $12\frac{1}{2}$ R:dr i silfver eller 100 ort tolfödigt myntadt silfver o. s. v. — att, säger jag, då texten å dessa sedlar lyder sålunda, jag för min del icke kan medgifva eller finna, att Bankofullmäktige felat mot sin skyldighet på något sätt, då de låtit utvexla så beskaffade silfvervalörer mot de sedlar, som presenterats.

Den siste talaren har visserligen klandrat förfarandet på grund af det olika remediet i de olika silfvermynten, men dervid bör dock observeras, att Myntet får utmynta silfret med ett visst större remedium i vikt vid de mindre sorterna, icke derföre att detta skall få göras *sänvre*, utan derföre att det är *svårare att bestämma* proportionen vid de lägre valörerna.

Jag anser fördenskull — om man tager den ifrågavarande punkten ensamt för sig — att något klander icke skäligen bör drabba Fullmäktige för denna åtgärd, och jag vet i sanning icke, huru Riksbankens kredit kan skadas genom att utlemna de mynt, hvilket går och gäller i landet såsom lagligt betalningsmedel och i allmänhet innehåller det fulla värde i silfver, som Banken förbundit sig att utlemna.

Men jag tror, att det icke är möjligt att betrakta denna sak helt och hållet isolerad. Den står tvifvelsutän i sammanhang med något föregående i Betänkandet, eller Fullmäktiges åsigt i afseende å den framställning, som nu omtalas hafva vid ett visst tillfälle blifvit gjord af Herr Rådman Björck, att Riksbanken borde söka "nedbringa kursen å vexlar för att på det sättet hindra uttagningar af myntadt silfver". Jag begagnar tillfället att nämna, att, under den tid jag åtnjutit förtroendet att vara Bankofullmäktig, jag vid alla tillfällen instämt i den sålunda uttalade grundsatsen och ansett, att det varit illa af Bankstyrelsen att hålla kursen så högt uppe.

Men *här* synes mig Utskottet icke hafva resonnerat efter samma princip som i andra punkten af sin så kallade klämm, då Utskottet yttrar, att, "oaktadt vaxelkurserna under den sednare tiden fortfarande stått lika högt eller till och med högre än förut, och oaktadt Riksbanken rättat sina försäljningskurser efter de å Börsen gängse, densammas behållning i utländska valutor samt deraf beroende tillfällen att aflåta vaxlar varit så strängt anlitade, att denna behållning till större delen åtgått utan att kunna i motsvarande mån åter fyllas; ett förhållande, som måste hafva

inträffat desto mera, om Riksbanken försålt vaxlar till lägre kurs än den å börsen gällande samt för köp af vaxlar erbjudit endast en kurs, som mera betydligt understeg den, hvilken af goda vaxelgifvare kunnat å börsen erhållas“.

Här antager Utskottet först och främst, att en viss kurs ovilkorligen skall vara gällande å börsen, på hvilken Bankens försäljning eller köp af vaxlar icke utöfvade något inflytande. Men vid många tillfällen — och det öfvervägande flertalet — har dock Banken varit innehafvare af så stort belopp af vaxlar, att vaxeldeputerades åtgärd väsendtligt influerat å kursen, och att öfrige säljare eller köpare af vaxlar hafva fått rätta sig derefter. Att vilja “styra kursen“, är visserligen origtigt, om man vill drifva det till ytterlighet, men å andra sidan är naturligt, att Banken, då den är största innehafvare af främmande valutor, utan något konstladt bemödande kan utöfva inflytande.

Då man tager förhållandet i sin enkelhet, är Bankens skyldighet naturligtvis endast den att inlösa sina sedlar med silfver. Det kan tänkas, att Banken icke inlåter sig i vaxelhandeln, och då uppkommer det förhållandet att, om så mycket silfver uttages ur Banken, att metalliska kassan når sitt minimum, Banken måste sälja af sina valutor af obligationer och realisera någon del af sin förmögenhet för att köpa och importera silfver, likasom å andra sidan, om tillgången på vaxlar blir större än behovet föranleder, trassenterne slutligen i sin ordning nödgas införa silfver i landet och sätta in det på Banken, då Bankens metalliska fond sålunda förstärkes. Men en sådan method vållar för Banken för stora kostnader såväl som för den trafikande allmänheten, och *derför* är det till ömsesidig tienst och belåtenhet som Banken köper och säljer vaxlar.

Nu bör man härtill observera, att, i anseende dertill att den Svenska riksdalern innehåller mera silfver än Hamburger-riksdalern, förlorar Banken ovilkorligen på sina sedlar, då den nödgas betala Hamburger-riksdalern högre än den är värd genom sin silfverhalt i förhållande till den Svenska riksdalern. Då frågas: är det skäl att göra det? Och den frågan influerar naturligtvis äfven i någon mån på saken.

Herr Grefve Posse: Då föregående talare redan så fullständigt besivat, att Banken i förhållande till sedelinnehafvare intager samma ställning som en vanlig gäldenär till sina fordringsegare, torde jag ej behöfva uppehålla mig med några bevis i denna del af för handen varande fråga. Denna grundsats, hvilken bör noga fasthållas, då man vill bedöma nu föreliggande ämne, förorsakar naturligtvis å Bankens sida en pligt att vid anfordran invexla sina utelöpande sedlar, en pligt som jag tror ingen här vill bestrida. Frågan gäller sålunda här blott sättet, hvarpå denna skyldighet bör fullgöras. Den kan nemligen fullgöras på tvänne sätt: antingen så att Banken genom sina Fullmäktige med välvilja understödjer den publik, som egentligen är dess hufvudman och hvarpå den lever, eller ock på det sätt att Bankofullmäktige genom undanflygter söka att försvåra denna invexling, väl erkännande publikens rätt att utfå valuta för innehafvande sedlar, men likväl läggande hinder i vägen för utkräfandet af denna rätt. Det är temligen säkert, att hvar och en inom denna Re-

presentation, som erkänner denna Bankens skyldighet, äfven erkänner, att den bör uppfyllas utan omsvep.

Då jag nu går att bedöma de förhållanden, som här föreligga till behandling, måste jag först tillse, huruvida Bankofullmäktige handlat efter den ena eller andra af dessa grundsatser. Jag finner då i Utskottets Betänkande, att Bankofullmäktige vid sammanträde den 19 December sistlidet är beslutat att med småmynt invexla sedlar. Detta skulle icke särskildt hafva fäst min uppmärksamhet, om detta småmynt vore sådant, att det innehölle den vikt och lödighet, som på Riksbankens sedlar finnes föreskrifvet. Men jag har blifvit förvånad vid genomläsningen af de motiver, som legat till grund för denna invexling med småmynt: jag har sett, att denna skett för att hindra en då i Riksbanken pågående silfveruttagnings. För att vinna detta resultat, anser jag icke Fullmäktige varit berättigade till en sådan åtgärd. Hvarje Bank har erfarenhet af, att ju billigare, att med ju mindre omsvep den uppfyller sina åligganden, ju mindre blifva äfven de anspråk, man ställer på Banken. Då man nemligen med välvilja behandlar sin publik och visar sig i tillfälle att fullgöra sina pligter, vinner man genom ett sådant handlingssätt ett förtroende, som framför allt en sådan institution behöfver och som är nödvändig för bankväsendets riktiga utveckling.

Jag har hört många olika meningar uttalas, huruvida Fullmäktige i denna del uppfattat saken rätt eller orätt. Den mening, som lutar åt den sidan, att Bankofullmäktige i nyss omförmälda fall betett sig ganska slipadt och dertfore äro värde loford, måste hvila på något misstag. Den, som delar en sådan uppfattning, har icke rätt väl tänkt efter, hvad följden skulle blifva, om man kunde vinna, hvad somliga tyckas eftersträfvat, nemligen ett förhindrande af silfveruttagningen. Derigenom skulle nemligen uppstå en till onaturlig grad stegrad kurs. Man blefve tvingad att till hvad pris som helst köpa vaxlar, och denna stegrade kurs skulle således gifva anledning till en ökad beskattning. Alla från utlandet intörda varor fördyras först af tull — en börda som vi måste draga — men de fördyras ytterligare genom att kursen står för högt; hvadan jag således får betala till exempel en säck kaffe högre än dess värde. Denna olägenhet blir en följd deraf att silfverutvexlingen försvåras eller afbrytes.

Ehuruväl jag ingalunda tillhör deras antal, som vilja binda händerna på Fullmäktige, då de uppfylla sina skyldigheter på ett loyalt sätt, tror jag dock, på grund af hvad jag nu anført, att Banko-Utskottet verkligen haft anledning till den anmärkning, som af Utskottet framställt, hvarfore jag ock yrkar, att dess Utlåtande må utan vidare läggas till handlingarne.

Herr Murén: Det torde synas som om denna fråga redan vore tillräckligt utredd dels genom den noggranna utredning, som inom Utskottet kommit densamma till del, och dels genom de yttranden, som blifvit i Utskotts-reservationerna framställda. Dessutom har ämnet blifvit här i afton å begge sidor så sakrikt framhållet, att jag betviflar, att jag i det samma kan hafva något nytt att tillägga; dock ber jag att få bemöta några åsikter, hvilka jag under diskussionens lopp uppfattat och anser vara mindre klara och tydliga, så att de möjligen skulle kunna leda till stora förvillelser i denna för landet viktiga ekonomiska fråga.

Det lärer väl ej kunna förnekas, att en synnerlig vigt ligger uppå, att våra myntrepresentativ hafva ett stadgadt värde, och att detta är en sak, som ligger oss varmt på hjertat. Samma stund de nemligen ej hafva ett sådant, kunna de naturligtvis icke af Svenska folket — åtminstone den del af detsamma, som kan göra sig reda för hvad det betyder att ega och icke ega en egendom — anses utgöra ett surrogat för den ädla metallen. Man måste hafva regress till silfvervaluta i Banken, då man deraf är i behof, för att använda i stället för myntrepresentativet, hvarmed man väl kan vara belåten vid affärsförhållanden inom landet, men som man ej kan begagna till gäldande af utländsk skuld. Skulle nu, såsom en reservant låtit antyda, Riksbankens styrelse åstadkommit svårigheter för utbekommande af önskad silfvervalör, med syfte att denna silfveruttagning skulle upphöra — jag har dock svårt att sätta tro till en sådan uppgift — så vore, enligt mitt förmenande, denna åtgärd synonym med att Banken vägrat inlösa sina egna sedlar, och jag för min del skulle önska, att den ej blefve af Riksdagen bifallen.

För att närmare belysa frågan, behöfver jag blott taga ett exempel från en privatbank. Om det skulle hända, att, då jag komme till en sådan och begärde en vexel eller remittabelt riksmünt för liquid i Riksbanken på 10,000 R:dr, jag finge denna summa i 10,000 stycken sedlar à 1 R:dr, så vore väl det minsta jag om denna bank kunde säga, att den burit sig mindre honnett åt, då den gifvit mig sedlar, som, i motsats till min anhållan, icke voro lämpliga för en penningremiss, och jag skulle icke kunna annat än fatta misstroende till denna bank. Lika litet man således kunde gilla ett sådant betende af en privatbank, lika mycket klander förtjenade väl och Riksbanken, om den ville lägga hinder i vägen för mig att utbekomma den silfvervaluta, jag behöfde för mina utländska skulder.

Hvad nu i Utlåtandet omnämnda silfveruttagning beträffar, har det visat sig, att denna just tog sin början, då den spanmål skulle betalas, som vi till följd af den påträngande nöden och bristen på brödföda i landet, uppkommen genom missväxt och felslagna skördar, måst från utlandet införa. — Jag vill här, liksom i parentes, bekämpa ett påstående, som är lika vanligt som missledande. Man säger nemligen, att "all import är skadlig och all export nyttig". Vore så förhållandet — hvilket en hvar, som ser med öppna ögon, märker, att det ej är — hade verkligen t. ex. importen varit skadlig och man med anledning deraf bort motverka densamma, så fruktar jag verkligen, att en stor del af Svenska folket, hvilken förlidne höst led brist på lefnadsförnödenheter, som ej kunde inom landet anskaffas, skulle gått hundersdöden till mötes. Detta något på sidan om saken.

En af reservanterne har sagt, att nyss omtalade silfveruttagning afstadnat på den grund, att den, som verkställt densamma, vid vaxling i Riksbanken fått emottaga en del af det penningebelopp han önskade in-
vexla i fjerdedels-specier i stället för i hela specier, såsom han begärt. Jag vill, som sagdt är, tro, att den värde reservanten, i antydningen om Bankofullmäktiges motion för denna sin åtgärd, gjort sig skyldig till någon missuppfattning; och jag är öfvertygad att, äfven om hvad han anfört vore sannt, silfveruttagningen ingalunda upphört till följd af Fullmäktiges åtgörande, utan deraf att importen redan då var betäckt och således vi-

dare silfverexport onödig. Då för öfrigt småsilfver är af lika högt värde som specier, förstår jag ej, huru ett sådant utlemnande af mindre silfvervalörer skulle kunnat förhindra exporten af silfver, i fall den varit behöflig. — Förloppet i hela denna silfveruttagningsaffär är emellertid ganska mystiskt. Referaterna äro nemligen så invecklade, derföre att Bankofullmäktige till en del talat utom protokollet. En Bankofullmäktig har åberopat en af sina kolleger; desse svara, att beslutet skett efter protokollet. Hurudant förhållandet emellertid i verkligheten varit, blir man ej klok på. Det står ock, att silfveruttagningen upphört, men om behovet af densamma och om orsaken till dess upphörande lemnas man i okunighet. En af reservanterne har, såsom vi nyss nämnt, bättre följt med sakens utveckling än vi, och skulle de förhållanden, han uppgifvit, verkligen vara med sanningen öfverensstämmande, kan jag ej annat än ogilla Bankofullmäktiges merbemälda åtgärd i detta fall; läggande Kammarrens Herrar ledamöter på hjertat, att de väl må betänka sig tvänne gånger, innan de godkänna något sådant.

Jag ber att här få bifoga några anmärkningar, som stå i samband med den gamla fördom, jag förut påpekat, angående importens skadlighet för landet. Man säger alltjemt, att det silfver, som går ur riket, användes till liqvid af varor, som vi kunna undvara, eller af lyxartiklar. Vi vilja se på de förhållanden, som i förevarande fall inträffade under slutet af sistlidna år och dertill lägga några siffror, som utvisa den metalliska kassans ställning under samma tid. Ingen lärer väl dock vilja påstå, att under denna tid, då den allmänna nöden i landet var känd, likaväl som behovet att inköpa utifrån lefnadsförnödenheter för vintren erkänt, man utbetalade till utlandet silfver för att uppköpa lyxartiklar. Det var väl snarare den spanmål, som hit inkommit för att rädda Norrland i dess betryckta läge, hvilken då måste betalas. Sanningen häraf lärer lättast bevisas, om vi kasta en blick på den metalliska kassans då inträffande sänkning och stegring. — I Banko-Utskottets Betänkande N:o 1 finner man då, att Riksbankens metalliska kassa i början af September månad utgjorde ungefär 14,000,000 R:dr; den 30 samma månad hade den stigit till omkring 15,500,000 R:dr. Vidare gick den alltjemt upp under hela Oktober, så att den den 26 i samma månad belöpte sig till 16,813,000 R:dr. Derefter började den att så småningom sjunka under November och December månader, så att vid slutet af sistnämnde månad den ej besteg sig till högre belopp än 13,383,226 R:dr. — Var det således rätt — jag frågar det — att Bankofullmäktige skulle söka lägga hinder i vägen för liqviderandet af den spanmål vi fått från utrikes ort. Jag upprepar ännu en gång, att det var ett groft misstag af Bankofullmäktige, i fall de gjort sig skyldige till något sådant. En af dem har visserligen sökt förklara deras åtgörande i för handen varande fall, men jag bekänner, att jag vid slutet af hans anförande icke hade mera kännedom i sak än före dess början.

Herr Björck har sagt, att Bankofullmäktige borde hindra kursen att alltför mycket fluktuera, men på samma gång medgifvit, att de ej förmått, hvad man kallar, "styra kursen". I detta sitt medgifvande har han utan tvifvel rätt; ty ingen bank i världen lär kunna styra kursen, huru många de än äro, som försökt sådant. Men i afseende å kursens fluktuation är

detta något, som ej ålegat Bankofullmäktige att förhindra; de hafva med hänsyn härtill ej annat att göra än att, såsom vanliga affärsmän, begagna sig af densamma. — Vidare har man sagt, att Riksbanken hållit kursen alltför hög; och den kan naturligtvis i detta fall göra på samma sätt som hvarje annan bank: köpa vaxlar för billigt pris och sälja för högre. Men jag tror dock, att icke den ringaste nödvändighet förefinnes för Fullmäktige att beständigt ligga i vaxelmarknaden; deras reglementen föreskrifva härutinnan ingenting, så att de kunna handla huru de behaga. Att de dock icke alltid skola i detta fall kunna påräkna ett gillande omdöme är dock naturligt, när denna verksamhet ej tillhör deras speciela uppgift. Hvart skulle det väl också taga vägen, om Riksbanken tillagnade sig förmågan att efter behag höja kursen? Följden skulle otvifvelaktigt blifva den, att Banken skördade en oskäligen vinst, i fall den var väl skött, men all konkurrens förqvädes, närings- och industri nedtrycktes, dessutom mångfaldiga andra olägenheter förorsakades; hvaraf allt en ovilja skulle uppkomma, som snart nog inskränkte Bankens Fullmäktige inom det tillbörligas gräns. Jag har visserligen ej ännu sett Bankofullmäktige på sådant sätt missbruka sin frihet, och jag har härmed blott velat antyda, att Fullmäktige icke må söka otillbörligt inverka på kurs- och vaxelförhållandena, ehuru de gerna må inköpa silfver, när de för godt pris kunna erhålla detsamma.

En sak finnes i Utlåtandet omnämnd, hvilken i hög grad väcker min förvåning, och det är att Bankofullmäktige vid den der relaterade silfveruttagningen icke utlemnat silfverplantsar, hvartill ett godt tillfälle erbjöd sig. Jag förstår ej, hvarföre vi skola bortskänka den i våra mynt befintliga kopparn jemte myntningskostnaden. Myntskatten kan visserligen vara bra för rörelsen inom landet, men utländingen sätter ej något värde på densamma. Deraf händer, att då vi få köpa igen vårt silfver från utlandet, som vi utskickat myntadt, vi få det i omsmält form och sålunda derpå förlora kopparn och myntningskostnaden. Dertföre önskar jag framför allt, att Fullmäktige, i afseende å omyntadt silfvers företräde i detta fall, må komma till insigt och öfvertygelse; de skola lätt göra det, om de i allmänhet vilja tillägna sig något liberalare principer.

Samme Bankofullmäktig, som jag nyss citerat, har sagt, att vårt mynt är bättre än andra länders. Jag tror icke nu är rätta tillfället att inkasta denna tvistefråga; jag åtminstone vill icke upptaga den nu. Det vill jag dock hafva sagdt, att om man har bättre mynt, så får man bättre betaldt dertföre. Det är dertföre ett fullkomligt misstag, i fall man tror det vara en fördel att försämra silfvermyntet, ett misstag som leder sin upprinnelse derifrån, att man sett, det andra länder hafva sämre mynt än vi. Om vi nu satte ned vårt silfvermynt, hvad skulle väl hindra dessa länder att ännu mer nedsätta sitt? Men månne vi icke utomlands verkligen få ersatt den skilnad, med hvilken vårt lands silfvermynt öfverstiger andras? Jo, visserligen! Fastän vi naturligtvis icke kunna begära, att till exempel på våra resor i utlandet, då vi göra mindre uppköp i en handelsbutik eller vid utgifterna på ett hotell, schweitzeri eller dylikt, vi skola få större valuta för en Svensk riksdaler än för en Dansk eller Norsk, så är dock konstateradt, att, om jag infinner mig på ett vaxelkontor för inuexling af, för exempel, 25 Norska, 25 Danska och 25 Svenska R:dr, jag för dessa

sistnämnde 25 R:dr får jemnt så mycket mer valuta, som de, i afseende å silfverhalten, i värde öfvergå de Norska eller Danska. Att vi skulle förlora något på, att, som man sagt, vårt mynt är bättre än andra länders, hvilat således på en missuppfattning, hvilken jag skulle önskat ej nu få höra.

På grund af de skäl, jag nu anført, anhåller jag att få instämman med de Herrar, som önskat, att Utskottets Betänkande må utan vidare läggas till handlingarne.

Herr Rundbäck: Uti en detta Memorial bifogad reservation har jag i korthet delgivit de afvikande åsichter jag haft emot de af Utskottet uttalade i den första nu föredragna punkten. Min ställning till och min åsigt om Bankofullmäktiges åtgärd att vid något tillfälle, under det metalliska kassan hade en stark påkänning, utlemna "en obetydlig del" silfver i form af fjerdedels-specier, är således redan tydlig; jag hade icke heller tänkt orda mera härom; hade jag icke under diskussionen förnummit, att man sökt, genom nya och gamla skäl, än mer stämpla den ifrågakvarande åtgärden såsom övårdig och för Riksbankens kredit och anseende farlig. Denna uppfattning, hvilken jag, som visadt är, icke gillar, föranleder mig, helst åtskilliga sidohugg blifvit måttade åt mig som reservant, afgifva ett svar, om än mina åsichter af olika tänkande skulle anses föråldrade, och om än jag skulle råka till att omsåga ett och annat, som redan är sagdt.

Vidkommande då sjelfva frågan, så får jag förklara, att motsidan icke ännu förmått visa, det Bankofullmäktige uti sitt handlingssätt olagligt förfarit, och med den, om än ringa kännedom, jag har om lagen angående myntbestämningen och om lagen för Rikets Ständers Bank, båda af den 1 Mars 1830, så väl som om bankreglementet, vågar jag påstå, att ingen heller kan visa detta. Tvärtom hafva, det är min öfvertygelse, Fullmäktige uti här anmärkta fall lagligt förfarit; ty de hafva icke blott gjort hvad de voro, på grund af föreskrifterna i 72 § Regeringsformen, skyldige göra: inlöst Riksbankens sedlar med silfver, utan de hafva också gjort det med ett mynt, som, till skrot eller lödighet, innehåller fullt ut så mycket myntsilfver, som 4 § i Kongl. Förordningen af den 3 Februari 1855 angående rikets mynt bestämmer, och de hafva här vid lag också lemnat det i en myntsort, hvilken, enligt 1 § i sist åberopade förordning, utgör landets räkne-enhet, och denna enhet den är $\frac{1}{4}$ R:dr silfver, som ock benämnes en Riksdaler Riksmünt. Om jag lyckats blifva förstådd, vågar jag hoppas ingen vill bestrida den af mig uttalade åsigt, eller att icke Fullmäktige handlat rätt. Anmärkningen rigtas egentligen icke heller mot detta håll, troligen derföre att man ej kan det, utan den syftar åt ett annat, som, enligt min uppfattning, är mera farligt och ömtåligt, emedan den berör hederns stränga bud. Att så är förhållandet, det finner man lätt deraf, att under det man ömkar sig öfver och säger idel artigheter åt den eller de personer, hvilka måste mottaga dessa fjerdedels-specier, så kan man icke nog hårdt beskärma sig öfver Fullmäktige för det de vågade utlemna dylika. För min del måste jag äfven i detta hänseende på det högsta bestrida den svåra anmärkningen. Jag säger med flit svåra; ty vore anmärkningen riktig, hade Fullmäktige, som Utskottet säger, vidtagit en åtgärd, som icke väl öfverensstämde med en riktig om-

sorg om Riksbankens kredit och anseende; i sanning hade icke Fullmäktige då gjort någonting långt värre, än om de brutit mot hvarenda § i Bankoreglementet, emedan de då brutit emot andan i Bankens hufvudgrunder; och hafva de, jag säger det åter, gjort detta, då hvarken kunna eller böra de bibehållas på sin plats. Så har dock icke skett. Fullmäktige hafva dock icke bedragit någon; ty den som invexlade sedlarne och för dem erhöill silfver i fjerdedels-specier, den erhöill full valuta och detta vill jag bevisa. Låsa vi anförda förordning angående rikets mynt, så skola vi finna, att myntets remedium i finhet är lika uti hel- och quart-specier, hvaremot myntets remedium i vikt kan skilja $\frac{4}{1000}$, eller, med andra ord, myntets remedium i vikt på hela specier får variera $\frac{3}{1000}$ och i quart-specier $\frac{7}{1000}$ öfver eller under ett bestämdt medium. Anledningen till denna skilnad i vikt härleder sig icke deraf, att man till hela eller quart-specier begagnar sig af olika blandning eller materia; utan den härrör deraf, att vid sjelfva proceduren myntningen eller sönderdelningen af en alltigenom likartad plants myntsilfver, hvaraf en del utmyntas till hel, en annan till quart-specier, har det sig svårare att lika noggrannt afväga det mindre stycket, likasom det uti sjelfva myntningsprocessen måtte vara svårare nå den fullkomlighet och noggrannhet med det mindre som det större myntet. Här af följer dock ingalunda, att t. ex. quart-specien är sämre till halt eller i proportion mindre värd än en hel specie; men när så är, finner man lätt, att den som erhöiler t. ex. 100 quart-specier, den erhöiler lika mycket silfver som den, hvilken får 25 hela specier.

För att gå mina motståndare till mötes, vill jag dock för ett ögonblick medgifva, att det så förhåller sig som de uppgifvit, eller att quart-specien skiljer sig eller är i proportion $\frac{4}{1000}$ mindre i vikt och värde än den hela specien. Följer här af, att den som uttager silfver i Banken för att sända till Hamburg eller Danmark, dit jag tror mig veta nu ifrågavarande silfver gick, att han får för litet silfver eller icke full valuta, om han hos Banken erhöiler quart-specier? Ingalunda. Vi känna troligen litet hvar, att vår specie förhåller sig till 1 R:dr Hamburger-banko eller till en Dansk specie såsom 4 till 3,96 eller än närmare, vår specie är $3\frac{3}{5}$ öre bättre än 1 R:dr Hamburger-banko eller en dansk specie. Men då vår specie är $3\frac{3}{5}$ öre bättre än berörda utländska myntsorter, så är vår quart-specie $\frac{9}{10}$ öre bättre, eller äfven om man vill antaga och afdraga högsta remedium i vikt nedåt, innehåller vår quart-specie $\frac{493}{1000}$ mera fint silfver än berörda Statens mynt, då man beräknar efter antagna alpari-kurs. Efter hvad jag sålunda kan finna, har den person, som fick mottaga quart-specier, ej tillskyndats någon skada, och någon anmärkning mot Fullmäktige i detta hänseende är icke befogad. Snarare hade Utskottet haft skäl anmärka åtgärden från en motsatt synpunkt, eller att Staten förlorade på operationen, emedan det naturligtvis kostar mera att prägla t. ex. 100 quart-specier än 25 hela. Men äfven från denna synpunkt sedd anser jag åtgärden vara af så ringa och oskadlig betydelse, att någon småaktig anmärkning icke heller i så fall rimligen kan komma i fråga. Det sagda skulle vara nog, om jag ej ansåge mig skyldig besvara några talares yttranden, som särskildt haft godheten vända sig till mig. Hvad då en talares anmärkning vidkommer, att Fullmäktige äro förpligtade utlemna vid anfordran så mycket mynt man begär af den ena eller andra myntsorten, så får jag, till hvad

jag härom redan sagt, foga den anmärkning, att en sådan skyldighet skulle i vissa fall vara omöjlig fullgöra; ty om någon skulle få det infallet att begära t. ex. $\frac{1}{2}$ million i 10-öre-stycken, så kunde detta icke ske. Hvad samme talare yttrat om kurs och vaxlar, så hör det egentligen icke hit, emedan vaxelpriset må nu vara hållet huru högt som helst, föreligger detta pris dock icke här. Här är endast fråga om, huruvida Fullmäktige, då de utlemnade en obetydlig del silfver i form af quart-specier, handlat lagligt och värdigt. Ett par andra talare hafva särskildt anfällit och lofprisat vederbörande därför, att genom den viddagna åtgärden stoppades silfveruttagningen, hvilken åtgärd de på anförda skäl anse skadlig. Något sådant har jag icke sagt. De afsedda orden i min reservation lyda så här: Men om och för den händelse denna obetydliga del af quart-specier, som utlemnades innan Fullmäktige derom samtalade — märk samtalade, icke beslutade — åstadkom den verkan etc. Af dessa ord kan väl aldrig dragas den mening de värde talarne gjort. Jag har endast förmodat ett möjligt förhållande och jag förmodar det än; ty har ingen händelse timat, ingen verkan åstadkommits, hvarför då väsnas så mycket, hvarför beskärma sig då intet ondt skett? Slutligen måste jag, ehuru det förut blifvit belyst, fästa uppmärksamheten vid den motsägelse, som finnes uti denna första punkt och den sista i detta Memorial. I den första har man icke kunnat inlägga nog skarpa uttryck, der har man hängt Fullmäktige in effigie; i den sista, i sjelfva klämman åter, der säger man, "det Bankofullmäktige med nit och omsorg städse motsvarat det dem lemnade viktiga förtroende, och tillstyrker Utskottet därföré décharge." Huru förklara denna motsägelse? Hvarför detta "städse" här, denna "icke rigtiga omsorg" der? Af hvad jag nu och i min reservation sagt, är tydligt, att jag delar deras åsigt, som ogilla Utskottets framställning i nu omrörda punkt.

Herr Key: Ehuru det torde vara för tidigt att döma af gången utaf diskussionen, så skulle, om Banko-Utskottets majoritets och en del talares här förfäktade åsigt blefve gällande, en person hafva obegränsad rättighet att i Riksbanken få en summa invexlad ena dagen i specier eller i 10-ören, andra dagen i 25-ören, tredje dagen i quart-specier och den fjerde dagen i hela specier igen. Det är en sådan pretention jag vill bemöta. Man skulle då hafva genomdrifvit de principer, att Riksbanken skall stå till tjenst med hvad sorts silfvermynt som befalles, och detta skulle, underligt nog, å *uttagarens* sida icke kunna få namn af *trakasseri*, men *Banken* vill man påstå trakasserar, om den icke lydigt lånar sig härtill! Jag tror icke, att detta är Bankens skyldighet, eller att den kan förbindas till att utbetala myntet just i den form, som fordringsegaren behagar bestämma, likasom jag icke heller tror, att någon, som af mig har att fordra 100 R:dr, kan eller bör pocka sig till att, allt efter som det faller honom in, utfå denna summa i en-riksdalar eller i en enda sedel. Jag anhåller att få anföra ett yttrande om denna finansiela rättsfråga af en bland vår tids mest framstående statsekonomer, Michel Chevalier. Han säger nemligen: "Mynt af guld och silfver äro blott bestyrkta plantsar, det vill säga plantsar, hvilkas *vigt* och *halt* äro bestyrkta". "En franc på

papperet motsvarar endast en franc i verkligheten, om jag har förmåga att utbyta den mot den *vigt* silfver, hvilken lagen förklarar för en franc“. Det är sålunda icke *formen* på det myntade silfret, utan det är *vigten* och *quantiteten* silfver, jag har rätt att fordra i stället för det lemnade myntrepresentativet — papperssedeln eller vaxeln.

Då jag nu går att skärskåda förhållandet, sådant det i verkligheten egt rum, hvad finner jag då? Jo, sedan uttagning af specier någon tid fortgått med reguliera summor i hvarje vecka, så utlemnade Bankofullmäktige en enda gång — ty efter den betan upphörde silfveruttagningen — 80,000 R:dr R:mt i silfver, deraf ungefär hälften eller circa 40,000 R:dr i fjerdedels-specier, men den andra hälften i hela såsom förut. Och detta var hela tillämpningen af Bankofullmäktiges så mycket klandrade beslut att utlemna „silfvermynt å småre valörer i stället för begärda hela specier“. Jag får i sanning säga, att det förekommer mig, som om den storm, man härför velat uppröra, starkt påminner om den namnkunniga komedien: „Mycket väsen för ingenting“. Men äfven om jag vore anhängare af samma åsigt som Banko-Utskottets majoritet angående sjelfva rättsfrågan, så skulle jag icke anse Banko-Utskottet hafva haft skäl att för en sådan obetydlighet som den ifrågavarande yttra, att Fullmäktiges beslut „icke väl öfverensstämmer med en riktig omsorg om Riksbankens kredit och anseende; och då jag vidare hört, att en ärad representant från Göteborg till och med ansett detta utlåtande allt för lindrigt — så skulle jag tillägga, att dylika „prickningar“ klart bevisa, att Bankofullmäktige varit försigtige seglare, som i tid refvade seglen för de enskilda intressenas tillämnade storm på Bankens metalliska kassa, ty sjelfva diskussionen här och den passion, med hvilken den af angriparne föres, visa mer än nog, att detta tillbud till storm icke blott var ett vindkast, en tillfällighet utan rent af „principiel“; ja, ju häftigare Fullmäktige angripas och häcklas, desto fastare blir derföre min öfvertygelse, att de i det allmännas intresse handlat rätt och klokt. Jag påyrkar för min del, att Banko-Utskottets Utlåtande i första punkten måtte med ogillande af dess motive-ring läggas till handlingarne.

Ett stort antal af Kammarens ledamöter förenade sig.

Herr Hedlund: För den, som redan nära ett tiotal år tillbaka med harm åsett, huru Riksbanken uppå det sätt, hvarom här är fråga, trakasserade sina fordringsegare, kan det icke vara annat än glädjande, att vi nu åtminstone kommit så långt, att det kunnat i ett Banko-Utskotts Betänkande framkomma en liten svag erinran mot Riksbankens Fullmäktige för deras förfarande på detta område. Å andra sidan är det deremot naturligt, att, då så ringa föreställningar i afseende på Bankens pligter mot sin publik ännu beherrska det stora flertalet, också personer skola finnas, som vilja försvara ett så förhatligt beteende, som Riksbankens i den i Betänkandet omnämnda silfveruttagningsaffären.

Det har ganska länge varit betraktadt såsom något opatriotiskt att uttaga silfver ur Riksbanken, och för omkring 20 à 30 år sedan vågade man knappt ett försök i den vägen. Följderna häraf måste blifva att kursen kunde uppgå till en onaturlig höjd; men nationen var belåten blott „silfret ej gick ur landet“.

Det måste dock erkännas, att förhållandet icke är alldeles likartadt i närvarande stund. Man har nemligen nu jemkat med sig så mycket, att man åtminstone tillåter uttagning af silfver, då det gäller att betala skulder till utlandet; men man ogillar dess uttagande "på spekulation", ehuru denna spekulation verkar detsamma, som om man sjelf uttog silfver och betalade sin skuld.

I det ena som andra fallet hindras nemligen hvad som dermed bör hindras, nemligen kursens onaturliga stegring, hvilken är ingenting annat än försämring af landets mynt, hvilken åter innebär en betänklig rubbning i alla värdeförhållanden, som uppmätas med mynt.

Om jag nemligen för en silfvervaluta i Hamburg om 100 mark, som i verkligheten är värd 132,18, nödgas betala ytterligare 2 à 2½ R:dr, så har ju värdet af landets mynt blifvit i den mån nedsatt, som ligger i denna extra afgift.

Låt oss taga ett exempel! En person i Haparanda har en fordran hos denna stads bank på 10,000 R:dr, men har ock att betala i Stockholm en skuld af samma belopp. Han går till banken i sin stad och begär att för sin fordran få en vaxel på Stockholm. Banken fordrar derföre 2 à 2½ procent i extra afgift. Då mannen ej vill gå in på dessa villkor, utan begär att få ut sina pengar, gifver man honom 10,000 sedlar i skiljemynt, för att försvåra den direkta afsändningen. Jag tror ej, att detta vore honnett gjordt af denna bank, men det är dock på detta sätt, den Kongliga Svenska — förlåten mig, mina Herrar! icke Kongliga! — den Svenska Riksbanken handlar och har handlat.

Här har talats om, att man icke kan styra kursen. Detta är felaktigt: Banken kan och skall styra kursen, helt enkelt derigenom att jag får full metallvaluta för min sedel.

Vidare har man sagt, att man ej eger rättighet att i Banken efter behag begära den ena eller andra myntsorten, och till stöd derför har blifvit anfordrad en stor statsekonomisk författare, Chevalier, som säger, att det icke är formen på det myntade silfret, utan vigten och kvantiteten af detsamma jag kan fordra i stället för mitt mynrepresentativ. Men jag får icke i Svenska Riksbanken silfver efter vikt, ty Banken mottager mig med det påståendet, att den har rättighet gifva mig "myntadt" silfver. Derföre inträffa också sådana affärer som den, hvilken nu så mycket är på tal. Man gifver en person myntadt silfver, då han vill hafva det omynntadt eller i plantsar, men sedan köper man med vaxlar tillbaka det myntade silfret ifrån utlandet. Jag tror icke detta är riktigt eller affärsmissigt.

Här har blifvit sagdt, att Banko-Utskottet begagnat för skarpa ordalag, då de om Bankofullmäktige sagt, att deras åtgörande "icke väl öfverensstämmer med en riktig omsorg om Riksbankens kredit och anseende". Jag tror icke, att dessa ord äro för skarpa. Förfarandets verkliga natur är, att det vittnar om en fullkomlig obekantskap med naturen af bankrörelsen och förbiseende af Riksbankens kredit och anseende. Jag anser således, att Banko-Utskottet begagnat ganska hofsamma ordalag i afseende å här förevarande Fullmäktiges åtgärd. Att den fogliga anmärkningen skulle råka i motsägelse till den i décharge-tillstyrkandet förekommande frasen: "nit och omsorg" — torde befinnas ogrundadt, när man beaktar,

att här ingenting säges om "insigten." Och att Herrar Fullmäktige i öf-
rigt ådagalagt de vitsordade dygderna, lärer väl ingen vilja betvifla.

Under uttalandet af mitt förmenande, att Banko-Utskottets omdöme
i afscende å Fullmäktiges åtgärd vid merbemälda silfveruttagning inga-
lunda är affattadt i för skarpa ordalag, utan snarare tvärtom i alldeles
för lätta, anhåller jag, att Utlåtandet utan vidare lägges till handlingarne.

Herr Vougt: Jag skall ej länge upptaga Kammarens tid, utan vill
endast tillkännagifva att jag för min del anser, att motiverna i Utskottets
förevarande Memorial ej vittnar om den grannligheten, som jag väntat
skulle blifva mot Bankofullmäktige iakttagen; och jag yrkar således att
punkten med ogillande lägges till handlingarne.

Herr Friherre Gripenstedt: De båda punkter i förevarande Be-
tänkande, hvilka innebära ett mer eller mindre bestämdt klander mot
Bankofullmäktiges åtgärder, hafva en gemensam grund deruti, att de ogilla
det syfte, som Fullmäktige ådagalagt, att genom en eller annan utväg vilja
försvåra uttagningen af silfver ur Banken och derigenom uppdrifva kursen.
Den ena af dessa utvägar, eller den som i förevarande punkt blifvit an-
märkt, har varit att, när silfver begärts för vaxling, så har man icke all-
tid lemnat hela eller halfva specier utan en gång äfven fjerdedels-specier
samt dessutom *beslutit* att vid vaxling utlemna ännu mindre myntsorter;
och det är *detta beslut*, som i Utskottets hemställda utgör föremål för
klander. Det är sålunda en oriktig uppfattning, då af en talare här blif-
vit sagdt, att klandret angår blott den obetydlighet, att en mindre summa
kvart-specier blifvit utlemnad, ty klandret gäller *beslutet* att betala med
småmynt. Det är denna utväg att infria sina sedlar med småmynt, som
således skall prövas och som utgör föremål för det ondöme, hvartill
Kammaren kan finna sig befogad.

Man har sagt, att ingen lag blifvit bruten; men enligt min uppfatt-
ning är här verkligen brutet mot en lag. Det är visserligen ej mot den
lag, som står skrifven i Bankoreglementet eller i Myntförordningen af år
1830, utan mot en annan oskrifven lag, som dock hvar och en känner
och äfven i sin affärsverksamhet bör följa, nemligen den att lojalt och
utan prut eller undflykter uppfylla sina förbindelser. Och i detta afse-
ende anser jag för min del att Bankofullmäktige felat. Jag skall söka
närmare förklara detta.

Den, som begär att i stället för sedlar utfå silfver, gör icke detta för
nöjet att få ett visst quantum sådan metall, utan för behofvet att dermed
verkställa liqvider på utländsk ort, hvarest detta icke kan ske med Sven-
ska sedlar, utan blott med silfver eller anvisning derpå. En talare på
venster sida här bakom mig har sagt, att "affärer med utlandet utföras
genom aftal om liqviden". Ja väl, men sjelfva *liqviden* måste dock slut-
ligen ske genom klingande mynt eller genom anvisning på sådant, det vill
säga genom vaxlar.

Då vaxlar ej finnas eller kunna fås till skäligt pris, blir man alltså
nödsakad att anskaffa silfver, och härtill har man alltid utväg, så snart
man eger banksedlar, ty hvar och en är berättigad att mot dessa undfå
den quantitet silfver, som myntlagen bestämmer. På samma sätt äro också

alla utländska myntsorter uttryckta i ett visst quantum guld eller silfver, och när en summa Svenskt mynt utmärker samma quantum silfver som en annan summa utländskt mynt, så hafva dessa begge summor naturligtvis samma värde och stå till hvarandra hvad man kallar "al pari". Tillåt mig i detta afseende få anföra ett exempel.

Enligt Myntlagen af 1830 skola i 1,000 R:dr R:mt finnas 15 Svenska skålpund fint silfver, och dessa 15 Svenska skålpund, hvilka motsvara 27,27 Kölniska mark fint silfver skola enligt Hamburger myntlagen äfven finnas i 756,74 mark Hamburger-banko. I följd häraf äro alltså begge dessa summor, 1,000 R:dr Svenskt R:mt och 756,74 mark Hamburger-banko. såsom innehållande precis samma quantitet fint silfver, al pari. Om nu detta förhållande reduceras till ett enklare uttryck, så finner man att 1 mark Hamburger-banko rätteligen motsvarar 132,14 öre Svenskt R:mt, och detta är således al pari kurs.

Det är klart att, om t. ex. 100 mark Hamb.-banko skola betalas, borde denna summa rätteligen kunna lösas med 132 R:dr 14 öre R:mt, emedan häruti innehålles just den quantitet fint silfver, som representeras af 100 mark banko; men en sådan lösning står likväl sällan till buds, och för att undvika den kostsamma öfersändningen af silfret, som dock utgör det yttersta betalningsmedlet, måste man oftast för hvarje mark banko betala ett visst öfverpris, eller efter en kurs som stundom uppgår till 134 å 135 öre. Man underkastar sig denna höga kurs, så länge man icke har någon annan utväg att med mindre uppoffring erhålla det nödiga betalningsmedlet, men om deremot kursen blifvit så hög, att silfret kan uttagas och öfersändas till billigare pris, så begagnar man sig naturligtvis af denna utväg. Men då man presenterar en viss summa till vaxling i Banken, bör man också kunna påräkna att få så mycket silfver, som enligt myntlagen skall finnas i denna summa, och så länge man utfår hela specier, erhåller man äfven detta belopp fullt ut. Skulle deremot icke hela specier utlemnas. utan endast smärre mynt, så lider man orätt, ty man får då icke till fullo det quantum silfver, hvarom man genom myntlagen tillförsäkras, utan något mindre. Detta har sin grund deruti, att det är medgifvet ett större remedium i vikt för de mindre myntsorterna, och denna större latitud i vikt är nödvändig, emedan den mekaniska färdigheten att sönderdela silfret i stycken af en viss vikt icke kan drivas så långt, att hvarje 10-öre blifver matematiskt lika stort, som det bör vara. Den af sådan orsak medgifna latituden är, som bekant, för hela specier 0,3 procent, för halva specier 0,4, för quart-specier och för 50-ören 0,7, för 25-ören 1 hel procent och för 10-ören ända 1,5 procent -- allt öfver eller under normalvigten.

Med den fulländning, hvartill vårt myntverk blifvit bragt, kan man nu, på grund af dessa stadganden, till ersättning för de vida drygare myntningskostnaderna för de mindre sorterna, hålla dessa något under den normala vigten, utan att likväl understiga det tillåtna remedium, och att så sker kan man lätt övertyga sig om genom vägning, då man skall finna, att samma summa, t. ex. 1,000 R:dr, i hela specier och i 25-ören icke har samma vikt, utan att småmyntet väger mindre. Det är denna viktskillnad, som sedelinnehafvaren vid vaxling förlorar, och det må väl då med skäl kunna frågas, om det är fullt lojalt och värdigt en bank, helst en Statsbank, att begagna sig af ett sådant förhållande — beroende på

ett i sjelfva verket nödigt stadgande om större remedium för det mindre myntet, på det ej en alltför stor kassering och ommyntning deraf skall ega rum — för att undgå att till fulla betala den valuta, eller det quantum silfver, som enligt myntlagen skall finnas i den till vexling erbjudna summan. Enligt mitt begrepp är detta icke fullt lojalt och värdigt, ty den enskildes rätt blir härigenom förnärnad. Och dertill kommer ännu en annan omständighet, som af en föregående talare redan blifvit vidrörd, nemligen att värdet af rikets enligt grundlagen gällande mynt, eller Riksbankens sedlar, härigenom blir förminskadt; men detta värdes upprätthållande är dock Fullmäktiges första pligt. Det är dessa omständigheter, nemligen att Fullmäktige till förfång för den enskilde, och med åsidosättande af myntvärdets upprätthållande, i strid med sedelhafvarens önskan, vid vexling, dels utgifvit mindre mynt, dels *beslutat* att ytterligare utgifva ännu smärre, d. v. s. mindre fullvigtiga, myntsorтер, utan att dertill fanns någon tvingande anledning, då mer än 2 millioner voro att tillgå i hela species, som jag för min del anser klandervärda.

Man har såsom ursägt härför anført exempel från Preussen och Danmark. Jag kan för ögonblicket ej säga, om i dessa länder finnes någon skilnad i remedium för större och mindre myntsorтер, men äfven om så är fallet, hvilket jag förmodar, så är det ändock en bestämd skilnad i detta hänseende emellan förhållandena hos oss och i dessa länder, ty deras sedlar äro ett frivilligt betalningsmedel och gå icke med tvångskurs såsom våra. Hos oss är hvar och en pliktig att i liqid taga Riksbankens sedlar, och då synes mig också vara tydligt, att man bör hafva rätt att utfå deras fulla silfvervärde af Banken.

Jag har visserligen antecknat ännu ett och annat, som här blifvit sagdt, men som detta är af mindre betydighet, förbigår jag nu detsamma. Den slutsats, till hvilken jag kommit, är emellertid, att den anmärkning, som i förevarande punkt blifvit gjord af Utskottet, icke är obefogad. Ordalagen kunde måhända hafva varit något annorlunda; man kunde måhända hafva sagt, att den vidtagna åtgärden icke väl öfverensstämmer med en riktig uppfattning af Bankens pligt att uppfylla sina förbindelser, eller något dylikt, men den uttalade åsigten eller grundsatsen är likväl i min tanke alldeles riktig, och för öfrigt finner jag icke heller, att Utskottets ordalag äro på något sätt förnärmande. Under sådana omständigheter anser jag, att Kammaren icke bör gifva sitt Utskott orätt uti hvad det i denna punkt föreslagit, utan blott lägga punkten till handlingarne.

Herr Agardh: Då jag med full öfvertygelse deltagit uti det Banko-Utskottets beslut, som blifvit så mycket klandradt, anser jag det vara en skyldighet att erkänna min delaktighet deruti, men öfvertagande sålunda min anpart af klandret, anser jag mig berättigad visa tillbaka den tillvitelse, som man gjort Utskottet, att hafva småaktigt mästrat Bankofullmäktiges åtgärder. Det har icke, så vidt jag förstätt Utskottets mening, varit afsigten att klandra den ena eller andra åtgärden, hvilket nog torde synas af de ordalag, hvari decharge för Fullmäktige förordas; det har fastmera varit Utskottets afsigt att uttala sin mening om vissa åsigter, som gjort sig gällande vid fattande af Fullmäktiges beslut, och att framhålla dessa åsigter, icke derföre att de föränleddt nu redan vidtagna åtgärder, utan

derföre att de innebure en fara för framtiden. Jag måste derjemte på det lifligaste protestera emot den uppfattningen, att det skulle vara utlemmandet af ett mindre belopp quart-specier, som föranledt Utskottets uttalande i första punkten; denna åtgärd har Utskottet tvärtom förbigått; det är beslutet af den 19 December, hvarom, som det heter hos Fullmäktige, förut varit fråga, men som nu fattades, att nemligen i stället för hela specier utlemma smärre silfvermynt — jemte motivet för detta beslut, att nemligen derigenom förhindra vidare silfveruttagning för export — det är detta beslut, som Utskottet ansett grunda sig på en så farlig uppfattning om Riksbankens förbindelse att betjena allmänheten och om dess skyldighet att sina sedlar med silfver inlösa, att Utskottet ansett sig icke kunna underlåta att såsom sin mening uttala, det *Fullmäktiges beslut icke väl öfverensstämde med en riktig omsorg om Riksbankens kredit och anseende*.

För att afkläda frågan all den partiskhet, som man kan vara benägen att inlägga i den närvarande stundens bedömande deraf, kan det måhända vara tjenligt och lärrikt att se, huru man förr dömt under liknande förhållanden. Den paragraf i Bankoreglementet, som ålägger *Fullmäktige tillse att, så vidt ske kan, prägladt silfvermynt af alla fastställda sorter städse må finnas i förråd*, den innehöll före år 1860 endast att Banken vore skyldig sina sedlar inlösa med Svenskt silfvermynt "*af de sorter hvarå tillgång finnes*". Den innehöll således då det stadgande i tydliga ordalag, som Banko-Utskottets motståndare nu vilja inlägga i den 16:de paragrafens ordalydelse. Men just detta i klara ordalag affattade stadgande borttogs vid 1859—1860 års riksdag, med anledning af en motion af den ärade ledamot af Kammaren, Herr L. J. Hierta, som nu ansett sig böra uppträda emot den Banko-Utskottets åsigt, som han då sjelf förordade. Herr Hiertas motion innehöll nemligen det yrkande: *att Banken skulle förpligtas att till den, som sådant åstundar, hädanefters alltid hålla hela specier tillhanda i växling*. Härpå svarade dåvarande Banko-Utskott, att det icke kunnat undgå finna, att de i paragrafen förekommande nämnda orden: *af de sorter, hvarå tillgång finnes* kunna giwa rum för missstyding och fördenskill böra ur reglementet uteslutas. Alltså, på en motion om skyldighet för Banken, att tillhandahålla hela specier, svarade man med att föreslå borttagandet af just de ord, som kunna göra denna skyldighet tvifvelaktig; man satte således då icke i fråga, att skyldigheten redan fanns, man ville endast göra den klarare. Utskottet tillägger endast att som verkställbarheten kunde blifva beroende af Myntverkets förmåga att fullgöra Fullmäktiges requisitioner, så borde föreskriften, att tillhandahålla silfvermynt af *samtliga valörerne*, icke göras mera ovilkorlig än som den blef genom paragrafens nu egande ordalydelse, deri dock reservationen *så vidt ske kan* icke ens då af Banko-Utskottet insattes. Vill man således tolka den 16 § med ledning af det syfte, hvori dess nuvarande ordalydelse tillkommit, så vågar jag för min del tro, att deri verkligen uttryckes en bestämdare föreskrift än den Utskottet antagit, och att således Fullmäktiges beslut i sjelfva verket innefattar ett öfverträdande af gällande föreskrifter.

Jag vågar vidare påminna om, huru man bedömt liknande tillgöranden under en ändå längre bort liggande tid, sorglig i åminnelse. Det är

nära nog jemnt 50 år sedan Banken sednast var tvungen att stänga sin lucka. Under flera föregående år hade Bankens Styrelse sökt på flera-handa sätt tillintetgöra allmänhetens försök att utfå silfver mot sedlar. Man började med att under hand gifva kassörerne tillsägelse att spara de hela riksdalrarne och större myntsarterna; så beslöts att endast utlemna 2, 3, 4 R:dr till hvarje person, och "att de, som åstundade större poster egde att ingifva skriftliga requisitioner, hvilkas behörighet (!) det ålåg samtliga vaxel-banko-kommissarier att granska och bedöma". Då silfver-uttagen fortgingo, inskränktes utvexlingen till vissa dagar och ett par timmar vid en enda kassa, och man gick de sista åren ända derhän, att endast utlemna 12 skilling åt hvarje person — det hette likväl, att *Banken inlöste sina sedlar med silfver!* Det var slutligen en af Sveriges då mest ansedde män, Excellensen Adlersparre, som genom att stämma Banken inför Svea Hofrätt gjorde slut på skandalen. Grefve Schwerin, som varit ansedd såsom en auktoritet i bankfrågor och som under flera år var en af Riksbankens styresmän, har i sin samling af författningar rörande Bankoverket, sedan han omständligare redogjort för denna sorgliga silfver-utvexlings historia, deröfver uttalat sitt omdöme i några tänkvärda ord, som jag anhåller här få uppläsa:

"Jag har ett ögonblick tvekat, huruvida jag borde gifva publicitet åt dessa förhållanden; men öfvertygad att de utgjort en långvarig sjukdoms sista symptom och att något dylikt omöjligan kan mera hända, har min tvekan snart försvunnit. Jag har deremot trott att uti ett öppet röd-jande af sådana den förfutna tidens åtgärder, dem något hvar, som der-till medverkat, nu säkerligen gerna skulle se ogjorda, ligger ett af de säkraste garantier för ett framtida bättre skick, som man har att erbjuda."

Mine Herrar! äro vi verkligen komme derhän, att det kan vara fara värdt att den gamla sjukdomen åter infinner sig? De första symptomerna — försöken att undandraga sig förbindelsen att tillhandahålla det bättre myntslaget, och att låta användandet utanför bankluckan — "*requisitionens behörighet*", som det ålåg kommissarierna att pröfva och bedöma — afgöra i hvad mån Banken skulle fullgöra sina förbindelser -- dessa symptom äro desamma; fortgår man på denna bana, så har man, enligt min öfvertygelse, tagit de första stegen till realisationens omintetgörande. Jag anhåller att Kammaren ville med godkännande lägga Memorialet till handlingarne.

Herr Otterström: Jag skall rätta mig efter de rop på Proposition här förnimmas och vara helt kort i mitt yttrande. Om jag också enligt flere talares omdöme anses hafva ganska föråldrade åsigt, har jag dock begärt ordet för att till protokollet uttrycka min förundran, för att icke säga förvåning icke allenast öfver hvad jag finner i Utskottets Utlåtande, utan äfven öfver yttranden af flere talare, hvilka förorda Utskottets förslag i denna fråga. Man vill icke neka, att Bankofullmäktige haft full frihet att göra hvad de gjort; man slår sig för sitt bröst och bedyrar, att man alltid kämpat för att Bankofullmäktige skola hafva denna frihet och ej vara bundne i detta hänseende. Men, mine Herrar! då man detta oaktadt vill framkasta ett så skarpt klander, och när man vill att

Andra

Andra Kammaren skall gifva sitt godkännande af detta klander, hvad gör man då? jo, man vill då binda dessa Banko-fullmäktige till hvad man icke velat binda dem genom paragrafer i Banko-reglementet, som funnits till, men som man utstrukit. För män af heder — och sådana måste våra Banko-fullmäktige få anses vara — måste ett sådant uttaladt skarpt ogillande, om det godkännes af Kammaren, vara många gånger mera bindande än om det stode i Banko-reglementet.

Man har här talat om att Banko-fullmäktige hindrat sillverutvexlingen, att de trakasserat sina kunder och sina fordringsägare; — jag kan ej uppfatta detta annorlunda, än att Banko-fullmäktige velat hindra dessa exportörer af hundratusentals Riksdaler att få utvexla *hela* specier; — ingenting annat. Och vill man nu gifva sitt bifall åt detta klander, hvad innebär det annat än ett åläggande för Banko-fullmäktige att, såvida de äro män af heder, att för alla tider åt dessa stora exportörer utvexla endast hela specier, om också det vore de sista i kassan. Jag hemställer således om det är rätt att uttala ett så skarpt ogillande, på samma gång man vill lemna Banko-fullmäktige den frihet de nu hafva; och jag instämmer med dem, som yrka att denna punkt med ogillande lägges till handlingarne.

Flere ledamöter hördes häri förena sig.

Herr Medin: Man har här så mycket talat om denna punkt i afton, och den har derunder blifvit så utvecklad, att jag ej behöfver vara vidlyftig. Jag vill blott tillkännagifva att, enligt min åsigt, vi ej hafva ringaste skäl till klander mot Banko-fullmäktige. För min del tror jag att deras beteende i denna fråga har varit så fullkomligt riktigt, att hvarken Bankens anseende eller kredit derigenom blifvit sårad; jag önskar således att Banko-fullmäktige må bibehålla oklandradt det förtroende de litills haft, och för öfrigt fria händer till den grad, som visat sig erforderlig; och jag förenar mig med dem, som önska att Banko-Utskottets Utlåtande med ogillande lägges till handlingarne.

Herr Lindström: Om jag afstår från att vidare yttra mig i hufvudsaken, så är det af aktning för Kammaren, hvars tålmod redan blifvit satt på hårdt prof; och äfven derföre att jag icke tror mig kunna öfverflytta min öfvertygelse på andra. Detta kan dock ej hindra mig att till protokollet lägga några ord, hvartill jag har särskild anledning af hvad en talare från de högre regionerna för en stund sedan yttrade, då han, ställande sitt tal till Göteborgsrepresentanten, ville påbörda honom att hafva sagt, att det af Utskottet mot Fullmäktige begagnade epitet vore ett mycket lindrigt. Menas härmed mig, så ber jag få erinra talaren derom, och tager i detta fall protokollet till vittne, att jag icke alls yttrat något sådant. Jag har blott sagt, att omdömet, jemfördt med det som i det dagliga lifvet brukar komma den till del, som trakasserar eller ovärdigt bemöter sin borgenär, är ett ganska lindrigt, och att i öfrigt, om det berodde af mig, jag gerna skulle afpruta på de stränga uttrycken, blott det, som anmärkningen afser att hufvudsakligen framhålla, af Riksdagen godkännes. Men lika angeläget som det är att rätt uppfatta sina

motståndares anföranden, lika angeläget är det att rätt känna den sak, hvarom fråga är, synnerligen då man talar ur en sådan ton och med en sådan emphasis, som denna värde talare gjorde. Det är just detta, som den aktade talaren icke gjort, då han sagt att hvad som af Utskottet klandrats var att Fullmäktige utlemnat 40,000 R:dr i fjerdedels-specier; men denna historia har icke varit föremål för Utskottets anmärkning, utan det är det af Fullmäktige långt efteråt fattade beslutet, — ett beslut, som skall gälla för framtiden — att i alla händelser utlemna mynt af *smärre* valör. Om således någon här gjort "mycket väsen för ingenting" så tror jag att det är den nämnde värde talaren sjelf, och kanske var det just derföre, som han fick röna så varma bifallsyttringar från en del af Kam-maren.

Efter sålunda slutad öfverläggning framställde Herr Talmannen propositioner, dels på deras mening, som yrkat punktens läggande till handlingarne, dels jemväl på dess läggande till handlingarne med ett sådant förklarande, som Herr de Maré föreslagit.

Båda dessa propositioner besvarades med blandade ja och nej och, då derjemte begärdes votering, blef en voteringsproposition af följande lydelse uppsatt, justerad och anslagen:

Den som vill, att första punkten i Banko-Utskottets Memorial N:o 2 skall läggas till handlingarne,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, är af Kam-maren det förklarande meddeladt, att Kam-maren, utan att instämna i Utskottets ogillande yttrande öfver Banko-fullmäktiges i förevarande punkt omnämnda beslut, lägger punkten till handlingarne.

Omröstningen, anställd i grundlagsenlig ordning, utföll med 43 ja mot 97 nej, och hade följaktligen Kam-maren beslutat i enlighet med nej-propositionen.

Punkten 2.

Härvid yttrade

Herr Indebetou: Herr Talman! Mine Herrar! Uti den nu före-dragna punkten af Banko-Utskottets Memorial N:o 2 har, såsom vi sett, Utskottet yttrat att det varit fördelaktigare för Banken, om den i stället för myntadt silfver utlemnat plantsilfver under de stora uttagningar, som egt rum. Denna Utskottets åsigt grundar sig derpå att myntadt silfver innehåller, utom silfret, äfven en quantitet koppar, hvilken verkligen skän-kes bort. Utskottet resonnerar så, att om man utlemnar silfverplantsar eller omyntadt silfver, är detta af stor fördel för Banken, emedan man då inbesparar såväl den i myntet inlagda quantiteten koppar som äfven arbetskostnaden för myntningen. Detta resonnement tyckes vara så enkelt

att man skulle tro att knappast någon invändning deremot kan göras. Men det händer att praktiken visar motsatsen af hvad theorien bestämmer; och detta kommer sig deraf att i verkligheten ingå faktorer, som man antingen uteglömt eller icke kunnat taga med i beräkningen, emedan man icke haft nog insigt i händelsernas gång. Jag ber att få berätta huru härmed förhåller sig.

Utaf Banko-fullmäktiges berättelse ser man att under November och December månader förlidet år icke mindre än 900,000 R:dr i silfver uttagits ur Banken. Förhållandet var att en stor del af detta silfver vandrade endast till vårt naboland och stadnade i nationalbanken i Köpenhamn, derifrån anbud sedermera inkom till Banko-fullmäktige att återköpa detta silfver, och man begärde ej mer än vanlig provision, en half procent. Hade nu silfverplantsar utlemnats, hade Banko-fullmäktige nödgats från Danmark införskrifva detta silfver, och det ganska snart. Återstår nu att se hvad detta skulle kostat Banken. Af Banko-fullmäktiges berättelse finner man att när silfver i plantsar införskrifves, äfven från bästa platser, så kostar det $1\frac{1}{4}$ procent; nu får man myntadt silfver för $1\frac{1}{2}$ procent och dertill kommer provisionen $\frac{1}{2}$ procent, således kostar detta $\frac{3}{4}$ procent mer. Detta är visserligen en tillfällighet, som ej på förhand kunnat beräknas, men resultatet utvisar dock att det varit mindre öfverensstämmande med Bankens fördel att utlemna plantsar. Der ser man emellertid huru teorierna understundom kunna slå felt. Under sådana förhållanden synes det mig som Utskottet varit något obefogadt att yttra att det varit fördelaktigare för Banken att utlemna silfverplantsar. På papperet kan det visserligen synas så, men i det fall, hvarom här är fråga, synes mig Fullmäktige hafva handlat fullkomligt i öfverensstämmelse med Bankens egen fördel. Det tyckes mig äfven som om de, hvilka äro tillsatte för att ombestyrja och handhafva Bankens affärer, borde få begagna sitt eget omdöme och icke vara inskränkta genom vissa föreskrifter, aldraelst när dessa äro felaktiga. Det har af en föregående talare blifvit anmärkt, att ett af Representationen uttaladt ogillande omdöme skulle vara att betrakta såsom en föreskrift och att Banko-fullmäktige icke vidare finge handla som förut, utan endast i öfverensstämmelse med hvad Representationen förklarade vara sin vilja. För min del tror jag det vore mycket vanskligt att beträda en sådan bana, och att det säkraste och bästa sättet är att våra Banko-fullmäktige få handla efter egen öfvertygelse; och jag hemställer derföre att Kammaren ville med ogillande af klandret lägga äfven denna punkt till handlingarne.

Många ledamöter hördes instämma med Herr Indebetou.

Herr Hedengren: Ehuru jag ogillat det skarpa klander, Utskottet i den första punkten rigtat mot Herrar Banko-fullmäktige, kan jag likväl ej underlåta att instämma i hvad Utskottet i den nu förevarande punkten yttrat.

Jag ber dervid att få till en början påpeka, att denna punkt icke innefattar något bestämdt klander, utan har Utskottet deri endast uttalat den åsigt, att det skulle varit med Riksbankens fördel öfverensstämmande, om Fullmäktige i förevarande fall, genom erbjudande af silfver i plants till

ett lägre pris, än det hittills medgifna, sökt förebygga uttagningen af myntadt silfver.

Det är genom uppgifter af föreståndaren för Kongl. Myntverket fullkomligen konstateradt, att myntningen af 1,000 R:dr i silfver kostar Staten cirka 11 R:dr, nemligen 8 R:dr i myntningskostnad och 3 R:dr för den koppar, som tillsättes. Detta gör för en Kölnisk mark finsilfver 40 öre, och då nu silfverexportören förklarade sig villig att emottaga plantssilfver i stället för myntadt silfver, skulle ju Banken, genom att utlemna silfver i plants i stället för i myntad form, gjort en vinst af 40 öre på hvarje Kölnisk mark finsilfver eller 11 R:dr för hvarje 1,000 R:dr i finsilfver, som uttagits ur Banken för att exporteras till utlandet. Sedan år 1830 har en Kölnisk mark finsilfver i plants aldrig utlemnats ur Banken till lägre pris än 37 R:dr R:mt. Genom noggranna beräkningar är det numera ådagalagdt, att en Kölnisk mark finsilfver i plants ej är värd mer än 36 R:dr 68 öre. Banken tager sålunda 32 öre mer för en Kölnisk mark finsilfver i plants, än i myntad form, oakadt Kölniska marken finsilfver i myntad form till följd af myntningskostnaden och tillsatsen af koppar kostar Staten 40 öre mer. Man må ej såsom skäl för bibehållandet af detta höga pris för silfver i plants invända, att plantssilfret till följd af de omkostnader, som äro förknippade med anskaffandet af detsamma och som, enligt hvad de sednast församlade Banko-revisorernes berättelse utvisar, uppgå till ungefär 1½ procent, står Banken till 37 R:dr och derutöfver. Ty vare sig att silfver af Banken kommer att utlemnas i plants eller i myntad form, måste i båda fallen Banken skaffa sig nytt plantssilfver, till ersättande af det utlemnade silfret och följaktligen underkasta sig att betala de kostnader, som deraf förorsakas. Då nu kostnaden att utmynta 1,000 R:dr i silfver belöper sig till 11 R:dr, och följaktligen utmyntningen af de nyligen uttagna 900,000 R:dr kostat 9,900 R:dr, så skulle, om ej den lyckliga omständigheten inträffat, att, efter hvad som säges, ifrågavarande 900,000 R:dr återlemnats kostnadsfritt i Malmö, sålunda genom Fullmäktiges underlåtenhet att icke till silfveruttagaren utlemna plantssilfver i stället för myntadt silfver förorsakats Staten en förlust af 9,900 R:dr.

Det har i denna sak derjemte blifvit ådagalagdt, att sedan Banko-fullmäktiges deputerade anmält, att exportören vore villig emottaga plantsilfver till ett visst nedsatt pris, Banko-fullmäktige flera dagar dröjt med att lemna något svar på denna framställning, och att uttagningen af myntadt silfver under tiden fortgått, till dess den af sig sjelf upphört.

För min del är jag fullt öfvertygad, att då en import förefinnes, som icke af en motsvarande export betäckes, utan måste till större eller mindre del gäldas med silfver, det alltid skall visa sig omöjligt att kunna motverka utförsel af silfver, äfven om man söker uppnå detta mål genom att utlemna småmynt i stället för specier, hvilket, enligt min åsigt, icke kan vara rätt; då för det mindre silfvermyntet är medgifvet ett större remedium, och det dessutom lätt kan vara slitet, och jag anser därför bäst, att en silfverexport, när den befinnes oundgänglig, må ega rum på det för landet minst skadliga sätt, eller genom utförande af plantssilfver, om silfveruttagaren dermed åtnöjes. Oakadt hvad jag nu haft äran yttra, anser jag mig så mycket mindre böra mot Banko-fullmäktige uttala något

egentligt klander för deras åtgöranden i denna sak, som jag har mig be-
kant, att allt sedan realisationen den åsigt gjort sig gällande hos Banko-
fullmäktige, att man icke borde utlemna silfverplantsar till lägre pris än
det, hvartill detta införskrivits af Banken, hvarföre det också är lätt för-
klarligt, att nuvarande Herrar Banko-fullmäktige icke haft så lätt att bryta
en ny väg och trotsa gamla fördomar.

Då jag emellertid anser det vara magtpåliggande, att dessa fördomar
blifva brutna och förluster icke fortfarande tillskyndas Staten, hvilka, om
man antager att sedan realisationen egde rum 25 millioner i myntadt
silfver gått ur landet, uppgått till den betydliga summan af 275,000 R:dr,
har jag för min del ej tvekat att instämma i Utskottets yttrande i denna
punkt, helst de ordalag, Utskottet i den nu föredragna punkten begagnat,
förefalla mig ganska milda och väl valda.

Herr Hedenberg: Såsom suppleant i Banko-Utskottet var jag in-
kallad till tjänstgöring derstädes, då nu ifrågavarande Memorial förehades
till justering. Banko-Utskottets beslut i ämnet voro fattade redan före
mitt inträde i Utskottet, och då jag sålunda icke egt tillfälle att derstädes
uttala min mening i förevarande fråga, ber jag att nu få tillkännagifva
densamma.

Enligt mitt förmenande hafva Herrar Banko-fullmäktige i nu ifråga-
varande fall icke på något sätt handlat i strid mot gifna föreskrifter, och
då jag dessutom anser nödigt för Banko-fullmäktige, derest de skola kunna
i brydsamma tider med kraft handhafva Bankens angelägenheter, att ega
fria händer att handla på sätt de finna med Bankens sanna fördel öfver-
ensstämmande, förenar jag mig i Herr Mannerskantz' reservation och yr-
kar att Kammaren måtte ogilla Utskottets i den nu föredragna punkten
uttalade åsigt.

Herr Lindström: Man måste väl medgifva, att anmärkningen i
denna punkt är af särdeles lindrig beskaffenhet, åtminstone sedd i jem-
förelse med den i första punkten, och detta ännu mera, när, såsom här
är fallet, det gäller en stor och viktig principfråga. Än mer måste man
medgifva detta, när man finner att Utskottet, som icke saknat anledning
att mot Fullmäktige framställa anmärkning mot t. ex. det sätt, hvarpå
deras protokoller föras, och som gör, att Utskottet, beträffande en del
ganska viktiga beslut, lemnas i okunnighet om hvilka verkliga skäl, som
förestafvat det ena eller andra beslutet, eller de åsichter, som i vissa vig-
tiga fall ledt Fullmäktige, likväl icke i dessa delar framkommit med någon
erinran. Jag tillåter mig emellertid här att lyfta en liten flik af den
slöja, som ligger öfver dessa protokoller, visande huru ganska viktiga frågor
inom det verket beredas och afgöras.

Fullmäktiges protokoller äro af tvänne slag, dels de allmänna, dels
särskilda eller s. k. hemliga. Man skulle väl tro, att döma af titulaturen,
att de sednare skulle innehålla mycket märkvärdiga och viktiga saker;
men vid närmare granskning finner man just ingenting, om icke det, att
hvad som skulle vara märkvärdigt och viktigt, föregår och afhandlas
mellan Fullmäktige utom protokollet, hvarföre också protokollet blifver
ganska knapphändigt och föga upplysande för omdömet om de rätta mo-

tiverna till den ena eller andra åtgärden. Så finner man t. ex. att, då en af deputerade till Fullmäktige hemställde, huruvida icke plantssilfver, till visst erbjudet pris, finge utlemnas, för att förebygga uttagningar af myntadt silfver, Fullmäktige i stället biföllo ett uppskofsbeslut, af den anledningen, att en utaf Fullmäktige vidtagit åtgärder för att inhemta upplysningar, som på den förevarande frågan hade inflytande. Vid sådant förhållande hade man väl egt rättighet att vänta, det dessa upplysningar borde blifvit aflemnade vid nästa plenissammanträde; men ingenting hände af allt detta, utan Fullmäktige förklarade blott, till svar på den gjorda framställningen, det de hyste väsendtliga betänkligheter mot att nedsätta priset på plantssilfver, hvarföre i stället borde vidtagas den åtgärd att, i stället för hela specier, utlemna smärre silfvermynt af lägre icke requirerade valörer, hvilket antagligen skulle verka till upphörande af den ifrågasvarande utvexlingsoperationen. Hvilka de väsendtliga betänkligheter voro, som hindrade Fullmäktige att ingå på förslaget att utlemna omyntadt silfver, i stället för myntadt, derom lemna man i fullkomlig okunnighet, likasom om förloppet af den underhandling, som Fullmäktiges deputerad blifvit anmodad inleda med den person, som hufvudsakligen uttagit silfver; blott det får man till sluts veta, att denna anmodan blifvit gifven utom protokollet, och att Fullmäktige icke fränsagt sig att i sista hand pröfva antagligheten af det pris å omyntadt silfver, som kunde blifva erbjudet, en pröfning, som emellertid icke alls synes vara företagen, så vida icke äfven den blifvit gjord utom protokollet.

Hvad nu sjelfva hufvudfrågan beträffar, eller huruvida det icke är med Bankens fördel mera öfverensstämmande att, i stället för myntad metall, utlemna omyntad, när sådan begäres, så är härvid att först bemärka, det ingen ifrågasatt att utfå den omyntade metallen till lägre pris än det, som är bestämdt för sjelfva myntet. Man begär nemligen ingenting annat, än att för en silverspecie, som innehåller 6 ort fint silfver, erhålla 6 ort fint omyntadt silfver, efterskänkande de 2 ort koppar, som specien skall innehålla; och när nu Banken eller, låt vara, Myntverket härigenom ytterligare besparas myntningskostnaden, så skulle väl synas som vore en sådan begäran den mest billiga och med Bankens egen fördel öfverensstämmande. Så lära dock icke Banko-fullmäktige tycka, ty änskönt de hafva full rättighet att, utan hinder af sitt reglemente, bestämma priset på omyntadt silfver och äfven utlemna detta, föredraga de att lemna den bättre och förädlade varan mynt framför den af mindre värde varande omyntade metallen eller silfver i plants, och detta till och med till lägre pris, räknadt efter silfrets vikt, än hvad den omyntade metallen skulle kosta. Anledningen till detta besynnerliga förfaringssätt är troligen för de flesta en obegriplighet och i sanning är förhållandet nog svårt att kunna förklara; men en förklaringsgrund vill jag för min del söka uti den mängd irriga föreställningssätt, som sedan äldre tider råder rörande bankväsendet, och från hvilka Bankens styresmän, till hvilka jag räknar jemväl Rikets Ständer i fornda dagar, sjelfva hittills icke förnått befria sig. Dessa föreställningssätt datera sig från längre tider tillbaka och genomlöpa såsom en röd tråd alla bankreglementen. En närmare belysning af desamma torde icke vara utan intresse, hvarföre jag anhåller att i några korta drag få här teckna den del af Bankens historia,

som med nu föreliggande ämne har sammanhang, dervid jag jemväl får tillfälle att yttra mig rörande de af flera talare i anledning af den 1:sta punkten vidrörda kursförhållanden.

Det var vid 1844 års riksdag som man först lyckades att realisera en idé, hvarpå den tidens finansmän länge varit betänkte, nemligen att låta Riksbanken bedriva vaxelrörelse. Man kunde icke inse, hvarföre Banken icke kunde, likaväl som enskilde, sysselsätta sig härmed, och med den dela vinsten, som borde blifva större i den mån Bankens kapitalöfverlägsenhet var större, hvarjemte Banken förmodades derigenom blifva i tillfälle att lättare upprätthålla myntvärdet samt hindra alltför häftiga fluktuationer uti kursen. Men att Riksbanken med denna slags rörelse sig skulle befatta, var för många en galenskap, och här fordrades vid den nya banans beträdande, att iakttaga den aldra största varsamhet. Sålunda stadgades, bland annat, i Banko-reglementet en viss bestämd kurs för Hamburger Banko, de enda vaxlar med köp och försäljning, hvaraf Fullmäktige finge taga befattning, en bestämmelse, som i Banko-reglementet fick stå kvar ända till 1862 års riksdag, då man ändtligen fann tiden inne att förvisa den derifrån. Utstruken på papperet, agerar den likväl ännu i verkligheten med all den kraft, som traditionen derät skänker. Att man bestämde en viss kurs för Hamburger Banko, öfver eller under hvilken Fullmäktige icke fingo gå, var visserligen i och för sig temligen betydelselöst, om man blott funnit den rätta, men nu tog man en kurs, så att säga på höft, och sedan man fått i sitt hufvud, att en Svensk silfverspecie skulle vara lika med en Hamburger Thaler eller 3 Mark Banko, ehuru den förra, i följd af sin större silfverhalt, var 3 à 4 öre mera värd än den sednare, så bestämde man härefter kursen på 3 Mark Hamburger Banko till 128 sk. Banko i den tidens mynt, eller, efter vår nuvarande myntfot, 133 $\frac{1}{3}$ Rdr för 100 Rdr Banko, i stället för en vida lägre, och, såsom sagdt, under 18 års tid fick detta stadgande skyldra uti Banko-reglementet. Det är detta stadgande, tillkommet mera på slump än efter noggranna beräkningar, som födt och underhållit den origtiga åsigten om de olika myntsorternas förhållande till hvarandra samt utbildat den slentrian inom Bankostyrelsen, i följd af hvilken den i alla tider ansett såsom en oeftergiftlig pligt, att hålla kursen högt uppe. Det är detta stadgande och den sålunda för högt beräknade parikursen på Hamburg, som återigen i sin ordning verkat till det höga pris, som blifvit satt å det omyntade silfret och slutligen vållat, att, när öfverdriften kom till sin höjd, det myntade silfret togs ur Banken, för att i utlandet nedsmältas, derifrån Banken slutligen fann sig nödsakad återhemta det, för att på nytt börja myntningsprocessen. Det är med glädje jag förnummit, att min aktade kamrat på bänken, som likväl nu lemnat sin plats, börjat, äfven han, erkänna rigtigheten af de af mig långt före detta uttalade åsichter och jag beklagar blott, att han icke lyckats förskaffa dem gehör hos den korporation, af hvilken han är en framstående ledamot, eller bereda den inflytande emot det mäktiga intresse, som hemtar en icke obetydlig fördel af de höga kurserna.

Man har sagt, att den uttagning af silfver, som egt rum, varit så obetydlig och att saken derföre icke eger den vikt man vill tillägga densamma. Man har rätt, om man endast ser till det silfveruttag, som egde

rum under sistlidn höst, men betänker man att affärerna på lika sätt bedrifvits under många föregående år, att denna export af myntadt silfver belöper sig icke till några hundra tusen, utan många millioner Riksdaler, så tror jag att saken har betydelse nog, och man skulle nästan kunna säga, att Myntverket under det sista tjugutalet af år hufvudsakligen varit sysselsatt att mynta för den Hamburgska silfvermältarens räkning.

Den hos Fullmäktige i alla tider rådande böjelsen att hålla kursen hög har man velat besvara dermed, att Fullmäktige icke förmå att, som det kallas, styra kursen utan att kursen eller priset på främmande valutor beror, likasom priset på hvarje annan vara, af tillgång och efterfrågan; men här är icke fråga om att styra kursen, här är blott fråga om att icke för vaxlar betala högre kurs än hvad man nödvändigt behöver, och att Fullmäktige likväl gjort detta tror jag mig kunna temligen klart ådagalägga. Jag håller här i min hand Bankens egna uppgifter till Finans-komitéeen, hvilka visa att endast under de tre åren 1853, 1854 och 1855 Banken kunde uppköpa vaxlar till ett belopp af 10 millioner R.; utan att under de tvänne första åren kunna åter sälja en enda vaxel på utrikes ort. Det säger sig nästan sjelft att under en på vaxeltillgång så rik tid som denna, då ingen annan afnämare till den öfverflödiga tillgången fanns än Banken, Fullmäktige borde hafva kunnat nedtvinga kursen till det minsta möjliga d. v. s. till pari, antagen till 132,18 för 100 Mark Banko. I stället att göra detta fortsatte man obesväradt att betala samma höga kurs som under föregående år, då knapp vaxeltillgång fanns, erläggande ända till 134,23 för 100 Mark Banko och i lägst 133,29, således betydligt öfver pari. Jag lemnar åt andra att fortsätta kommentarierna häröfver och beräkna de förluster Banken härå gjort, nöjande mig för min del med att endast anföra fakta, men finner ganska träffande hvad en talare på andra sidan för en stund sedan yttrade, såsom utmärkande för systemet, eller att vederbörande icke bry sig om huru mycket Banken förlorar, blott de kunna öfvertyga allmänheten att allmänheten också förlorar.

I fråga om det Svenska myntets nedsmältning i utlandet torde det förtjena att här nämnas, att man numera funnit en utväg att förekomma denna nedsmältning genom att återköpa från utlandet de utförda specierna, och har det sålunda lyckats Riksbanken att åter komma i besittning af det mynt, som sistlidna höst uttogs ur Banken och hvilket innehafvits af Danska nationalbanken samt således icke, såsom man förmänt, blifvit exporteradt på spekulation att nedsmältas. Att Banken återköpt detta silfver, derom är ingenting att säga, men så mycket mera om priset. Icke så att förstå, att detta silfver står Banken dyrare än om den från Hamburg eller London införskrifvit silfver i plants; tvärtom. Men denna affär är en den ypperligaste illustration till silfverexporthistorien och bör väl, om något, kunna öppna ögonen för det förvända uti den vaxelrörelse Banken bedrifver och uti de kursförhållanden, som göra ett fram- och återfärdande af vårt silfver öfver sundet möjligt. Det som härvid är det måhända mest märkvärdiga, är att båda parterna anse sig förtjena på denna med icke obetydliga kostnader förenade rörelse, både silfveruttagaren här och Riksbanken samt till på köpet Nationalbanken i Köpenhamn. För min del tror jag att åtminstone en af kontrahenterna

får sitta emellan och att detta är Riksbanken. Riksbanken betalar nu till Köpenhamnbanken 48 $\frac{1}{4}$ sk. Dansk för hvarje Svensk Riksdaler och erlägger liqviden uti t. ex. vexlar på Hamburg. För att nu bestämma det effektiva pris, som för silfret betalas, måste man känna först den kurs, till hvilken Bankens vexlar äro inköpta, och sedan den kurs, hvartill de i Köpenhamn blifva realiserade, eller ock, hvilket torde vara det rättaste, jemföra de på Köpenhamns- och Stockholmsbörserna samtidigt noterade kurser med hvarandra. Gör man detta, så skall det befinna sig, och med enkel regula di tri åtager jag mig att för hvem som helst visa, att, efter det pris af 48 $\frac{1}{4}$ sk., som Banken betalt för silfret i Köpenhamn, motsvarar detta, efter en kurs i Köpenhamn af 200 $\frac{3}{4}$ R:dr per 300 Mark Banko, eller den kurs, som derstädes för kort vaxel noterades medio Januari, en kurs af 133,10 för 100 Mark Banko här på stället, vid samma tid som Riksbankens försäljningskurs på Stockholms börs noterades till 134,50, af hvilket allt framgår att den, som vill komma i åtnjutande af billigare kurs än den, till hvilken Banken försäljer vexlar på Hamburg, blott behöfver uttaga silfver ur Banken, sända det till Köpenhamn och der förskaffa sig den främmande valuta i vexlar, hvaraf man har behof.

Mycket mera kunde vara att tillägga, men dels vågar jag icke längre trötta, dels smickrar jag mig icke med att kunna öfvertyga mina motståndare, ehuru jag icke lemnar hoppet att den dag skall komma, då dessa, för många ännu så obegripliga, saker skola framstå så i sitt ljus att menige man dem skola fatta och förstå. Dessförinnan skola tyvärr många och stora förluster drabba både det allmänna och enskilde, men kanske skall det så vara, kanske ligger det icke så liten sanning i dessa, en stor tänkares ord: "att menniskan, för att kunna uppnå det sanna i hvad väg som helst, först måste hafva genomvandrat allt det falska och orimliga i samma väg" — måste, likasom Dante i hans gudomliga komedi, genomvandra helvetet innan hon kan komma till himmelen.

Herr vice Talmannen Mannersskantz: Då nu föredragna punkt vidrör ett ämne, som med hänseende till Riksbanken eger den största vikt, kan jag ej underlåta, att, — ehuru den långt framskridna tiden manar mig att vara kort — med anledning af den siste talarens anförande yttra några ord.

När man i Utskottets Betänkande och det här nyss afgifna yttrandet har klandrat Banko-fullmäktige derföre, att de icke vidtagit den åtgärden, att vid silfveruttagningarne förliden höst låta utlemna plantssilfver i stället för myntadt silfver, har man derföre icke haft något annat verkligt skäl att anföra än det, att då plantssilfver kostar Banken mindre än myntadt silfver, en förlust skall hafva tillskyndats Banken genom Fullmäktiges underlåtenhet i det anmärkta afseendet. Med anledning häraf anhåller jag, att få hänvisa derpå, att, — enligt i Utskottsbetänkandet lemnade uppgifter — någon anmälan, att silfveruttagaren möjligen skulle vara benägen att emottaga silfverplantsar i stället för myntadt silfver, icke hos Fullmäktige gjordes förr än den 12 December, och att först vid silfveruttagningen den 13 December från uttagarens sida tillkännagafs, att han vore villig att alternatift emottaga antingen ommyntadt silfver eller hela Riksdaler species. Före nyssnämnda tid hade dock silfveruttagningen re-

dan uppgått till nära 168,000 stycken R:dr species, då deremot hvad som sedan uttogs icke uppgick till mer än cirka 65,000 R:dr species; och häraf visar sig, att *om* genom Banko-fullmäktiges berörda uraktlåtenhet någon förlust verkligen för Banken skulle hafva uppkommit, densamma dock ej kunnat blifva större än $\frac{3}{4}$ procent på det sist uppgifna beloppet, eller således 487 $\frac{1}{2}$ R:dr species, motsvarande 1,950 R:dr R:mt, och att densamma följaktligen hvarken kan anses hafva varit så stor, som från visst håll uppgifvits, eller hafva egt den betydighet att den rimligen bort föranleda till framställande af den anmärkning, som emot Fullmäktige blifvit gjord — och hvilken synes vara så mycket mindre befogad, som den hos Fullmäktige väckt frågan om utlemnande af plantsar i stället för specier äfven dertöre ej kunde hinna leda till något resultat, emedan den ovanligt starka silfveruttagningen — förmodligen af det skäl att behöfvat att uttaga silfver hade upphört, eller dertöre att uttagaren ej fann för sig förmånligt att dermed fortsätta — inom några få dagar efter den 12 December af sig sjelf afstodnade.

Om man dertöre beslutat en anmärkning emot Fullmäktige dertöre, att de icke genom nedsättning i priset på silfverplantsar föranledt uttagaren att heldre uttaga omyntadt än myntadt silfver, så kan det icke vara för den förmenta obetydliga förlusten för Banken af några hundrade Riksdaler, som man dertill funnit sig föranlåten; utan man åsyftar otvifvelaktigt dermed något vida mera väsendtligt, eller att, såsom den siste talaren både i sitt nyss hållna anförande och förut under aftonens förhandlingar, jemte flera andre talare, ganska tydligt hafva visat vara deras egentliga mening — söka nedbringa kursen på utländska vaxlar ifrån det alltför höga belopp, hvarå de påstå densamma fortfarande hålla sig. Och då frågan härom visserligen är af mycket stor vikt både för Banken och allmänheten, önskar äfven jag, att till dess utredning få bidraga; och vill i sådant afseende först fästa mig vid den föregående talarens yttrande, att orsaken hvarföre vaxelkursen, efter hans förmening, alltjemnt håller sig alltför hög, beror på en oriktig åsigt om den Svenska silfverspeciens rätta värde i förhållande till Hamburger Bankomyntet — samt söka visa, att man, för att komma till en rätt uppfattning om huru härmed förhåller sig, bör taga i betraktande åtskilliga omständigheter, som den nämnde talaren och de med honom liktänkande alltför mycket tyckas vilja förbise.

Enligt uppgifter, som kunna anses fullt tillförlitliga, motsvarar en Kölnisk mark den vikt i finsilfver, hvarmed 36,68235 Riksdaler Riksmynt skola i Stockholm af Riksbanken infrias, och då samma Kölniska mark inom Hamburger Bank eller vid utlemnande derifrån motsvarar ett värde af 27 mark 12 sch. Banko, finner man, vid jämförelse emellan de begge myntslagens värdeförhållanden till hvarandra, att densamma kvantitet finsilfver, som i Hamburg motsvarar 100 mark Hamburger Banko, skall vid utlemnandet ifrån Svenska Riksbanken gälla nära 132 R:dr 19 öre Svenskt Riksmynt, men dessa siffror utvisa dertöre alldeles icke rätta förhållandet hvarken emellan de olika anskaffningsprisen för samma kvantitet eller vikt silfver i Hamburg och i Stockholm och än mindre emellan värdet af en vaxel å 100 mark Hamburger Banko och det belopp i Svenska sedlar å Riksdaler Riksmynt, som dertöre bör betalas; ty den, som i Hamburg förvärfvat sig ett silfvervärde, som, i Hamburger mynt uttryckt, der gäller 100 mark

Hamburger Banko, bör visserligen, om han uttager och transporterar detta silfver till Stockholm, i derwarande Riksbank derföre erhålla i Svenskt Riksmünt 132,19 — men då uttaget, transporten, assuransen, afyttringen m. m. icke kunna ske utan att medföra en kostnad, som för jemn siffras skull kan antagas uppgå till 1 procent, så måste den, som flyttar silfret, antingen uttaga för 101 Mark Banko i Hamburg för att få 132,19 i behåll i Stockholm, eller ock för uttagna 100 Mark Banko nöja sig att få blott 130,87 i Stockholm, och vill han der få det dit transporterade silfret förvandladt till Svenskt silfvermünt, så ökas hans kostnad med $\frac{3}{4}$ procent, och han måste derföre uttaga för 101 mark 12 sch. silfver i Hamburg, för att kunna erhålla för 132,19 Svenskt silfvermünt i Stockholm, eller ock nöja sig med att för i Hamburg uttaga 100 Mark Banko i Stockholm och i Svenskt silfvermünt blott erhålla 129,50. På samma sätt måste den, som i Svenska Riksbanken uttager silfver för 132,19 i silfver och transporterar denna qvantitet till Hamburg, der derför erhålla ett silfvervärde af 100 Mark Banko; men då äfven härvid kostnad för transport m. m. måste ifrågakomma, så, om denna jemväl antages uppgå till 1 procent, kan för en i Stockholm emot 132,19 uttagen qvantitet silfver icke fås i behåll i Hamburg mera än 99 Mark Banko, eller med andra ord, den, som har 100 Mark Banko att betala i Hamburg, måste för att verkställa denna liqvid uttaga för 133,51 i Stockholm. Och den, som, för att undgå besväret och kostnaden att utföra silfver till Hamburg, föredrager att köpa en à vista vaxel, kan derföre betala ända till nyssnämnda siffra af 133,51 för en sådan vaxel, utan att derigenom hafva ådragit sig en större kostnad, än om han i Stockholm köpt den silfverqvantitet, som erfordras, för att i Hamburg kunna betala de 100 Mark Banko, som han der är skyldig. Och den rätta pari kursen för à vista vaxlar är derföre enligt min uppfattning icke det i Riksdaler Riksmünt uttryckta silfvervärde — 132,19 — som i Hamburger Mark Banko gäller 100, utan det silfvervärde, 133,51, som måste i Stockholm köpas för att i Hamburg kunna betala 100. Huru hög siffran för denna pari kurs rätteligen bör antagas vara, beror af omkostnadernas storlek. Jag har för jemn räkning antagit den till 1 procent, och derföre kommit upp till omkring 133,50, men då jag af sakkunnige män hört uppgifvas, att det icke skall löna sig att för liqvider af skulder, i stället för att köpa vaxlar, skicka silfver till Hamburg vid andra tillfällen än då kursen gått upp till 133 R:dr 80 öre, och då här kommer, att det vanligtvis här i landet råder större efterfrågan än tillgång på utländska vaxlar, hvilket naturligen måste föranleda dertill, att kursen ställer sig snarare öfver än under det rätta värde å à vista vaxlar, som af silfrets värde i Svenska Riksbanken med tillägg af transportkostnaden angifves, så måste det kunna antagas att Riksbanken, som icke har annan utväg att skaffa sig det för Banken erforderliga silfver, än genom inköp af å utländsk valuta lydande vaxlar, för dessa måste betala så högt pris, att den vaxel, som motsvarar en qvantitet silfver, som i Hamburg gäller 100 Mark Banko, i medeltal kommer att kosta Banken 133,50 à 133,80, och lägger man nu härtill transport- och myntningskostnad, så kommer man till det resultat, att det belopp eller den vikt i silfver, som Banken åt sig måste anskaffa, under vanliga förhållanden kostar Banken, för en qvantitet silf-

ver, som motsvarar 100 Mark Banko, 134,80 för omyntadt och 135,80 för myntadt silfver.

Riksbanken måste således göra gifven förlust på hvarje silfverriksdaler, som den tillhandahåller allmänheten — ty om Banken skulle försöka afhålla sig att köpa några vaxlar förr än priset derå sjunkit så lågt under det i Riksdaler Riksmünt bestämda silfvervärdet, att både transport- och myntningskostnaden derigenom kunde betäckas, skulle Banken, i konkurrens med alla andra, som, då de behöfva skaffa sig utländska vaxlar, utan förlust kunna betala ända till 1 procent utöfver nyssnämnda silfvervärde, icke annat än under de mest ovanliga förhållanden kunna erhålla några vaxlar. Men för att betäcka denna förlust, har man gifvit Banken rätt att köpa och sälja vaxlar till af Fullmäktige sjelfva bestämda priser; och då det under flera år har visat sig, att Banken, med begagnande af denna rätt, — genom att förskaffa sig vaxlar till billigare pris, då tillgången derå varit god, och med vinst åter afyttra dem, då ett större behof för deras användande visat sig — både har lyckats att till stor del förekomma silfrets ofta förnyade transporterande till och ifrån Riksbanken och att göra en vinst på vaxelhandeln, öfverstigande den kostnad, som genom silfvertransporten och utmyntningen för Banken uppkommit, anser jag derföre riktigt och för Banken fördelaktigt, att låta i utländsk valuta ställda vaxlar förblifva, såsom de hittills varit, en handelsvara, hvilken Banko-fullmäktige, utan att behöfva hålla sig till någon viss föreskrifven fast kurs, fortfarande skola ega att köpa och sälja på börserna till der gångbara priser och med uteslutande afseende fästadt på hvad Bankens egen fördel fordrar.

Man har visserligen talat om här och annorstädes, att Banken genom ett sådant deltagande i vaxelhandeln skulle kunna styra kurserna; men detta är i min tanke ett misstag, som bäst bevisas deraf, att ehuru summorna af de vaxlar, som af Banken årligen blifvit köpta eller sålda, utvisa ganska betydliga siffror, så uppgå dock summorna för af enskilde personer köpta eller försålda vaxlar för hvarje år till många gånger högre belopp, och det är således allmänhetens starka efterfrågan å vaxlar och icke någon Bankostyrelsen öfvervägande medverkan å vaxelhandeln, som förorsakar den höga kurs, hvaröfver man beklagar sig.

Men då jag sålunda anser vara med Riksbankens fördel, i ett af de mest väsendtliga afseenden, öfverensstämmande, att dess styrelse fortfarande får ega frihet, att till priser, som den sjelf bestämmer, kunna köpa och sälja vaxlar, måste jag på grund deraf finna det vara särdeles farligt, att, genom ett bifall till Utskottets anmärkning i nu föredragna punkt, lemna en för Fullmäktige bindande anvisning, att de för framtiden ej få bestämma priset å plantsilfver till högre belopp än det, som för det myntade silfret är fastställt. Det har hittills i erfarenheten visat sig, att plantsilfver — antagligen derföre, att det för köparen utgör ett vid användande i utlandet mera förmånligt betalningsmedel — kunnat från Banken säljas, ehuru alltid under dess inköpskostnad, dock till något fast obetydligt högre pris, än det myntade silfret; men nu vill man fråntaga Banken denna lilla förmån, derföre säger man, att det omyntade silfret kostar Banken sjelf mindre än det myntade, och drager man ut den fulla konsekvensen af detta skäl, så måste en nedsättning i priset å plantsilf-

ver nödvändigt hafva till följd jemväl en sänkning i priset å från Riksbanken affåtna vaxlar, ty Riksbanken kan icke skaffa sig plantssilfver annat än genom inköp af vaxlar; och då till inköpspriset för vaxlarne måste läggas utgifterna för transporten, kostar naturligtvis plantssilfver Banken mera än vaxlar, och det borde därför, om det af Utskottet anförda skälet är giltigt, för Riksbanken vara mera förmånligt, att till det fixa pris, som myntbestämmningslagen för myntadt silfver har fastställt, sälja vaxlar i stället för plantssilfver, och det är utan tvifvel till detta mål, som många sträfva på den bana, hvarå de nu vilja taga första steget. Men om Banken sålunda skulle tvingas, att sälja sina vaxlar till någon viss fixerad kurs och den icke har något annat medel att utan begagnande af utländsk kredit betäcka sina dragningar, än genom inköp af vaxlar, som motsvaras af inhemska produkters utförsel till utlandet, skulle den, så länge konkurrensen om dessa valutor vore fri, oftast nödgas sälja för vida lägre pris än den inköpt samt derpå göra högst ansenliga förluster; men då, i samma mån som Banken genom den fixerade vaxelkursen blefve ensam säljare af utländska vaxlar, den också skulle nödgas göra sig till ensam köpare, skulle den otvifvelaktigt härigenom — den inhemska produktionen till skada — komma att på konstladt sätt nedtrycka kursen lågt under de vaxlande belopp, hvartill densamma under fri täflan inom vaxelhandeln — men inom den genom myntbestämmningslagen bestämda gräns — naturligen kan komma att uppgå. Under någon tid skulle väl, på ena eller andra sättet, Banken eller landet kunna härda ut med en så bedrifven vaxelhörelse, och derigenom det eftersträfvade målet att få en låg kurs kunna vinnas; men icke kunde detta komma att räcka länge.

Det sades vid en föregående punkt att i Banko-fullmäktiges deri klandrade åtgärd skulle ligga en fara för beståndet af 1834 års realisation. För min del önskar jag lifligt att densamma fortfarande måtte komma att bestå. Men ett oeftergiftigt vilkor häröfver är, att man håller sig fast vid myntbestämmningslagens föreskrift — att Riksbankens sedlar skola med Svenskt silfvermynt af bestämd vikt vid anfordran inlösas — men icke sträcker sina anspråk derutöfver, utan tillåter att Banko-fullmäktige hädanefter såsom tillförene må ega full frihet att drifva handel både med plantssilfver och med vaxlar på det sätt, som de finna med Bankens fördel mest förenligt.

Mycket vore att tillägga i detta högst viktiga ämne, men den långt framskridna tiden tillåter icke att jag längre uppehåller mig dervid. Och jag inskränker mig därför till att instämma i det yrkande, som af Herr Indebetou blifvit gjordt.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen framställde propositioner i öfverensstämmelse med de yrkanden, som blifvit gjorda. Svaren utföllo med blandade ja och nej, och då votering äskades, blef densamma företagen efter denna proposition:

Den som vill, att andra punkten i Banko-Utskottets Memorial N:o 2 skall läggas till handlingare,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammararen, med ogillande af Utskottets yttrade åsigt om hvad i förevarande fall med Riksbankens fördel varit öfverensstämmande, beslutat lägga ifrågavarande punkt till handlingarne.

Vid sedlarnes öppnande funnos 46 ja mot 65 nej, hvadan Kammarrens beslut utfallit i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Punkterna 3, 4 och 5.

Utskottets hemställanden under dessa punkter blefvo, hvar efter annan, bifallna.

§ 15.

Följande förut bordlagda ärenden blefvo nu bordlagda för andra gången, nemligen:

Stats-Utskottets Utlåtanden N:is 22 och 23;

Lag-Utskottets Utlåtanden N:is 4—8;

Första Kammarrens protokollsutdrag N:o 89; och

Andra Kammarrens Tillfälliga Utskotts Utlåtanden N:is 1—13.

§ 16.

Tjenstledighet beviljades:

Herr Rosenqvist under 12 dagar från den 29 dennes,

„ Janson under 8 dagar från den 29 dennes,

„ Ola Nilsson under 14 dagar från den 1 Mars,

„ Grefve Posse under 8 dagar från den 2 Mars,

„ Sven Hansson under 14 dagar från den 2 Mars, och

„ Falkman under 14 dagar från den 4 Mars.

§ 17.

Bordlades för första gången nu inkomna:

Bevillnings-Utskottets Betänkanden:

N:o 4, angående tullbevillningen;

N:o 5, i anledning af en inom Första Kammararen väckt motion, om särskild beskattning af cigarrer; och

N:o 6, angående stämpelpappersafgiften.

Lag-Utskottets Utlåtanden:

N:o 9, i anledning af väckta motioner om upphörande af kyrkoherdes sjelfskrifvenhet till ordförandeskap i skolråd, m. fl. ändringar i Kongl. Förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd;

N:o 10, i anledning af väckt motion, angående skyldighet för dem inom kommunerna, som icke ega fastighet, att deltaga i kostnaderna för uppförande och underhåll af allmänna byggnader m. m.

Andra Kammarrens Tillfälliga Utskotts (N:o 6) Utlåtanden:

N:o 14, med anledning af Herr S. Ribbings motion om aflåtande af underdånig skrifvelse i fråga om ändringar och tillägg till Kongl. Förordningen den 7 December 1866, angående villkoren för försäljning till förtäring på stället af vin, öl, kaffe eller andra icke spirituösa drycker;

N:o 15, med anledning af Herr S. Rosenbergs motion om underdånig framställning till Kongl. Maj:t, att arfvode till löntagande riksdagsman för vikaries affönande icke må af statsmedel utbetalas;

N:o 16, i anledning af Herr C. Orres motion, N:o 18, om underdånig framställning till Kongl. Maj:t, att af sådana Konungens Befallningshafvandes kungörelser, som röra allmänna val eller länets ekonomiska förvaltning, ett exemplar måtte tilldelas hvarje kommuns styrelse;

N:o 17, med anledning af Herr Jöns Olssons i Nordanå motion, N:o 89, om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående optionsrätt för arrendatorer af Lunds akademi-hemman, i likhet med hvad för arrendatorer af domkyrko-hemman stadgadt är;

N:o 18, i fråga om åtskilliga förändringar i anordningen af trafiken & Statens jernvägsstambanor;

N:o 19, angående ifrågasatt ändring af 16 § 1 mom. i Kongl. Stads-gan om mått och vikt af den 31 Januari 1855;

N:o 20, i anledning af Herr A. J. Sandstedts motion, N:o 74, om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med hemställan, att beväringsskaps vapenöfningar eller åtminstone öfningarne med andra klassens beväringsskaps måtte för innevarande år inställas; och

N:o 21, angående Herr Johannes Anderssons motion, N:o 330, om in-dragning af öfveringenjörstjensten vid General-landtmäterikontoret samt om förändrad arbetsordning för nämnda embetsverk.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. 11 $\frac{1}{4}$ e. m.

In fidem
H. Husberg.

Lördagen den 29 Februari.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Protokollet för den 22 i denna månad och protokollsutdrag angående de uti protokollet för den 26 dennes under § 14 omförmälda beslut upplästes och godkändes.

§ 2.

Herr Statsrådet och Kommendören med stora korset af Kongl. Maj:ts Nordstjerne-orden H. G. Lagerstråle hade anmält sig till aflemnande af nedannämnda Kongl. Maj:ts nådiga Propositioner:

N:o 25, angående Bruksegaren G. Bernhardts och Hofkamereraren A. Th. Welins ansökning om afskrifning af en Kronans fordran hos dem, i följd af ingången borgensförbindelse;